

M A G Y A R

K Ö N Y V - H Á Z .

Í R Á

M. J.

XVI. SZAKASZ.

PESTHEN,

Nyomtatt. TRATTNER MÁTYÁS' betüivel.

1 8 0 1.

301921

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

A' MAGYAR KÖNYV-HÁZNAK

XVI - dik SZAKASZSZA

FOGLALATTYÁRA,

ÉS

A' ZSIDÓ SZÓKHOZ HASONLÍTOTT

MÁS SZÓKNAK

XVI - dik FOLYTATÁSÁRA

MUTATÓ - TABLA.

A.

A BERCOMBIE.	-	-	142
Academicusok	-	-	93
Adriai Urak	-	-	17
d'Alambert	-	-	1
d'Argens	-	-	1
Alexandra Pauvlovna T.	-	-	103
Albuquerque	-	-	18
Algiriek T.	-	-	142
Anglusok P.	-	-	111
Antal Márk	-	-	10
Apáturak	-	-	9
Aponyi P.	-	-	114

B.

Bárbarus	A.	-	-	12
Bellegarde	L.	R.	-	92. 124
Bencaglia	T.	-	-	144

M U T A T Ó

Bernardinufok	H.	-	-	38
Bonaparte	H.	-	-	39
Bipontiak	K.	-	-	60
Braam	-	-	-	21
Bremaiak	P.	-	-	115
Brüsseliak	-	-	-	20

C.

Carlskroniak	-	-	-	118
Centórius	A.	-	-	9
Chinaiak	H.	-	-	36
Cs. Királyi Familia	I	-	-	49
Corallo Sp. Köv.	-	-	-	134
Coppenhágiak	P.	-	-	116
Consalvi Card.	R.	-	-	125
Cyrellufok	-	-	-	22

D.

Dánufok	P.	-	-	114
Damas	R.	-	-	124
Debretzenyiek	-	-	-	25
Delius	-	-	-	27
Delmonte	L.	-	-	91

E.

Egyiptusiak	T.	-	-	141
Eisengrein	L.	-	-	64
Erasmus	-	-	-	16
Eredetadóji a' Státusnak	-	-	-	27

F.

Ferentz Ts.	K.	H. I. L.	40. 49. 55. 90	
Fredegundis	-	-	-	29
Fridrik Kir.	A.	-	-	1

T A B L A.

Fuscári	A	-	-	10
Foc	-	-	-	36
G.				
Georges	-	-	-	31
Gerfen	-	-	-	30
Gerfon	-	-	-	30
Gmelin	T.	-	-	135
Grammagei	-	-	-	31
Guntramn	-	-	-	32
Gveric	-	-	-	33
Györgyevics	T.	-	-	143
H.				
Hafniaiak	-	-	-	33
Hamburgiak	P.	-	-	115
Hybernufok	P.	-	-	113
I.				
Jász a' Zsidó Folytatásban	-	-	-	174
Infurgensek	-	-	-	44
Insprukiak	-	-	-	91
Joanna Papiffa	L.	-	-	63
Junius Tremell.	-	-	-	57
K.				
Kaprára Követ	T.	-	-	143
Károly Nagy	L.	-	-	65
Karpat a' Zsidó Folytatásban	-	-	-	180
Kelemen XI.	-	-	-	59
Kereskedők	D.	-	-	26
Kerkerder	G.	-	-	30

MUTATÓ

L.

Lajos XV III.	O.	-	-	101
Laureus	A.	-	-	10
Látomus	-	-	-	62
Le Luc	-	-	-	8
Leo János	-	-	-	63
Leo III. R. P.	-	-	-	65
Loret	-	-	-	128
Lippai János	-	-	-	65
Livius	S.	-	-	135
Lubekiek	P.	-	-	115
Lutzenburg	-	-	-	92
Lunevilleiek	-	-	-	80
Lufitánufok	S.	-	-	133
Lynceufok	-	-	-	93

M.

Machiav.	A.	-	-	16
Magdonáld	L.	-	-	87
Máltaiak	O.	-	-	170
M. Theref. Kir.	H.	-	-	43
Mitterpacher	L.	-	-	68 70
Miriti	-	-	-	96
Menou	T.	-	-	142
Moreau	L.	-	-	90
Murat	R.	-	-	125 129
Moratorius	-	-	-	95

N.

Nápolyiak	-	-	-	97
Nelfon	P.	-	-	116
Nihus	-	-	-	100

T Á B L A,

O.

Orosz Birodalmiak - 101 P. 119

P.

Palatinus Fő Hg.	I.	O.	56.	103
Parker P.	-	-	-	119
Platinus Platus	-	-	-	114
Pál I. O.	-	-	-	101
Pilátus	-	-	-	110
Pitt	-	-	-	111
Persák	-	-	109. O.	102

R.

Radbot Habs.	-	-	-	120
Rákótzia	-	-	-	121
Rendszerént Katon. a' bék.-után.	I.	-	-	47
Romaiak	-	-	-	123
Rudolf Habs.	R.	-	-	121
Rovoredóiak	L.	-	-	86
Ripniánus	-	-	-	

S.

Sándor I. Or.	-	-	-	106
Saponára T.	-	-	-	148
Sardus H.	-	-	-	39
Schvartner E.	-	-	-	27
Sianda L.	-	-	-	64
Spanyolok	-	-	-	133
Stapleton	-	-	-	132
Svavis	-	-	-	16
Szép. Várm. Irók	-	-	-	131

MUTATÓ TÁBLA.

T.

Tatárok	.	-	-	135
Titkos Tárfaságuk	H.	-	-	41
Tobolskiak	-	-	-	137
Traber	-	-	-	140
Tridentiek	-	-	A. 10. L.	93
Török Birodalmiak	-	-	-	140
Tyrólsiak	L.	-	-	86

V.

Valmonti Gróf	A.	-	-	5
Vendome	L.	-	-	86
Verner Habs. Gróf.	R.	-	-	120
Vitembergiek	H.	-	-	37
Volter	A.	-	-	1

X.

Xaveri Sz. Ferentz	A.	-	-	19
--------------------	----	---	---	----

N É M E L L Y
NEVEZETES EMBEREKRŐL.

XII-dik BETŰ - REND.

A.

ALAMBERT, d' Argens, Fridrik
's a't. Olvastatott illy könyv. *Project der
Unglaubigen.* A' Hitetlenek szándéka. Fran-
tzia és Olasz nyelvből, Németre le-fordít-
tatott. A' Hitetlenek, úgymond az Elöljá-
ró Beszéd után az Író: az igaz Vallásnak
gyökerét és fundamentomát víjják. Az a'
fel tett szándékjok, hogy az Isteni szolgál-
lat meg-aláztassék, hogy az igaz Vallás
gyaláztassék, irtassék, és a' deismus a'
kereszténység' porára fel-emeltessék. A'
végre-hajtás módja abban áll, hogy min-
den Szerzetes Rend el-töröltessék; úgy,
hogy a' Fejedelmek a' Klastromok jövedel-
mit a' Király, 's Ország adótságainak le-
fizetésére fordítsák. Meg-bizonyodik ez

A

Fridrik Királynak könyveiből, mellyekben meg-vannak a' hitetleneknek titkos levelezéseik. Azok közt emlegettetnek itten *d' Argent*, *d' Alambert*, de *Condorcet*. *Arrouet* Ferentz Mária, máskép' *Volter*, vagy *Ferney Pátriárka*. A' hitetlenek a' szavak erejét meg-változtatván, káromkodva a' fetétséget világosságnak hívják, az Isteni tiszteletet istentelenségnek, a' hit ágazatit fábuláknak, az igaz Vallást fanatismusnak. (Lásd ellenek a' *Responsorum* nevű könyveimet. Edit. *Cassov.*) *D' Argent* világossan azt írta 2-dik *Fridrik*hez *Prusz.* Királyhoz: az én szándékom az, hogy a' babonáskodás, mellynek *Religio a' neve*, örökre ki-irtassék. (Tom. 13. *Ouvres posthum.* de *Fred. II.*) Maga *Fridrik K.* pedig *Volter*hez (Tom. 10.) A' hol több a' *Kalastrom*, nagyobb ott a' Valláshoz való ragaszkodás, ha a' fanatismusnak ez a' menedék helye el-töröltetik, a' nép lassanként el-lankad abban, a' mihez ragaszkodott, — azon kell tehát lenni, hogy a' *Kalastromok* el-töröltessenek, vagy a' számak szállíttassanak alább. Annak az ideje már el-jött: a' *Frantzia* és *Austria* adósságban vagyon: annak le-fizetésére jó *Coder* a' fok *Apáturság*: Ha a' *Beneficiumok*nak világiakká tetetések és *secularizatio*jok egy két helyen el-kezdődik, a' többit is utánnak lódittya a' kívánság. Ezen *Projectum* végbe-vitele reád bízatik *Ferneyi Patriárcha!* A' *Patriárcha* engem kérdez-

ni fog; mit tsinállyunk a' Püspökökkel? én arra azt felelem, még nintsen ideje, hogy ki-marattassanak. Azokon kell kezdeni, kik a' Vallást fel-melegítették a' nép előtt. Ha a' nép egyszer el-hül, a' Püspökök azonnal kis Urfiakká fognak válni, kikkel a' Fejedelem úgy díspónálhat osztán, a' mint néki tettszik. Máskor ismét azon Ferneyhez *Fridrik*: Frantzia Országban, majd mikor a' pénz keresetének minden módja ki fog veszni, öröm leszén látni, miképpen fogják világiakká tenni az Apáturságokat, és Kalasstromokat: mások ezt követni fogják: Auszriában-is a' pénzszüke azt fogja véghez-vinni, hogy az a' Római Pápa jószágit el-foglallya: a' Sz. Atyának penzio fog adatni. (nem szégyenlett illy bújtogatással elő állani a' világon.) a' lesz a' vége, hogy így a' Tsászár hatalmától függő Pápát más Hatalmalfságok el-hadják; a' nationális Gyűlésekben pedig rendre az Egyháziak egymás után el-fogják magokat szakasztani az Egyháztól; s azután mindenik Tartományban más más Religio fog elé-állani. — — Ihol a' Filosofusok magok-is meg-vallyák, hogy el-szakadván a' Római Pápától; az Anya Sz. Egyház EGYSEGE el szaggattatik! *Fridrik K. Alamberthez*-is irván, azt a' Barátok és Püspökök ellen bújtogattya: hogy ezeket, noha már meg-vettettek, vettelsem jobban jobban. Meg kell vallani, hogy néked Alambert! az út-nyitásra sokat hasz-

nált Volter: ő a' Religiói revolútióra a' lelkeket igen el-készítte, mikor teli marokkal szórta a' tsufolódásokat a' Kapuziumokra, és másra annál-is jobbra (a' Religióra.) *Voltérhez* irván Tom. 9. Te, úgymond: a' babona (a' Religio) sántzát igen vitted, falait el-rontottad, el-hánytad, midőn azt nevetségessé tetted; és Tom. 10. Az a' te dolgod, hogy azt nevetségessé tévén, meg-tapodjad. Midőn d' *Alambert* Fridrik Királytól 1770-ben azt kérdené: mi tévő légyen az ember, hogy a' Religiót meg-nyakazza? ez volt a' felelete: Tételsenek a' Hitnek ágazati nevetségessé: szint ezt írta maga-is D' *Alambert* az előtt 1761-ben. d' *Alambert*hez 1771-ben irván, őtet dítsérvén, és a' Papok ellen bujtogatván, morog a' Tolosai Püspökre, hogy d' *Argens*nek írját el akarta hányni. — D' *Argens* 1704-ben született, 1771-ben halt-meg. *Sabathier* Apátur az ő illy nevű könyvében: *Drey gelehrten Jahrhunderte*: hogy d' *Argens* az ő Irásaiban tréfás, tsufolódó, kitsénységekben tartózkodó, sátrikus, vakmerő's a' t. Az ő Zsidó Leveleiben más nints, hanem a' botránkozások' és hazugságok' laistroma. A' jó ízről írt *Filosofája*, *Kabalás* Levelei, *Kinai* Levelei, *Románnyai* a' sok hitvány heába valóságoknak. 's magokkal ellenkező mondásoknak gyüleményei, sátrák, nyelveskedések, unalmas keverékek. *Girárd* Kánonok, egy a' szép lelkű Fran-

tziák közzül, ki a' pogány lelkü hitetlenségben d' *Argensnek* néhai társa vólt; de meg-tért, 's buzgó Katholikusá és jó Lelkiatyává lett, azt írja az ő derekas, és oktató Románnyában, mellynek neve *Valmonti Gróf* (kinek summáját a' MS. Mkhba foglaltam) hogy d' *Argens* halálakor igazán meg-tért. De a' Felesége, melly az Uránál is pogányabb vólt, azt írá *Fridrik Királyhoz*, 1771-ben: hogy meg nem tért. A' Tolófai Püspök-is a' firját el akarván hánni, meg-térését, úgy tettszik, nem hitte. Sokat pattogott ez a' hitetlen d' *Argens* a' Jesuiták ellen, irván *Fridrikhez* 1762-ben. De a' Király azt felelte: hogy el-türi, és meg-tartya őket, míg azok jók maradnak. A' vak kegyetlenek, úgymond: üldözhetik őket; de a' meg-világosodott emberséges embereknek őket el kell tünni: azt is ki-mondja egynehányszor: hogy az üldöző Filozofusok a' bölts embereknek szemeik előtt váz-tsufságok. Igaz, hogy 1767-ben tapsolt *Fridrik K.* a' Jesuiták esztin; 's örvendett *Volternek*, hogy ő okot adott arra: örült máskor-is azoknak Spanyol és Lusitániai romlásokon; de egyébkor azt írá: hogy tanítás kedvéért ő azokat meg-tartya; mert nintsenek Piárista, és Orátorium-béli Papjai. D' *Alambert* midőn tapsolna azoknak le-rontásokon, a' Filozofus *Berlini Prusz Király* 1774-ben így írt őtet meg-rivalasztva: Illy fok méreg vallyon lehet-e egy Filófosus begyében? Ezt

mondhatták a' szegény Jesuiták, ha megtudják igéjidet. Én őket nem védelmeztem; míg hatalmasok voltak; most szerentséltenségekben csak úgy nézek reájok, mint nagy tudományú emberekre; kiknek helyettek nehéz lészen másokat az ifjúság nevelésére állítani. 'S ugyan ez az a' drága tzelý, melly őket nékem szükségesekeké teszi: mert az egész Katholikus Lelkiatyák között az én Tartományomban senki sem adja magát annyira a' tudományokra, mint ők; és így én tölem ugyan lenki egy Jesuitát sem fog ki-nyérni, ha szinte kérve kívánná is: mert nékem igen nagy a' szükségem reájok. *Volter*hez 1775 ben írván, azt jelenti: hogy a' Katholikus Vallást nem máskép', hanem a' fellyebb való hatalom által, a' Ministerek, a' Királyok által lehet ki-irtani; de ezt a' ki-irtást sem te nem fogod szemlélni, sem én. *Volter* 1778-ban halt-ki; *Fridrik K.* az előtt 1786-ban. Ebben az 1786-ban a' Frantzia Revoluzió ki-ütött. Ismét *Volter*hez *Fridrik K.* A' Filozófiának nagyobb futamatya vagyon Német, mint sem Frantzia Országban; mert a' Német Papok, és Püspökök szégyenleni kezdik az ő Vallásbéli Szokáfokat. *Fridrik K.* a' türeelmet kinorpálta, 's gyakorlotta. A' nap nyugati Pruszfiában (Tom. 9.) mintegy ezer Mahometánus familiát vett-bé: a' Frantzia Országból ki-hajtatott Filozofusokat Tartományaiába bé-fogadta; de olly okkal és mód-

dal, hogy a' türeelmet ne csak prédikállyák, hanem véghez-is vigyék tselekedettel: Meg-engedte a' Berlíni Prédikátoroknak, hogy új énekes könyvekkel élyenek kedvek szsrént: a' Katholikusokat tulajdon pártfogása alá fogadta; nekik Berlinben pompás Templomot épített: Pomeráliában Iskolákat állított. — Az említett könyv végén néhány tudósítások vannak a' Frántzia Revolutzio Gyűléseiről: ott említetik az-is, hogy a' Nánely Püspök 12. Febr. 1790 ben a' Dézmák és Kalasíromok ki-irtását hathatósan meg-tzáfolta. A' pogányító Filosofusok ellen a' könyv' készítője emlitti mind *Le Luc*-ot ditsérve, a' Földről és emberekről írt Leveleiben, melyekben ezen kérdésre: mi juszal bírnak a' Szerzetesek? meg-felel, mondván: az-zal, mert a' Kalasíromoknak első Lakos-sai jobbára azokat magok építették törvényes engedelemmel: mi kell több? sajáttyok. Az előtt-is a' kik az Egyházi Jószá-gokat el-foglalták, nem bóldogúltak velek: ezt meg-vallya *Luther-is*; hogy tudniillik azokat magokhoz kaparván, sokan el-sze-gényedtek; mind ezt a' könyvet magasz-tallya az említett Filosófusok ellen: *Der Geist des XVIII. Jahrhunderts den unbe-hutsamen entdeckt zu ihrem Verwahrungs-Mittel, wider die gegenwärtige Versiche-rung. Azt, úgymond egészszen el kell olvasni, hogy érdeméről méltó ítélet tésésék. Das Büchlein ist wahrhaft wegen Al-*

gemeinheit der Grundsätze wichtig, nützlich, angenehm. — Veszszük azomban észre ezen summátskából, mi féle igyekezettel törnek az új Böltselkedők a' Krisztustól építettett Egyház ellen, tsűf nevekkal terhelve annak Tiszteit, Szentségeinek ki-szolgáló Papjait, Püspökjeit, meg fosztván őket kenyerektől, hatalmoktól, tiszteletektől; vigyázzunk, hogy késértő keletzéjeket el-kerüllyük. Az imádság mellett, hasznos az ellenek íratott könyvek olvasása. A' *Responsorum* nevű könyveken kívül hasznokat lehet venni azoknak-is, mellyek a' Magyar Könyvházban foglaltatnak, úgymint: *Ó és Új egy pár Celsus* ellen egy pár könyv. Meg-vagyon a' Magyar Könyvháznak 6-dik Szakaszában. Pesten Trattner 1794 ben. *Juliánus* Ts. ellen Sz. *Tzirillusnak* Aleksándriai Érseknek tíz könyvei. Pesten Trattn. 1796. a' Mkh. 8-dik Szakaszában a' 223-dik Levéltől fogva 358-dikig. Sz. *Damascénus*, és az új *Gnosztikusok* Mkház 9 dik Szakasz. A' 10-dik Szakasz Jerusálemi Sz. *Tzirillust* adja elé, a' Sz. Háromságról a' 185-dik Levéltől fogva. Pesten 1798-dikban nyomt. Trattner betűivel; ugyan azon Sz. *Atyának* a' *Liturgiáról* irt munkája a' 11-dik Szakasznak 241-dik Levelétől fogva adatik-elé; azután következik az Antikristusról lévő Emlékeztetés; Tetsék a' 7-dik Mkh. Szaszába-is tekinteni titulo *Propagandisták*

pag. 282. és ugyan azon 7-dik Szakaszban ezen titulusra: *Magazin Irók* p. 196. 's a't.

APÁTUROK. A' Püspök süvegü Apáturoknak az Anya sz. Egyházban a' vokok ki-mondásában, és a' Procesiós járásban különös tiszteletet vólt mindigárt a' Püspökök után. PALLAVICIN. *Histor. Concilii Trid. L. 15. c. 20. p. 282.*
 „ Ut Oratores Ecclesiastici sederent ad dexteram (Legatorum) supra reliquos Ecclesiasticos, sed in ferendo suffragio servarent ordinem *Tiaræ susceptæ*, ut qui illud ut Episcopi non ut Oratores ferebant; laici vero ad sinistram sederent, atque in *cunctis functionibus cunctos Ecclesiasticos* non Oratores antecederent; exceptis quibusdam Ecclesiæ celebritatibus, in quibus Episcopi Pontificales vestes ac mitras gerebant, quemadmodum proximo Cinerum die agendum erat. Etenim quod attinebat ad huiusmodi functiones, decretum est, ut omnes Episcopi et ABBATES MITRATI ad Altare ante laicos Oratores accederent. — De Juribus *Abbatum* in Hungaria, vide *Hustium. Jurisprudentia Practica.* Tyrnav. 1766. L. 1. Titulo XII. De Ecclesiasticis a p. 63. Az áldott, vagy felszentelt Apáturoknak a' Gyűlésekbéli Jussokról Lásd a' Tridentomi Gyűlést az *Anyasz. Egyház Történetiben.* 27-dik Könyv §. 8. 1563. esztendőben. pag. 296. Scholion.

ASCANIUS CENTORIUS, Castaldo Generálisnak (ki első Ferdinánd Ts. Ki-

rály idejében vesződött Mártinufussal, Urunk 1551-dik elztendeje táján) secretariusza, meg-irta az ő ideje-béli *Erdély Országai Háborút*, illy nevű Olasz könyvben: *Commentarii della guerra di Transilvania de Signor Ascanio Centorio delli Hortensi.* Venet. 1565. Mind Ascaniusról, mind Castaldiról, mind Mártinufusról, lásd Fő Tiszt. Práy Györgynek, Tormovai Apáturnak, illy titulust viselő új könyvét: *Historia Regum Hungariæ stirpis Austriacæ.* Budæ Typis Universitatis Pestanæ 1799. D. D. D. Francisco II. Hungariæ &c. Regi Apostolico. Az ebben a' fő érdemű Irónak Históriájában igen szembe tűnő, hogy első Ferdinánd és Zápolya Királyok idejektől fogva, a' miket 1527-dik elztendőtől kezdvén, egész *Mária Terésia* idejéig, az az: 1780-dikig; azokat mind, *Aloru* jelöléseiben, Synchronus, a' Történeteket egy azon idejű bizonyított Levelekkel, Könyvekkel, külső belső Irók' Tanuk' szavaival mindenik Levéllapon meg-bizonyította.

ANGLUSOK. Lásd ezekről, ezen XVI-dik Szakasznak ezen titulussait: *Pitt. Orosz Birodalmiak. Török Birodalmiak. Nápolyiak.* 's a' t.

ANTAL Márk Elius, Jerusálemi Pátriárka és Tridenti Gyűlésnek Tagja 1562-ben: 2. *Bárbarus* Dániel az Aquiléai Pátriárchának Coadjutora. 3. Lörintz *Donát* Ariáni Püspök. 4. *Fuscarári* Egyed Mutinai Püspök. 5. *Laureus* Márk Campániai

Püspök. 6. *Justinianus* Vince, a' Domini-
 kánusok Generáliffsa. 7. Gránátai; és e-
 gyéb' Személyek vokasai a' Tridenti Gyü-
 lésben, midőn némelly könyvek meg-til-
 tásáról, és 2. az eretnekeknek a' Gyülés-
 re való erefztésekről vólt a' Tanátskozás.
 — Minek-előtte ezeket a' vokokat elé-
 tetfzi PALLAVICINUS L. 15. Hist. C. Trid.
 c. 19. eléb' vizfsza veri Svavis Polánusnak
 azt a' pettyegését, melly a' Római Pápák
 ellen zúgolódik, hogy meg-tiltyák az ő
 hatalmok ellen iratott könyveket. Nun-
 quam pulchrius arcanum inventum est ad
 Religionem adhibendam, ut homines red-
 dantur excordes, úgymond Svavis; meg-
 felel Pallavic. Quid mirum, quod Svavis
 ita loquatur? Eadem usus est arte primus
 impostor, ut subditos instigaret ad violatio-
 nem primi præcepti, quod Legitimus Prin-
 cept (Deus) imposuerat, asserens imposi-
 tum fuisse, ne scirent bonum et malum,
 et supra colum. 1. Jurisdictionis Romano-
 rum Pontificum supra cunctas reliquorum
 Principum sacrosantæ contemptus solet pri-
 mus esse gradus ad prolabendum in hære-
 sim. A' mi említett Tridentumi Gyülési
 vokokat illeti, im' azokról Pallavicinus'
 ígéji. pag. 279. *Marcus Antonius Elius*,
 qui tunc post Purpuratos Patres primus sen-
 tentiam dicebat, utpote Hierosolymitanus
 Patriarcha, opus commendavit, de utili
 palam fecit, quantum prodesset libros fin-
 ceros a contaminatis secernere ad conser-

vandam pietatem; de *arduo* perpendit, qua doctrina, qua solertia, quo labore opus foret in Censoribus, quibus ferendum esset iudicium non de moribus paucorum civium sibi æqualium, sed de scripturis omnium ingeniorum, quas illa a quacunque præterita ad præsentem ætatem transmississent. Itaque videri sibi a *Legatis* habendum esse Patrum delectum, qui tanto molimini pares forent. — Daniel *Barbarus*, Adjutor Aquilejensis Patriarchæ, monuit, Indicem Pauli IV. correctione plurima indigere, cum eodem modo proscriberet opus licentiæ juvenilis, et opus hæreticæ pravitatis. æque perniciosum esse regimini, et quod crimina sint impunita, et quod inæqualia crimina sint æque punita. *Granatensis* ab ea occupatione Patres dehortatus est, quippe longissima, & quæ Synodum distraxisset ab altioribus negotiis, magisque indigentibus ipsius proxima cura; cui *Bracarenensis* adjecit, posse id committi *Academus Bononensis* in Italia, *Parisiensis* in Gallia, *Salmanticensis* in Hispania, *Conimbricensis* in Lusitania. — *Agydus Fuscararius* Mutinensis Antistes hoc pacto deseruit: Nullam esse arduitatem, quæ superari non posset, ubi duo servarentur a magistris ad eam minuendam tradita: si scilicet obices tollerentur, et vires multiplicarentur. Primum effectum iri, tum iis libris absque nova trutina prohibitis, quos tamquam hæreticos *concors* opinio detestaba-

tur; tum absque censura relictis iis, quos antiquitas apocryphos quidem agnoverat, sed *non pravos*, quale erat Evangelium Nicodemi. Solum igitur expendendos esse dubios & post recentes hæreses conscriptos. Alterum haberi posse advocatis extra Concilium eruditis Viris, qui operam ad id conferrent, et conquisita rei notitia eorum ope, qui Pauli ætate in eo negotio desudaverant. In ferenda sententia, quantum fieri posset petendam esse normam a sanctis Patribus, exempli causa ab eo quod affert S. Hieronymus in epistola ad Tranquillinum: Cur Origenis libri permitterentur, &c. — *Marcus Laureus*, Episcopus Campaniæ in eandem, quam proxime retulimus, sententiam, ivit, excepto librorum Origenis exemplo, adducta dispari ratione, propterea quod tum ille, tum Tertullianus non habebantur pro hæreticis dum vivebant, quemadmodum recensiores, de quibus tunc agebatur. &c. *Vincentius Justinianus* Prædicatorum generalis Magister auctor erat, ut inter selectos adformandum Indicem nec Religiosorum Ordinum Summi Præsides, neque Regulares apponerentur, atque ad Academias scriberetur, ut confectos a se indices Tridentum mitterent. CHRISTOPHORUS PATAVINUS generalis Eremitarum Gubernator existimavit novum ab initio indicem instruendum non esse, sed indicem PAULI reformandum. — Quosdam etiam ex libris esse, qui inter bona

plurima mali aliquid continerent, & hos emendandos quidem esse, non omnino repellendos; cum ea sit terrenarum rerum conditio, ut is qui mallet omne bonum quod purum non est, eliminare, & non potius illi defæcando studere, genus humanum omni bono privaret. — De tertio quod in concedenda fide publica securitatis versabatur, Episcopus *Asaphensis* & alii quidam volebant, ut ea concederetur hæreticis adjecta conditione, *dummodo ad pœnitentiam, non ad certamen venirent.* — — Alii: omittendum esse in illis advocandis odiosum *hæreticorum* nomen, ne ipsa invitatio videatur contumelia, quæ illos repelleret — pag. 281. Per quam prolixæ Patrum sententiæ dictæ fuerant, pro eo ac usu venit præsertim in præcellis conventibus, cum aviditas ut audiantur, nondum est per usum exaturata, nec per defatigationem hebetata. — LEGATI cum confectum *Decretum* expendendum fuit, quo prolixitatem consuetam impedirent, præceperunt in ipso opere, ut cuncti sententias dicerent *in eo conventu*, etiamsi hora protrahenda esset. Id effecit, ut complures antea rati, sibi non futurum dicendi locum, adeoque *imperati* convenientes, ex *necessitate* verba parcius fecerint; alii vero ex *voluntate*, diuturnæ functionis tædio affecti. Quapropter secunda noctis hora suum quisque sermonem absolverat. — *Rossanensis* cupiit in *Decreto securitatis* exhiben-

æ ordinem aptiorem, quod etiam probatum est. Sed labor illius tunc reformandi fuit sine fructu. Etenim *Hispani*, tametsi principio illi consenserant, postea exposuerant eam veniæ promissionem ad eos extensam, in quos *inquirere* jam cœpissent *Inquisitores* (quemadmodum *LEGATI* pro concessa sibi a Pontifice potestate exequi habebant in animo) futuram fuisse permolestam *Philippo* Regi, qui usque ad id temporis illius formidine Tribunalis fræno subditos suos in obedientia continuerat: Si frænum hoc relaxari cœpisset, ingentem cladem imminere, sicuti testificari potuissent præsertim quatuor ex ipsis, diu *Inquisitorum* mure perfuncti. Ea itaque ratio, ne laxarentur habenæ, quas Fidei Tribunal in *Hispania* regebat, ac pariter in *Lusitania*, cuius par erat causa & postulatio, tantum roboris habuit apud *Patres et Legatos*, ut ea permoti *securitatis* concedendæ formam retardaverint. Etenim simul *necessarium* ut fieret, simul fieri non posse videbatur, ut ejusmodi voces excogitarentur, quæ ex una parte nihil detrimenti illis Tribunalibus afferrent, ex altera cunctos homines, & ipsos etiam *hæresiarchas* securos redderent. Nimirum ea corpora curationis difficillimæ sunt, quæ duos granes patiuntur morbos, medicamentis contrariis indigentes. (& supra de libris §. 13.) *Legati* selegerunt octodecim ex *Patribus* ad Indicem elaborandum, tradita facultate, tum

ipsis *minores* etiam Theologos adhibendi,
 tum reliquis suggerendi quod cuique in id
 conferre videretur. — (Supra rursus de
 Revocatione concessæ Approbationis c. 18.
 §. 7. p. 279.) Mirum est, ait Pallav. cur
non damnet S^vavis proscriptionem libri a
 Machiavello editi, quod primo in lucem
 prodierit cum Privilegio per Clementem
 VII. typographo concesso, cujus Privilegii
 Diploma solet ab hæreticis, amatoribus &
 buccinatoribus illius impiæ doctrinæ, fron-
 ti voluminis affigi. *Perinde* quasi in quibus-
 vis literis, quas Pontifex signat in hujus-
 modi genere, possit ipse res ibi scriptas
 recognoscere vel suis oculis, vel hominum
 peritissimorum diligentia; & quasi, tam-
 etsi hoc ipsum præcesserit, *tempus* perspi-
 cilia non suppeditet ad id postea discernen-
 dum *secunda* vice, quod prima deprehen-
 sum non fuerat. Quænam Respublica non
 agnoscit, interdum aliquid noxium a se
 concessum, aliquid perperam comproba-
 tum fuisse, eaque *revocare* non consuevit.
 (iter. supra §. 6.) obtrudit nobis S^vavis,
 fuisse postea proscriptos libros, qui fuerant
 antea comprobati pontificiis literis, cujus-
 modi fuere quos Leo X. apposuit *Erasmii*
 Notis in Novum Testamentum prius a Pon-
 tifice visis. Per hanc S^vavis argumentatio-
 nem crederet unusquisque, literas illas
 fuisse Definitionem ex *Cathedra*, quæ ejus-
 modi Notarum doctrinam tamquam pro-
 bam legitime pronuntiaret. At revera fuit
 urbana

urbana quædam responsio ad ea quæ auctor ad Pontificem scripserat, reconcinatum videlicet a se, melioremque in formam redactum fuisse librum, ab ipso jam antea in lucem editum, ac Pontifici dedicatum, ac velle se iterum illud vulgare: in qua responsione *Leo* id sibi gratum ostendit, affirmatque, uti opus in prima forma laudem sibi universe compararet, perinde multoque amplius id sperandum in secunda. Quod fortasse a Pontifice, seu verius ab eo, qui erat ab epistolis, scriptum fuit, nonnisi particula quadam operis, *ut accidit*, delibata.

ADRIA tengeri Fő Urak. Az Adria tengeri Fő Uraságot 3-dik Károly Tsászárnak M. O. Királyának, Mária Therésia Ts. K. édes Attyának idejében a' Velentziek magokénak tartották, mint tulajdonokat; 3-dik Károly a' Velentzeiekkal Követye által vítatta, hogy a' hajózást és kereskedést illető régi Tractátus meg-újítassék. De akkor ugyan nagy akadék vette-elő magát azért mert az Adriai Fő Uraságot a' Velentziek magoknak tulajdonították. RR. PRAY Historiæ Regum Hung. Stirpis Austr. an. 1740. seu ultimo Caroli III. p. 393. Difficultas confestim oggesta est, quod Veneti dominium in mare Adriaticum sibi arrogarent, & Societas Orientalis Viennæ instituta reliquos mercatores hoc jure exclusos vellet. — Res adhæsit — *Nota a.)* Qua de re meretur legi:

Succincta Commentatio de Imperio maris Adriatici, Cæsari, qua Regi Dalmatiarum ac Principi Istriæ — — proprio. Lipsiæ 1723.

ALBUVERTZIUS. A' többi között két Albucvertzius jeleskedett a' Lusztánufokhoz tartozandó Indiai Malabáriában, és annak előbb utóbb el-nyert városiban, váraiban, szárazán, tengerén. Az egyik Alphonsus nevű Albukvertzius, ki, mint Lusztániából Indiába Almeida helyébe küldtetett Fő Vezér Urunk 1503-dik esztendeje táján, mikor már Malabáriai Cocinumban el-kezdődött volna a' Keresztény Katholikus rend tartású Isteni szolgálat, *)

*) MAFFEUS *Histor. Indicarum* L. 2. p. 48. Franciscus Albuquerqueus — — a Trimumpara pro amicitia petiit, ut quoniam inter eas nationes adeo infesta ad eam diem vita Lusitanorum fuisset, castellum ad eorum corpora & res tuendas ædificare sibi Cocini liceret. quod Rex prolixè liberaliterque concessit. — Supervenit Francisci Patruelis Alphonsus Albuquerqueus, is, qui rerum deinde gestarum gloria Magni nomen est consequutus. eius accessu, Lusitanis, Indisque certatim insudantibus, brevi consummatum Castellum, et in eo templum Divo Bartolomeo dicatum est. — — — Supplicatio a Lusitanis habita: et signum pendens e cruce Domini sub umbella pretiosa, per multas instauratæ jam Urbis partes, præcinentibus tubis cum religioso tripudio ac festa salutatione prælatum, pompa ad arcem usque perducta: et cum arx ipsa, tum in ea templum precatione solemnè a Sacerdotibus consecratum: eo majore lætitia, quod illo primum die Romana Ecclesia divinis in rebus,

ditsősséges tselekedetivel országos hírt és nevet szerzett magának; ez vala ki *Goát* a' Napkeleti Indiának világ szerte ditső városát a' Lusztániai Birodalom alá vette. 1508-dik táján. *) és más szerentsés dolgokat végzett. A' másik *Albukvertzius* *Góai* Püspök, *János* nevű volt, *Xaverius* Sz. Ferentznek, mint Apostoli Nunciusnak *Goába* való érkezésekor, ki-is ezt a' Szentet különös betsülettel, és szeretettel fogadta, **) meg-ölelte, a' Szentséges Pápa

Lusitana gens in humanis, Indiæ possessionem adire quodammodo videretur.

*) MAFF. Hist. Ind. L. 4. a p. 91. Goani - non modo expugnatis arcibus territi, sed etiam benignitate promissorum illecti, pulsæ adversæ factionis hominibus, *Albuquerqueium* (*Alphonsum*) et *Lusitanos* ingenti gratulatione patentibus portis admittunt; eique deditiois insigne, claves oppidi, et arcis, in qua erant ædes regię, porrigunt. *Albuquerqueius*, cataphracto equo summa omnium ordinum frequentia Urbem invectus, Crucis vexillum præferente pietatis causa quodam e *Dominicana* familia, primum omnium, Deo immortalis, partam sine cruore victoriam gratulatus, promissi fidem Civibus egregie præstitit, Urbem et arcem diligenter inspexit, gravique ante omnia edicto milites e præda, injuriisque continuit.

**) MAFFEUS Hist. Ind. L. 12. a pag. 258. *Goanæ* tum Ecclesiæ præerat *Joannes Albuquerqueius* præstanti sapientia Pontifex. Ad hunc *Xaverius*, antequam ullam reipublicæ attingeret partem, adiit honoris et obsequii causa: eique sine ambagibus, id quod erat exposuit; se *PAULI* Pont. Max. et *JOANNIS* Regis Lusitanicæ missu ad impertiendum Ethnicis Evan-

levelét, mellyel Indiában Nunciussá tétett, 's mellyet be-nyújtott, néki, vissza adta, Xaveriust örökös betsülettel, és szeretettel tisztelte, mindenek' meg-elégedésére.

B.

BRÜSSELIEK 1801-ben két Papot, a' ki a' Köz Társasági Hitnek le-tétele nélkül mert vala Misét mondani, Brüsselből a' Rajnán túl számkivetésbe küldötte, (deportáltatta) a' Prefectus, 's így inté azokat a' Papokat, kik még le nem tették a' hiteket: Gyakorollják kegyelmetek az Isteni tiszte-

gelium, stabiliendos in fide neophitos, Christianos advenas, & inquilinos pro viribus adjuvandos, in ea loca venisse. Attamen ita sibi certum esse fixumque; communis rei nihil omnino, nisi ex ipsius Episcopi auctoritate ac sententia gerere. Simul, Pontificias literas, quibus *Nuncius Apostolicus* fuerat declaratus, eidem offert venerabundus: ac profitetur, se se jure illo ac potestate nequaquam usurum, nisi quatenus Episcopus ipse permiserit. Hac seu altitudine animi, seu modestia captus Albuquericius, illico ruit in amplexus viri: perlectum, probatumque diploma restituit: postremo etiam atque etiam Dei servum adhortatur: uti animo soluto ac libero Christianam rem e præscripto Summi Pontificis administret; valde confidere se se, illius adventum, ad Indicæ Ecclesiæ vel tutelam, vel amplificatio-

letet; magoknak a' törvény alá vetése nélkül, háborították az embereknek lelki ismérteket, üldözik a' törvénynek engedelmeskedő Papokat; kárhoztatták a' Nemzeti jószágok vevőit. Még egyszer megintem Kegyelmeiteket; ha szót nem fogadnak, ki fognak vettetni. Ez a' summája az Intésnek.

BRAAM Hoakgest. Lásd ezen XVI. Szak. titulo *Holmi*.

C.

CYRILLUS, Jerusálemi Sz. Érsek Sz. Liberius Páának, és Constantzius Tsászárnak idejekor Urunk 358-dik, és egyéb esztendejében, emlegettetik az Anya Sz. Egyház Történetiről iratott VII-dik könyvemben. Könyveinek előbbi és utóbbi ki-adójit fel-jegyzém a' Magyar Könyvház X-dik Szakaszában, p. 308.

nem magnopere profuturum. Neque in praesentia modo *Xaverium* comiter ac libenter accepit, sed etiam in posterum praecipuo semper in amore, cunctis approbantibus, habuit. Ab ea salutatione regressus in domicilium hospitale *Xaverius*, consveta pietatis, et caritatis munia cum suis obire perrexit. Praeter haec, salutarem publici Catechismi ritum, in regionibus iis utique primus instituit.

p. 309. A' mit az Illuminatusokról, és *Illuminandusokról* irt, meg vagyon azon Szakasznak 71-dik Levelétől fogva; a' Szamaritanusokról a' miket az ő 18-dik Catechesisében tanított, a' Mkház X-dik Szakaszának S betűje alatt a' 143-dik Levél lappon kezdődnek. Egész jókora könyvel eléadtam, al-jelöléssimmal együtt a' Sz. Háromságról irt Catechesisseit a' Mkház X-dik Szakasz 185-dik Levelétől fogva illy titulus alatt. „A' SZ. HÁROMSÁG' IMADÁSA végett: a' Keresztény Vallásuak' erősítésére: 's vigasztalására: a' Szotziániáno-Unitáriusok' Tudósíttására: főképpen, *Jerusálemi Sz. Cyrillusnak* újjonnan ki-adott irásiból: Summás magyarázattal, és Fejtő Jelölésekkel elő-adott Oktatások. *Irá Molnár János a' Sz. Th. D. Apátur C.*

CYRILLUS. Alexandriai Sz. Érsek. *Juliánus* Tsászárnak azt a' gyalázatos könyvét, mellyel a' Keresztény Vallást ostromlotta, Alexandriai Sz. Cyrillus vizsgálta verte, és meg-tzáfolta, ellene irtt tíz könyveivel, és ezeket 2-dik Theodosius Tsászárnak, ki Urunk 408-dikában kezdé, 's Urunk 450-dikében végezte az ő ország-lását, bé-mutatta görög nyelven. *S. Cyrilli Alexandriae Archiepiscopi, pro sancta Christianorum Religione adversus libros athei Juliani, Libri decem.* Ki-adtam hossz-as magyarázattal ezt a' hathatós tudománnyal irt szép könyvet, a' Magyar Könyvháznak 8-dik Szakaszszában Urunk

1796-dik esztendejében, a' 222-dik Levél-
 től fogva illy titulus alatt: „*Juliánus ellen.*
 Sz. CYRILLUSNAK Alexandriai Ersek-
 nek Tíz Könyvei. Summába szorítottá, fej-
 tegető, 's oktató Jelölésekkel meg-
 gyaráza M. J. Sz. Th. D. C. A. Irt más-
 bölts Könyveket-is Alexandriai Sz. Cyril-
 lus, 's nevezet szerént „a' Lélek és való-
 ság szerént való Imádásról. S. CYRILLI
 Alexandrini DE ADORATIONE in spiri-
 tu et veritate LL. 17. Conversi in Latinum
 ab Antonio Agellio Neapolitano, Congreg.
 Cleric. Regul. Presbytero. Dicati SIXTO
 V. P. M. Edit. Romæ apud Gregorium
 Ferrarium 1588. in fol. Ezt a' könyvet négy ár-
 kust felyül haladó summátskába szorítottám.
 Meg-vagyon illy írott könyvemnek köze-
 pe előtt: I. B. M. Antiquarum Lectionum,
 sive Adversariorum Volumen II-dum. Inci-
 pit: *De Hadriano Imperatore tradit Spartia-
 nus.* Huic prævium, seu primum Volumen
 seorsim compactum incipit: *Ut Librum &c.*
 ex Gellio. — Specimen Excerptorum e
 LL. de Adoratione in Sp. & Veritate. L. 1.
 Cum igitur (Christus) se venisse dicat, non
 ut solvat Legem, sed potius ut perficiat,
 noli putare subversionem eorum, quæ olim
 sancita sunt, sed veluti reformationem es-
 se factam, & eorum, quæ in figuris adum-
 brata erant, ut ita dicam, recusionem ad
 expressiorem formam veritatis. — — Quod
 enim in umbris adhuc atque figuris obscu-
 rius & minus venustum videbatur, id ad

meliozem, illuſtriozemque formam perve-
nit. Ezekben a' könyvekben Al. Sz. *Cyri-
lus* az árnyékossan jövendölő Ó Törvényt
annak Lelkére, az Ó Testamentomra ma-
gyarázza. Közös beszéd módra benne a'
Beszélgetés *Cyrellus* és *Palladius* között
tartatik. *L. 3. de Ador.* PALLAD. Omne
igitur, ut consentaneum est, divinitus in-
spiratae scripturae propositum ad Christi
mysterium spectat. CYRILL. Id quidem
per omnia verum est: finis namque Legis
ac Prophetarum Christus. *L. 5. Fac tibi duas
tubas ductiles.* NUM. 10. Illud autem anim-
advertas, velim, Deum iis duntaxat, qui
Sacerdotes electi essent, tubarum usum tri-
buere, quod populi scilicet Doctoribus &
Sacerdotibus consecratis assignet, ut opi-
nor, praedicationem quae de mysteriis do-
cet, & ad virtutem exercendam instituat.
L. 6. Joannes ille sapiens qui Apocalypsis
libellum conscripsit, qui Patrum iudicio
comprobatum est, sanctorum animas sub
ipso Dei altari se conspexisse aperte con-
firmat. *Ibid.* Commemorabo etiam divini-
tus inspiratam scripturam, quae ait: Infirmatur
quis in vobis? inducat Presbyteros
Ecclesiae. JAC. 5. *L. 9.* Impones, inquit
(Exodi 25.) Super mensam panes propo-
sitionis coram me perpetuo — — An vero
parum evidenter ille panis e caelo nobis
demonstrabatur, qui aliquando in sanctis
Ecclesiarum mensis proponendus esset, &
vitam mundo daturus? *L. 10.* Fiebat enim

oblatio per singulos dies; quo facto significabatur illa per singulos dies Christi hostiæ perennitas ac perpetuitas, atque etiam eorum, qui fide Iustificati sunt, in offerendo largitas, neque enim unquam deerunt adoratores, neque erit oblationis inopia, sed Christus in sanctis Tabernaculis mystice sacrificatus a nobis offertur. L. 13. Ac mensa quidem propositionum panem habens, incruentam hostiam significat, qua benedicimur, dum panem manducamus illum, qui de cœlo est, Christum scilicet. L. 17. (De anni septimi Sabbatho Levitici 25.) Septem hebdomadas annorum, id est per sæcula sæculorum. (relaxamur in Christo) bonisque perfruemur paratis & in promptu positis, nimirum iis, quæ a Deo dabuntur, bonisque spiritualibus oblectabimur, ac festum agemus. Nam extremum illud tempus remissionis erit omnibus nobis, qui ubique terrarum sumus, cum unusquisque ad suam possessionem, id est ad convenientem sibi sortem, a Deoque sibi tributam revertetur. Ut enim varia sunt Sanctorum vitæ genera, sic etiam præmiorum erunt, cum pro uniuscujusque gestorum ratione Deus retributionem admetietur.

D.

DEBRETZENYIEK Le-irá Schwartner Márton Ur, a' Pesti K. Könyvháznak

első *Custosa*, illy nevű könyvében *Statistik des Königreichs Ungern*. Pest 1798-ban, a' többi között a' Magyar Országgi Mesterségeket-is, p. 233. 234. Debretzennek egyéb tulajdonin kívűl, azt említi: hogy a' Debretzenyi kenyér fűtő aszszonyok mesterségével fel nem tehetnek a' Párisi fűtők: tsudálatos a' kenyér nagysága, szépsége, jó íze. Hasonlók a' Miskoltzi, Rimaszombathi, Komáromi kenyerek. Mindenütt az aszszonyoktól süttetik, ser illyestő nélkül. fokszor tsak szalmával fűttetett kemenczében.

DOLGOS Magyar Kereskedők. *Schwartner* p. 216. A' **DOLGOS** *Szepes* Vármegyei nép, úgymond: be-vesz az ő fonyása, szövése után, minden esztendőben a' len magért és vászonyért négy száz ezer forintot. p. 44. Az Országos Kereskedők Magyar Országban a' Németek, Zsidók, Örmények, Görögök, Illiriusok (*Macedo*, *Serv*, *Rátz*, *Kránitz* nevűek.) p. 143. *Thurocz* Vármegyei három ezer olaj-árulók táplálták magokat 1786-dik esztendeig az olaj, és orvosság árulással; meg-járván Orosz, Sved, Lengyel, Német, és más Országokat. A' *Zolo*-Liptseiek Tsipkével, késsel, ollóval, gyóltsal, Magyar és Erdély Országban város és falu helyeken kereskednek: nagy számuak azok-is, a' kik szálokkal, kerékre, járomra készítettett fával, deszkával, gabonával (hallal, borral, pálinkával) keresik

jövedelmeket. — 1600 = ezer hat száz vásárt emleget, úgymond, a' Kalendarium; a' mi nem jó jele a' Magyar Országgi kereskedés állapotjának.

DELIUS (Schwartnernél) §. 60. Urunk 1740-dik esztendejétől fogva *Selmetz*, és *Körmöztz Bányán*, mintegy, száz millio forint ásattatott-ki, aranyban és ezüstben, 's pénzé változtatott *Körmöztzbányán*: azon idő forgás alatt *Erdélyben* és *Nagybányán* ötven millio. Együvé *alsó Magyar Ország Erdéllyel*, és *Nagybányával*, (ide nem számálván *felső Magyar Országot*, és a' *Bánátust*) 32 esztendő alatt *adott* 150 millio forintot. Ezeket DELIUS írta in *Anleitung zu der Bergbaukunst Wien. an. 1773.* Delius akkor a' *Selmetzi Hegyi Akademiában* Professor volt, 's arra bizonyságúl hívja a' *Bányai szám- adó könyveket* = *Bergwerksrechnungen.* Az *Ujpalankai, Mehadiai, és Karansebesi* Districtusokban azon kívül esztendönként hat hét száz, a' *Bánátus* vizeiben 3- 4 száz ducatot érő arany kerül elő mosással: emlegeti az arany mosók közt a' *Tzigányokat* p. 105. — Arról a' mosásról lásd *Mkház 286. könyvét.* 4. Szak. 31. Levél.

E.

EREDETADÓJI a' STÁTUSNAK.
Schwartner *Einleitung.* Scholion p. 1. 2.

A' mióta, úgymond: a' *Systema Repræsentativum* felől annyi a' szószaporítás, szint annyi a' vetekedés a' STÁTUS' Eredetéről-is. Azt az *Eredetet*, ki az Egyezésnek tulajdoníttya; ki pedig az Erőszaknak. A' kik az Egyezést, mint Státusi Eredetet meg-vetik, azért: hogy ezen és e' féle státusi *eredetnek* nintsen a' régi időkben példája, üssék-fel *Anonymust*, Béla Király Notáriussát, 's az *egygyezésből* eredett MARGYAR STÁTUSNAK példáját ottan szemlélni fogják. — Midőn ezt írta *Schwartner Cufios*, nyilván az *Anonymus* Notáriusnak ezen szavaira vigyázott: cap. 5. 6. 7. pag. 8. 9. *Septem principales personæ gentis Hungarorum fortissimæ, ituræ cum magna multitudine populorum ad quærendam terram Pannoniæ, quam audiverant terram Athilæ Regis esse, de cujus progenie Dux Almus pater Arpad descenderat: libera voluntate, & communi consensu septemvirorum, elegerunt sibi ducem ac præceptorem in filios filiorum suorum usque ad ultimam generationem Almum, filium Ugek.. Tunc pari voluntate Almo duci sic dixerunt: Ex hodierna die te nobis ducem ac præceptorem elegimus; & quo fortuna tua te duxerit, illuc te sequimur. Anonymusról lásd Mkház 7-dik Szakasz a' P. betű alatt p. 266.*

F.

FRANTZIÁK. 1801-ben. Ezeknek háborúiról, békélésekről, tovább terjedésekről, 's több más tetteikről, lásd ezen XVI-dik Szakasznak ezen titulussait: *Georges. Lunevilleiek. Rómaiak. Spanyolok. Török Birodalmiak. Nápolyiak.*

FREDEGUNDIS Klotárnak a' régi Frankok Királyának anyja Ur. 584-ben az ölébe fogván kilentz elztendős magzatját bátran maga jelent-meg tulajdon katonái előtt, 's fiát mutogatván nekik az ellenség' nagy tábora ellen ösztönözte őket, ezt azok meg-verték, Fredegundis 597-ben Lutetziát is meg-vette. *Petavius Rationarii L. 7. p. 449. Fredegundis supra muliebrem indolem audax femina, regem, quem in ulnis gestabat, ostentans Chlotharium; tantum illis (suis militibus) fecit animorum, ut ex improvise, impetu in hostes facto, ingenti eorum cæde victoriam pepererint. Erat tum Clotharius annos natus saltem novem, ut qui anno Christi sit ortus 584. — Fredegundis Lutetia capta cum finitimis aliis oppidis, amborum Fratrum (Theodeberti & Theodorici) in Clotharii filii perniciem conjunctos fudit exercitus; ac sequenti anno (597.) vita functa ad Urbem Lutetiam in S. Vincentii æde sepelitur.*

G.

GERHARD, más nevén *Kercherder* János Gerhard. Ez az talán, kinek a' Régi jeles *épületek* közt a' Paraditsomról írt könyvét, a' mint azt a' Grétzi J. T. Könyvházában olvasám, említettém. Mihály Trinit. róla így ír: Lit. Io. p. 62. Kercherderius Historiographus Cæsareus scripsit *Antiquitates Babylonicas, & Medo Persicas, eruditis conjecturis digestas in suo Prodro-mo Danielico.*

GERSEN, és GERSON. *Gersen* János, máskép' de Canabaro, mert ott született; Vercellei Benediktínus Apátur. Ennek tulajdonítyák némellyek *Kempis* Tamás könyvét, *de imitatione Christi.* A' Reguláris Kánonokok azt az ő Kempis Tamások tulajdon munkájának vitattyák lenni. Lásd *Mkh.* 14-dik Szakasz. titulo *Amort.*

GERSON János, máskép' Carlerius, vagy Charlier János Párisi Cancellárius, 6-dik Károlynak Fr. Királynak a' Konstantzai Gyűlésre küldött Követe, megholt 1429, vagy, 1436-ban. Láttam a' Lötsei T. P. Minoriták Könyvházában egybekötött minden könyveinek iszonyú nagy szakaszát. MIHÁLY Trinit. a' többi közt így ír felöle: *Caute legendus propter quasdam ipsius opiniones hac nostra eruditiori ætate nullo modo tolerandas: a' GERSON ne-*

vet, ugymint *Jövevényt* jelentőt azért vállalta-fel, mert a' Burgundi Hertzegtől üldöztetvén, 's Párisba viszsza nem mervén menni, idegen ruhában búdosott. Meghalt életének 66-dikában, viszsza vontá némelly írásit. MICH. Trin. p. 65. Gersonius — — postquam per modum retractationis suos exhortatus fuisset lectores, ut posthabitis scriptis suis, non novitates; sed veteres Doctorum sententias sequerentur; declarando præterea, se cum horrore vidisse varia opuscula, suo nomine propalata, partim incorrecta, partim falsata, quæ optaret, flamma vorax absumsisset, aut minuatim lacerata irent in oblivionis æternæ sepulchrum. Sic noster desiderabat part. 4. pag. 91. quæ utinam præ oculis haberent, qui etiamnum amant *Gersonium* sequi errantem; nec imitari dignantur pœnitentem.

GRAMAYE János. Belga, Lovaniumi Rhetorikára tanított Mester. Olasz Országba hajózáván, az Algeriektől mint rab Afrikába vitetet. Ott le-írá Afrikát. *Africae illustratae Libros X. & Diarium Algeriense.* Ki-váltatván, 's História íróvá tétetvén, irt Brabantziáról. Lubecában halt-meg 1635-ben. Irt illy könyvet-is: *Thesaurus Literarius Lingvarum & Literarum totius Orbis.* Edit. 1623.

GEORGES 'Suán Vezér 1801. Febr. 2. napján az iratott Párisból *Georges*ről, hogy a' múlt esztendő-béli öszsfsze-esküvést Bonaparte ellen nem a' Frantzia Ja-

kobinusok munkálódták, hanem a' Zsuánok Vezére *Georges*. Az az öszsze esküvésnek környületiből, levelezéseiből, 's tanúvallásiból, tagadhatatlanúl ki-jön: Februárius 8-dik napja táján négy 'Suán Vezérek kapattak nyakon a' Republikánus Frantziáktól, a' kik között egy Pap-is volt; *Georges* mindazonáltal a' meg-kapattatás előtt tsak kevés szempillantással el-szaladt; hanem 4 lovát el-érték: az azokon lévő tarisznyák mind tele voltak arany pénzel; a' lovak után hamar keletzébe került maga-is *Georgesnek* öttse, és öszsze-vagdaltatott: ennél egy hármás lilomi gyűrű találatot, és egy kereszt illy fellül-irással: szeresük az Istent, és a' Királyt! 's oltalmazuk az Oltárt és a' Királyi széket! Márztius 8-dika táján Brestben sok Suánokat, és ki-költözötteket lövöldöztek agyon. Azok a' kik a' Fő Consult taval a' gyilkos szekér poros hordajával meg akarták ölni, *Pierot* és *Carbon*, Párisban halálra ítéltettek, úgy hogy a' vesztő helyen veres ingben jelennyenek-meg. Mások mindazáltal meg nem szüntek a' Fő Consul élete ellen intselkedni: mérges tabákkal-is keresték vesztét; de azt szerentséssen észre vévén, illyen szókra fakadt: bajos az illyen közel lévő ellenségtől őrizkedni.

GUNTRAMN, a' régi Frankok' ájtatos, adakozó, sz. étellel tündöklő Királya, ki a' Romai Mártyrologiumban 28-dik Márztiusban említettik, Urunk 593,
vagy,

vagy, 594-dikében múlt-ki a' világból, 28. *Martii.* „Babillone in Galiis depositio Sancti Gunthramni Regis Francorum, qui spiritalibus actionibus ita se mancipavit, ut, relictis sæculi pompis, thesauros suos Ecclesiis & pauperibus erogaret. PETAV. Rationar. L. 7. p. 449. Gunthramnus anno Christi 593. vel 594. moritur 5. Cal. Apr. illustri pietatis ac virtutum cæterarum relicta memoria: quod Ecclesiasticis commendata tabulis, 28. Martii quotannis repetitur. Ejus Regnum ad Childeberum pervenit.

Gverike, Magdeburgi Polgár mester, tudákos, a' ki az ő könyvét: *Opus experimenterum de vacuo* 1672-ben ki-nyomtatta. az találta-fel a' levegőt ki-szoptató szer-számat. Így ki szoptatván a' két öblös golyóbis belsejéből a' levegőt, tapasztalta, hogy úgy egybe szorúlt a' lapjok, hogy négy innen, négy amonnan bele fogott lovak azokat egymástól igen nagy nehezen tudták el-választani. Vetekedik azok ellen *Mihály Trinit.* kik azt a' szorúlást *materiæ subtili exterius comprimenti*, a' vékony levegő külső nyomásának tulajdonítják. Lit. G. pag. 167.

H.

HAFNIAIAK. (Más nevén *Copenhagen*, és *Codonia*.) *Dániaiak* Királyi lakású fő

városa, a' *Seeland* nevű szigetben: derék ki-kötő partya vagyon, a' mellybe 5-száz nagy hajók be-férhetnek: Hafnia városát erőssé tette mind a' természet, mind a' mesterség: abban jobbára minden házak, valamint Amsterdamban karókra rakattak *) nagy és nevezetes az ő Napkeleti és Napnyugati Indiában való kereskedéséért: három királyi vár fekszik benne. 1. Christiansburg. 2. Rosenburg. 3. Charlotten vagy Amaliaburg. A' fegyverház, fegyvert 's hajót építők háza, a' mesterséges művek kamarája, az erős Citadella, mellyről a' város és a' királyi hajók védelmeztetnek, az a' magas torony, mellybe kotsival lóval fel lehet járni, a' hol *Ticho de Brahe* globusa őriztetik, és a' *Könyvház*, melly hetekként kétszer tárva nyitva áll: IV-dik Christián Királynak réz oszlopa; az Üniverfitás, avagy a' tudományok mindensége, mellyet I. Christián Király épített, és 1478-ban IV-dik *Sixtus* Pápa sok szép szabadságokkal meg-ékesített, a' sokféle Collegiumok, mind ezek méltók Hafniában, hogy vigyázó szemmel megtekintésenek. Hafniához fel-vonható híddal vagyon kaptsolva és egyeztetve a' *Christianshaven* nevű város, az által-ellenében lévő *Amack* nevű szigetben. A' Svekus Haf-

*) EZ meg-tzáfoltatik a' MKL-áz XV-dik Szakfzában p. 155. a' hol Dániáról és Norvégiáról hofzfzas a' tudósittás; a' mint *Svetziáról-is* a pag. 4.

niát haszontalan osiromlá 1659-ben. 1711-ben és 1712-ben rettenetes pestis érte a' Háfniákat. 1801-ben *Parker* és *Nelson* Hafniát avagy Coppenhágent mi erővel vitták? lásd ezen XVI-dik Szakaszban. titulo *Prussusok*. DÁNUSOK. Dánia = *Dänemark*, a' keleti és német tengerek közt Holstein mellett hideg, de bő termő Ország. Gabonája, lova, ökre elég van: nintsen értze, de valami kevés só tsakugyan van benne — Dél felől éjszakig majd 90 kelettől nyugotig tsak 50 mértföldnyi. Jutland, Seeland, Fün, Alsen, Arroe sa't. hozzá tartozandó. A' Dániai Királyé *Norvégia*-is, *Grönlandia*, *Islandia*, (mindenikről vólt tudósítás már a' Mkházban) Hitland, Ferroe, Oldenburg, Schlesvig, Holsteinnak fele. Bir Indiákban-is némelly helységekkel. Lásd a' Mkházban *Schlötzer*t és *Paulinust*. A' Dánusok Lutránusokká lettek 1537. de Hafniában vannak Reformátusok-is. 1660-ban a' választás rendő Királyságról az örökösire jutott Dánia. Egyik legnagyobbik jövedelme abból az adóból jár, mellyet le kell tenni a' *Sundi* szoros tengeren által útaxó minden hajónak.

a' HETVEN nevű Fordítottók leg-jobb példa Irási. Arról láthatja a' Mkh. 9-dik Szakaszát. titulo *Kircher* Konrád. 170-dik Levél.

HOLMI. Az Augusztai Journálirók 1800-ban emlegetik (p. 562. Herblimonat) a' Hollandusoknak 1794. esztendei köve-

tségeket a' Chinai Tsászfárhoz, és annak második Fő Személyét 's le-íróját Van-
Braam Houkgest Everhardot (Macartneinél
 utóbbi) Nyomtatott Leiptzigban. 1798-ban.
 Az az ábrázolás, mellyben a' Chinai Tsá-
 szár Palotája szobáit szem eleibe teszi,
 nem egyez az Európai Misionáriusoknak
 tudósításokkal (hihető-é, hogy ezeknél
 azokról többet tudott?) A' szobák, úgy-
 mond, kitsinyek, 's Hollandiában tsak a'
 közönséges polgárházokban-is szebbek
 azok és nagyobbak: azok úgy meg voltak
 rakva emberekkel, hogy bajos volt köz-
 tők bejebb menni. Ott olly tsekély rend-
 tartás vólt, mint másutt. Illy szobában fo-
 gadtatott a' Követ; Urak, szolgák külömb-
 ség nélkül tolakodtak öfzfe, 's a' szemfü-
 letség emezeket arra bírta, hogy a' Mán-
 dárinokat-is tiszgálnák, 's helyeket el-
 foglalnák. — A' *Foe* bálvány tisztelõirõl
Everhard úgy ír, mint *Macartnei*, 's egye-
 temben a' bölcsõságos Szüz Máriának *Foe*
 Templomában lévõ képérõl-is. Sok helyen,
 úgymond, a' *Foe* oltárán szemléli az em-
 ber a' szent Anya' avagy a' *Schinmoo* ké-
 pét. Kisdedet tart a' karjain, sugárokkal
 vagyon környül-véve. Elõtte szüntelen ég-
 nek a' viasz gyertyák. Eleibe kárpit vo-
 natott. A' *Fohe* Papjai igen hasonlók a'
 Franciscánusokhoz: majd a' ruhájok-is ol-
 lyan: nõtelenek, együtt élnek a' Kalas-
 tromban: önként penitentiát vállalnak
 magokra. Némelly Miszszionáriusok azt

vélik, úgymond továbbá, hogy a' Nestoriánus vallás a' Tatárságon által Chinába vezetett, 's a' Foe religiojával egybekevertetett. Lásd a' XV-dik Mkh. Szakfában titulo *Macartnei*. — A' Khinai Bibliákról így irtak a' Londoniak 1801-ben Febr. 3-dikán: A' mi Indiákra kereskedő Társaságunk abban foglalatoskodik, hogy a' Bibliát Khinai nyelvre le-fordítsa. — A' Chinai nyelven írt Catechismusról, 's más könyvekről lásd az A.sz. Egyház történetit 31. k. 1742. eszt. §. 8. p. 236. 237. a' Khinai nyelvü Missaleröl Mkh. XV. Szak. tit. *Verbiest*. — A' *Pruszszus* Király Déli Pruszsziaában a' Kathólikus és Protestáns Papok által még a' Lengyel igazgatás alatt fizettetni szokott 's 1801-ben-is tartott Adóknak és Dézmáknak igen nagy részeket önnön maga jó szántából el-engedte; ez az engedelem esztendőnként 90 ezer forintra megyen. — Az Erlangi 24-dik Februáriusi Tudósíttás szerént, *Vitembergát* 1801. esztendejében kegyetlenül uralkodó betegség érte: a' leg-egészségesebb emberek-is két három szempillantás alatt meghalnak, úgymond: és halálok után öszvefeketednek. Nem lehet a' halottakat 10. 12. óránál tovább' el-temetetlen tartani; sőt már most emberek által sem lehet a' koporsót a' temetőbe vitetni: mivel a' halott vivők közzül egynehányan hirtelen meghaltak, hanem székéren szükség szállítani. Egy egy nap annyian halnak-meg, hogy

akkor nap még szekéren sem gyözik őket a' temetőbe ki-hordani: magok az Orvofok annyira el-rémültek, hogy akár mint hívatásnak-is, tellyeséggel nem bátor-kodnak a' betegekhez menni: a' tanuló Ifjak seregefsen hadják oda *Vitembergát*. — Helvétzia, Piemont, Sávója - közt fekszenek a' Simplon és Cenis nevű hegyek. Ezeken áll a' Páter Bernárdínusoknak igen nevezetes Hospitiumjok-is a' Sz. *Bernárd* nevű hegyen. A' Sz. *Bernárdiak* sok jót tettek a' Frantziákkal az ő tájokon lévő költözésekkor, segítvén rajtok étellel, itallal, Hálaadás fejében meg parantsolták a' *Consulok*, hogy Simplon és Cenis hegyein a' Sz. *Bernárdi*hoz hasonló még két Hospitium állittassék, 's Sz. *Bernárd Szerzetes*seivel meg-rakattassék, úgy hogy 15 a'féle Szerzetes legyen egyben egyben: mind a' három Hospitiumnak egy azon Priorja légyen: adassék 20 ezer livert esztendőnként bé-hajtó fekvő jószág nekik a' Piemonti és Cisálpesi Kormányszéktől: 22-dik Mártziusban lépjenek ezen birtokba: a' Frantzia Respublikának belső Ministere ezen Szerzet Kaszszájába Germinál = Mártzius hónapjában bé-adand 20 ezer Livert; 's Mefsidor hónapjában ismét új húsz ezret, hogy aratáskorig a' hospitziუმok el-készüllyenek. Generál *Thureau*, ki a' Simploni utak tsinálására ügyel, vigyázzon a' Consulok ezen végezéseiknek tellyesítésére-is. — Az első *Consulról* illy ábrá-

zolás olvastatik a' Mhirmondónál: Bonaparte mind azokkal a' tálentomokkal bír, mellyek egy nagy Igazgatóban meg-kíván-
tatnak. Egyesíti a' Izíveket, új életre hozza a' fábrrikákat, kézi műveket, és mesterségeket; szereti a' pompázást; az udvára színt olly fényes, mint a' Királyoké: csak az a' pompa-is, mellyel fogadta az Orosz Követet Gróf *Kalitsevet*, oda késértetvén Báró *Sprengportentöl*-is, a' tékozásnak leg-nagyob' mértékét meg-ütötte. Az eddig ki-adott képei igen el-ütnek az ő tulajdonitól: azokon úgy szemlélyük ötet, mint egy nagy és erős embert, tüzes szemekkel, ifju tekéntettel; én (úgy-
mond a' tudósító) ötet egy átallyában másnak találtam. A' hites társa, (a' Bonapárténé) finom, és bátor aszszony; de nem kíván más aszszonyságoknál fellyebb héjjazni: nem egyelítti magát semmi fontos dolgokba, mellyeket a' maga titkaiba bé-zárkozó komor Consul, úgy láttszik, hogy némelly részben magától-is el kíván titkolni. *) Szárdinia fő várofsában *Cag-*

*) *Aprilisnek* 13-dikától fogva mindenütt megkettőztette az első Consul, *Bonaparte* a' körülötte lévő Örizök számát. Páristól egy mértföldnyire az erdőben fekvő Kastélyában, *Malmaisonban* szokta magát mulatni: az a' *Revolutio* előtt az *Artois* Gróf jószága volt: minden nap oda járnak némelly Ministerek, és ott dolgoznak vele: gyakran musikáltattya magát, 's örömetst halgattya egy Olasz leány éneklését.

liáriban a' nép fel-zendült, sok Nemesek meg-ölettek; azok közt Gróf *Assicara-is*. — A' *Szárdinai* Király minden udvari embereivel együtt Mártzius végén érkezett Rómába; Aprilis 3-dikán pedig a' Páának *Qvirinalis* nevű palotájába ment ő Szent-ségének látogatására. — *Brüssellől* az a' tudósítás szóratottki: hogy Aprilis 8-dikán az *Ostendei* partokra a' tengerből egy ló formájú és nagyságú, vízen és szárazon élhető állat rugaszkodott-ki: a' bőre igen kemény, úgy hogy a' golyóbis meg nem járja; két nagy úszó szárnyai olly élesek mint a' köszörült késé; éles a' két agyara-is. Ez a' rettenetes állat a' partok mellett lévő rétekre ki-jöven, mindeneket rettegésbe ejtett; egy nyáj juhnak nagy dühöséggel neki esvén, abból mintegy húszat rakásra ölvén, hirtelen fel-falt. Hírt vévén a' közel lévő vadászok fiettek ellene, de a' vadat le nem ejthették, mivel a' pikkelyes kemény bőréről minden golyóbis le pattogott. Végre a' fok puska pufogás által meg ijedvén, ordítva visszafutott a' tengerbe. De meg jelent a' partokon más nap-is, még pedig kegyetlenebbül dühösködve, mint először. Készen várták a' dühös vadat az *Ostendei* lakosok többnyire vadászok; s addig űzték, puskázták, míg valamellyik fültövön találta. Meg-sebesedvén nagy ügygyel bajjal hálóba kerítettett; az *Ostendei* lakosok örömére, kik már a' juhokat tőle nem féltik. — FERENTZ Ts.

K. Aprilisben illy Parantsolatot adott az Udvari Directorium Préfeseihez: „A' külső Békeféségnek helyre állítása után, óhajtom azt-is, hogy a' hív alattam valóknak, a' mennyiben tölem ki-telhetik, belső tsendességet és bátorságot szerezhessenek, és hogy mindent el-távoztathassak, a' mi erre nézve nyughatatlanságot szülhetne; minnekutánna a' tapasztalás eléggé megbizonyította, hogy a' *Titkos* társaságok, szövetséges barátkozások, (Verbrüderungen) a' főbb kútfejek közzül valók voltak, a' mellyek által a' veszedelmesebb principumok terjesztettek-el, az igaz Vallás eltemettetett, a' jó erköltsiség (moralitas) ha egészen el nem romlott-is, leg-alább' nagyon meg-változott, a' meghasonlás lelke az ő tzéllýára minden fel-található útakat módakat ki-keresett, 's következés képpen még a' házi tsendesség és nyugalom-is meg-háborított; tehát erre nézve a' régi parantsolatom szerént, melly illy titkos szövetkező barátkozásokat meg-tilt, ezen tilalomra annival inkább szükség vigyázni, mivel még talám a' jó tzélből fel-állított Társaságok-is, sokszor el-fajzanak, és így minden státusban illetlenek, sőt veszedelmesek. Hogy tehát azon különös bizodalom, melly a' Fejedelmek és annak alatta valói között vagon, a' kiknek javok, és bóldogságok mind a' két részről szorosán egybe van köttetve, és a' belső tsendesség az én *Tisztviselőim* ál-

tal meg ne háborítsa, sőt inkább méltó bizodalom lehessen ő hozzájok, szükség meg-győződnöm a' felől, hogy azok semmi ilyen *titkos szövetségben* nintsenek; a' melly által az egyébaránt jól gondoló Tisztviselő-is hivatalbéli köteleiségeinek hív folytatásában vagy hátráltatnék, vagy leg-alább fogyatkozást szenvedhetne; parantsolom azért az Udvari Dicafteriumok Présfesseinek; hogy minden ő igazgatások alatt lévő Tisztviselőktől, akár mi rangú 's állapatuak légyenek, hittel kötelező irást vegyenek a' felől (az eddig valókat egészen el-mellőzván) hogy azok most semmiféle titkos társaságokkal, sem a' hazában, sem külső Országban szövetségben nem állanak; vagy ha eddig állottak-is, azokról mindjárt le-mondanak; sem pedig ezután eféle titkos szövetségbe akár melly szín alatt nem elegyednek. Midőn új Tisztviselők vétetnek-fel, akkor a' Hit le-tétel formulájába a' fellyebb említett hozzá tétel-is belé rekesztessen. Szükséges tehát, hogy az Urak ezen parantsolatot szoros-fan szemek előtt tartván, az ekként magok által bé-szedett, hittel kötelező irásokat Nékem által adják, az azokra teendő jegyzésekkel együtt; úgy szinte tulajdon személlýéről-is hasonló hittel kötelező irásokat nyújtsanak-bé. Az ilyen hittel kötelező Irásoknak a' Tisztviselőktől való bé szedése minden esztendőben meg-újítatik; valamint Én-is minden Tisztvi-

felöimnek meg fogom engedni, hogy a' ki magát ezen Rendeléshez szabni nem akar-
ná, az erre indított okait Nállam jelentvén,
hivataljából el botsáttafson. Bétsben Ápril.
23-dikán 1801. esztendőben. — *Tsászar* Ő
Felsége a' felső Ausfriai Tartományba, és
Alsó Ausfriának-is azon részébe, a' melly
a' Frantziák bé-ütése által sokat szenved-
dett, ezer mázsa lisztet, száz ezer véka
életet (búzát, rozst) és sok egyéb elesé-
get, úgymint szalonnát, lentsét, borsót,
's ezen kívül egy millio forintot méltózta-
tott a' szükségét szenvedő Lakosok száma-
ra küldetni. — *Mária Theresia* Tsászárné
Királyné szép ajtatófságot mutatott az Apri-
lis 9-dikén el-szült Kisaszszonyával el-tel-
lett gyermekágya után az Egyházkelés-
kor. 7-dik Májusban a' külső és belső Mi-
nifterek, 's egyéb nagy méltóságú Urak 's
Aszszonyaságok a' leg gazdagabb köntö-
sökben jelentek-meg dél-előtt az Udvar-
nál, a' felső palotákból az Udvari Tem-
plomba való le-menetele fényes vólt. A'
Templom ajtajánál várta már a' Püspök
sok más nagy rendű Papokkal Ő Felsége-
ket. A' Felséges Tsászárné a' Templom
ajtajánál tartotta karján a' Fő Hertzeg Kis-
aszszonyt, ki aranyos párnán feküdt bé-
pólyázva, 's temérdek sokaságú gyémánt
kövekkel fel-ékesítve, egy égő gyertya-is
vólt Ő Felsége kezében: így vitte kedves
magzattyát végig a' Templomon, 's a'
nagy Oltárnak arany szőnyeggel bé-vont

alsó gráditsán le-térdepelt véle; így ajánlotta-fel az Istennek mind kedves leányát, mind magát. Nem lehetett nagy meg-indulás nélkül szemlélni ezen ájtatofság szép példáját. Az ilyen bé-avatáskor szokott meg-áldás után a' nagy Oltárra tette Ts. Királyné az öléből a' magzattyát, a' honnan *Wrona* Grófné a' Hertzeg Kisafszonyok nevelője, avagy az Aja ölébe vette, 's a' palotába fel-vitte; a' hova felmentek Ő Felségek-is illy rendel: leg-elől a' Méltóságok, azután a' Fels. Tsászár Fő Hertzeg Testvéreivel, Majlandi Ferdinand Fő Hertzeg, kedves fiaival, K. Hertzeg Albert, a' Fels. Tsászárné drága köntösbén, Erzsébet Fő Hertzeg Afzszony, a' Nápolyi három Kisafszonyok, a' Májlandi Hertzeg Hitvese, az Udvari és egyéb Dámák; ezek között ment a' Nápolyi Királyné-is, nem akarván itt rangot venni koronás fő létére: azután volt a' Nagy Mise; végtére a' Méltóságok és Dámák udvarlására voltak Ő Felségeknek.

I.

INSURGENSEK. (Folytattatik a' 15-dik Szakaszban lévő Tudósítás.) F. M. L. Báró *Mészáros* 1801. Februáriussa 8-dikán érkezett *Sopronba*, a' Tifzán innen való Nemes Infurrektzió fő gondviselésére; Gróf

Károlyi pedig az addig való Vice-Vezérlő, Német Kerelzturba szállíttá a' maga Kvártélyát: az alatt a' Sopron táján tekvő Insurgensek minden nap gyakorolták magokat: együtt két három Batálion-is a' Lovagokkal egyesülve. *Ács*on Komárom Vármegyében Mártzius elején ment által a' *Máramaros* Vármegye fel-kelt Lovas Svadronya. Mind derék vitéz tekéntetű Legények voltak. — A' *Tót*, és *Horváth* Országi fel-kelt sereg a' Stáyer Országi határ szélekről Februárius elején el-masirozott 5 szakalzban *Varasd*, *Szala*, és *Vas* Vármegyékbe; a' Stábjok *Varasd* városába helyeztetett. Ezen egyesült seregnek főb' Tisztjei: GENERÁLIS *Jellachich* János Cs. K. Generál Major: OBERSTER Gróf *Nádasdy*: OBERSTLAJDINANT Gróf *Dráskovits* János; első Major a' Gyalogságnál Gróf *Pejachevich* Jósef, 2-dik Major a' Lovasságnál *Rajakovich* Ur. 3-dik a' *Banderiális* Gyalogságnál *Berkovics* Imre Ur. Hadi *Káplány* *Hegedics* Ur 's a' t. *Leytapruckon* 11-dik Mártziusban volt a' vizsgáltatása, vagy Mustrája *Boldisár* Oberster Kommandója alatt az Insurgens *Posonyi*, *Nyitra*, *Trentsén*, *Báts*, *Észtergam*, *Thurócz*, *Solyom*, *Liptó* Vármegyeri Nemes Lovagoknak, *Májtányi* Disztriktuális Generálisnak, 's *Kleber* hadi Commissariusnak jelenlétekben: nagy készséggel fel- esküdött minden ember a' Király' szolgálattyára, 's a' Hazának védelmére. E' do-

log után *Boldisár* Obersternél vendégség következett. *Rhuran* várnál a' Nyitrai Gyalogok esküdtek-fel: az Auditor az esküvés formáját Magyar, Tóth, és Német nyelven olvasta-fel. Erre a' jó izű ebéd *Májtényi* Oberflajdinantnál következett 45 személy számára. F. M. L. Báró *Splényi* a' Tisza mellyéki Insurrectio Gyalog és Lovas Ierege Fő Vezérének hely tartó Commendánsa Gróf *Gyulay* 6-dik Mártziusban indúlt-el azon Fel-keltek vizsgálására, kik Vas, Veszprém, Moson, és Sopron Vármegyében fekszenek; Vettendorfban pedig Sopron Vármegyében szint azon Tisza mellyéki Csanád, Csongrád, Krassov Vármegyei Insurgenseket *Farkas* Major Úr mustrálta-meg. Kik-is Magyar és Oláh nyelven fel esküttek a' hívségre. Ki-hirdetett azután mind az Austriában kvártélyozott *Duna mellyéki*, mind a' Sopron tájú *Tisza mellyéki* Insurgenseknek, hogy Husvét hetében Auszriai Ujhely alá a' térségre gyülekezzenek: ennek a' 40 egynehány ezernek hadigyakorlása meg-nézésére megígérte jelenlétét az egész Tsálfári Királyi Udvar. Az Insurrectionnak kezdetétől fogva, Országnak, Királynak mindeneknek nagy meg elégedésével, böltsen Ierényen bé-szerzett annak minden féle élelmet VÉG István Ur a' Felséges Helytartó Tanátsnál Consiliárius, és második Directora az Ország Fő Commiszfzáriátusságának. Mivel tehát a' *Fel-kelt Nemességnek* mind

el-kvántélyozását, 's mind annak, 's lovasi
 élelmének ki-szolgáltatását minden leg-
 kissebb fogyatkozás nélkül folytatta; Ő
 Felségétől valóságos Királyi Komisszá-
 riuussá-is tétetett. Utóbb, az az Aprilisben,
 az *Olasz Országi* Ts. Királyi Birtokoknak
 tellyes hatalmú Komisszáriuussává Gróf
Májlátot, Gallitziának Cancelláriuussát Bor-
 sod Fő Ispánnnyát választotta; *Ürményi Jó-*
sef Urat pedig Báts V. Fő Ispánnnyát Gal-
 litziai Gubernátornak nevezte azon üdö-
 ben, mellyben a' *Lunevillei* Bekesség után
 (mellyről lásd titulo *Luneville*) mind a'
Rendszerént való katonaság az ő tsatahelyei-
 ről Magyar és más Országokba viszlá uta-
 zott, mind az *Insurrectió* Magyar Nemes
 Rendjei annak Német Ujhelyi tellyes meg-
 szemlélése után, haza parantsoltatott.
 Tudniillik el-rendeltetett Aprilis havában
Gyulay Samunak 3 1/2 Batallionya Pestre:
Stáray 3 és 1/2 Batalionya Budára, Vátz-
 ra, Esztergomba: — *Kavanagh* Kuralsier
 6 Eskadronnya Pétsvárra, Tolnára, Szi-
 getre: *Jellatsits* 3 1/2 Batallionnya Eszék-
 re, Peterváradra, Bródra, Gradiskára:
Erdödy Hufzár 8 Eskadr. Eszékre, Pakratz-
 ra, Rumára, Vukovárra: *Ferdinánd* Fő
 Hg. Hufzár 8 Eskadr. Mörre, Veszprémre,
 Somogyságba: *Kráy* 3 Bat. és két Granat.
 Compánia a' *Velentzei* Tervisóba: a' 61
 számú Hufzár 3 Bat. és két Granát. Comp.
 Vicenzába. (Sok más Regementek Galli-
 tziába) *Mack* Kuralsier 6 Escadr. Nagy

Kanisára, Markulira — *Tsászá*r Kurafsier
 6 Eskadr. Szombathelyre, Köszög

re. — *Albert Hg.* Kürass. 6. Escadr. Sopronba,
 Nizsiderbe — *Ferdinánd Fő* Hertzeg 3 1/2
 Batal. Posenba, Györre, Trentsénbe,
 Modrára. — *Nassau* Kürass. 6 Escadr. Sz.
 Györgyre, Nagy Szombatba, Szakoltzá-
 ra. — *Zechwich* Kürass. 6 Escadr. Nagy Ta-
 poltsányba. — *Alvinczy* 3 1/2 Batallionnya
 Kafsára, Eperjesre. *Lotáringiai* Károly
 Kürass. 6 Escadr. Sáros Patakra, Tállyá-
 ra, Tokajra, — *Majlandi Fő* Hg. *Ferdi-*
nánd Kürass. 6 Escadr. Gyöngyösre, Kets-
 kemétre, Miskoltzra, Árokszállására —
Palatinális Hufzár 6 Escadr. Jászberénybe,
 és a' Jász, Kún, 's Hajdú Városokra. —
Devins 3 1/2 Bat. Nagy Váradra, Aradra.
Hohenzolern Kürass. 6 Escadr. Nagy Várad-
 ra, Debretzenbe, Szalonthára, Nyiregy-
 házára. — *Melas* Kürass. 6 Escadr. Sze-
 gedre, FélEgyházára. — *Csatorinszky* Kür.
 6 Escadr. Máriatherefiápolyba, Halasra. —
 60. Infanter. Reg. 3 1/2 Batal. Temesvár-
 ra, Dravitzára, Szászkára. — *Mészáros*
 Hufzár 8 Escadr. Versetzre, Lugosra. *Wür-*
temberg Drag. 6 Escadr. Nagy Sz. Miklós,
 Haczfeld. — — Mint Divíziók Kommen-
 dánságára azen Feld Marschal Lieutenantek
 rendeltettek: Gróf *Gyulay* Budára, Báró
Schimsön Eszékre: *Majlandi Fő* Hertzeg
Ferdinánd Sopronba: Gróf *Meerveld* Po-
 sonba; Hesseni Hg. *Homburg* Vátzra; Hg.
Lothringer József Szegedre; Marquis *Lusig-*
nan

nan Temesvárra. Brigadér Gen. Májorok
 Báro *Leuven* Pélien: Báro *Rosovszky* Pé-
 tsett: B. *Révay* Elzéken: B. *Dinnersberg*
 Veszprimben: B. *Wolfskhel* Kőlzegen:
 Gróf *Kollonits* Pofonban: Gróf *Frenel* Nagy
 Szombatban: Gróf *Grünne* Kalsán: Gróf
Eszterházy Pál Gyöngyösön: *Wilhelmi*
 Nagy Váradon: B. *Puati* Szegeden: B.
Festenberg Temesvárrott. A' mi a' Magyar
 N. N. Infurgens sereget illeti. Aprilisnek
 14-dike vólt az a' nevezetes nap, mellyel
 az egész Felkelt Magyar sereg ütökzet
 rendben állott a' Neustádi = Németújhelyi
 térségen, *Theresienfeld* falunál, harmintz
 egynehány ezer Gyalogsággal, és mint-
 egy tizen öt ezer Lovassággal. A' temér-
 dek sokaságú Katonaságnak fényes puská-
 jin 's ki-vont kardjain jádztván a' napnak
 sugári, kellemetes tekéntettel kedvesked-
 tek a' szemeknek. Az egész Infurrectioná-
 lis Ármádia három tsata-rendben (Treffen)
 állott-ki; mindentsata-rendben három há-
 rom sorban állván a' katonaság. A' Felső-
 ges *Tsászar* és Király tíz óra tájban jött-ki
 hinton Német Újhelyből, *Feldmarschal*
Károlyal, az ő Testvérével, sok más hin-
 tóktól késértetve. Ő Felsőségének az első
 Tsatarend jobb szárnyánál lett meg-érke-
 zése három ágyú lövés által adódott tud-
 tára az Ármádiának, mellynek Fő Vezé-
 re az igen gazdag magyar köntösben dí-
 szeskedő *Nádor Ispány* Ő Királyi Hertzeg-
 sége nagy tisztelettel fogadta Felsőges

Testvér Battyát: Ő Felsége a' Magyar Lovas Regementyének Uniformissában jelent meg, fekete tsákó a' fejében: *Károly* Fő Hertzegen pedig Magyar Feldmarschal Uniformis ragyogott, fejét-is szép kótsag tollas *kalpag* ékesítette: Magyar Feldmarschal Lieutenant Uniformisban voltak *Fernánd* Majlandi *Ferdinánd* Fő Hg. Fia, és Hg. *Liechtenstein* János: jelen voltak *Antal*, *János*, *Ranier*, *Lajos*, és *Rudolf* Ő Felsége Testvérei-is. Fő Hg. *Ferdinánd*, a' volt Májlandi Gubernátor kedves Hütvösével, 's magzattyaival: *Albert* K. Hg. *Leopold* a' Nápolyi Király Fia: jelen volt Gróf *Pálffy* *Károly* M. Ország Cancellarius: 's más Magyar Méltóságok, minnyájan paripákon, 's innepi köntösökben. Ennyi sok száz Lovas nézőktől késértetve a' Tsatarendeknek szemlélésére indult Ő Felsége különös szépségű paripáján, 's éppen egy órába telt, míg az első Tsatarend jobb szárnyáról a' bal szárnyára érkezett. Onnan a' második Tsatarendje előtt vízfza fordult, 's ismét a' harmadik Tsatarendje előtt le ment; 's mindenütt a' Lovasok trombita, a' Gyalogok pedig síp 's dob szóval, és a' zászlók háromszori meghajtásával tették tiszteleteket. A' megvizsgálás után a' Gyalogok kezdtek tüzelni batalionról batalionra, végre az ágyuk szállaltak-meg; a' midőn a' Lovasság elszakadt a' Gyalogságtól, előre nyomult, és igen hoszszú sorba állott; a' Gyalogság-

is egy tsapatha vonúlt, 's midőn a' Lovas-
 ság fél Svadronyonként jobbra kanyaro-
 dott Ő Felsége előtt, ugyan abban az ü-
 dőben a' Gyalogok-is balra kanyarodtak
 fél Kompániánként, 's azzal két óra táj-
 ban széllyel oszlottak, rész szerént a' tér-
 ségen Vármegyénként állott társzekerek-
 hez, 's bagázsijokhoz, a' mellyeknél
 keddre viradóra nagy részént az ég alatt
 háltak; rész szerént pedig a' két 's három
 órannyira eső Auszriai 's Magyar Országí
 helységekbe. Ő Felsége Német Újhelybe
 tért vizsza, a' hol Nádor Ispány Ő Kirá-
 lyi Hertzegsége által pompás ebéddel ven-
 dégeltetett-meg a' Királyi vérű Fő Méltó-
 ságokkal, a' Fel-kelt sereg Generálissaival,
 's a' több Tisztekkal együtt. Meg-elégedett
 Ő Felsége az egész sereg magaviselésével.
 A' Duná 's Tisza mellyékiek tetteit említ-
 teni se lehet el-ragadtatás nélkül. A' Hor-
 váth 's a' Sclávoniai Gyalogok úgy-is jó
 katonák. Minekelőtte vizsza indultak Ha-
 zájokba; *Ferentz Ts. K. Jósef Fő Hg. Pa-*
latinus által, az ő velek meg-elégedéséül
 a' N. Fel kelt seregeknek; Levélbe foglalt
 ezen Rendelését adta-ki: hogy a' Tisztek
 a' Fel-kelt Armádiának el-oszlása után-is
 viselhetik az Uniformist, és az ahoz tar-
 tozó Tifzti Jeleket, a' süvegről, kalapról,
 és a' kardról le-függő bojtokat. (porté-epee)
 A' melly Tisztek a' Regementtől jöttek
 által az Infurrectióhoz, egy léptsővel lép-
 nek fellyebb a' Regementeknél. Ki-adták

a' MHirmondók rendes táblán az Infurrectio Tsatarend tellyes tekintetét, a' mint *Jósef Fő Hertzeg Palatinus Fő Vezérsége* alatt ki-állottak Aprilis 14-dikén. Ott láttyuk az ELSŐ TSATAR-ENDBEN (erstes Treffen) egyik felől Báró Ott FML-nak, mint a' Dunán túl lévők Generalisának alatta, ezen *Lovas Divisiókat és Gyalog Batalionokat*: Hg. *Battydnyi, B. Lusinszky, Erdödy, Mayern, Milkovitch, Manz, Kotsi, Roth, Peharnik, Schmauser* Rendiben: a' Szala, Vas, Soprony, Veszprém, Mosony, Győr, Baranya, Fehér, Komárom, Tolna, Somogy Vármegyei LOVASOKAT: azután a' Vas, Győr, Mosony, Soprony, Veszprém, Komárom, Fehér, Tolna, Baranya, Szala, Somogy, Liptó, Árva, Zólyom, Turótz, Nyitra (2-dik Batal.) GYALOGOKAT. Ott láttyuk más felől Generál Major MAJTHÁNY-nak alatta, mint a' Dunán innen való kerületbéliek Generálisának Vezérségétől függve ezen *Gyalog Batalionokat* a' közép soron, és a' vég soron a' *Lovas Divisiókat*: *Majthényi, Bitto, Paolli, B. Vétsei, Bakony, Josits, Devéki* gyalogjaik közt a' Nyitra első Bat. Pofony, Pest, Buda, Nográd, Hont, Esztergom, Bars, Trentsin, Báts, Pest GYALOGJAIT: Lipto, Esztergom, Zólyom, Árva, Trentsin, Báts, Pofon, Nyitra, Nográd, Hont, Pest *Lovassait*. Azon Táblán a' 2-dik Tsatarendben egyfelől Gr. GYULAI Generál Major

TISZÁNTÚLIAK Generálíssa alatt, Gróf *Károlyi*, *Bóthi*, *Zivits* Lovasság Fő Tíz-
tyei vezérlék a' Maramos, Szabolts,
Szathmár, Arad, Krassó, Temes, Toron-
tal, Bihar, Csongrád, Csanád, Békes
VMegyei Lovagokat; mellettek a' Mara-
maros, Ugotsa, Beregh, Szathmár, Deb-
reczeny v. Bihar 2-dik 's első Bat. Békes,
Arad, Torontal, Temes, Csongrád, Csa-
nád, Krassó VMegyei Gyalogokat vezér-
lék Gr. *Starenberg*, *Juritskay*, *Sz. Iványi*,
Torry, *Wimfen*, *Farkas*. Ezeket érték a'
TISZANINNETSÖK Generálíssa B. Mé-
száros FML-alatt, *Török*, *Tóke*, *Horváth*,
Dersöffy Vezérségek Gyalogjai. t. i. a' Gö-
mör, Heves, Szepes, Sáros, Abaujvár,
Torna, Ung, Borsod, Zemplén VMegyei-
ek; a' hozzájuk való sorú Lovagokat ve-
zérlék *Radvánszky*, *Ferdinandy*, t. i. a' Tor-
na, Ung, Borsod, Szepes, Sáros, Abauj-
vár, Gömör, Heves, Zemplén VMegyeie-
ket. — Ezek után láttatik a' Táblán a'
Corps de Reserve = a' Tartalék sereg sora
FML. JELLACHICH Jánosnak, mint ke-
rület Generálíssának alatta. Egyik felől
állott a' *Nádor Ispány* Regementye, úgy-
mint a' Jászok, Kúnok, Hajdú Városok,
és eme' Lovagok, Zagráb, Körös, Turo-
polyai Nemesek, *Berkovits*, és Gr. PEJA-
CSEVICH, 's Gróf NÁDASDI alatt a'
köz sora ezen Gyalogok foglalták el: Ve-
rötze, Szerem, Poszszega, Körös, Varasd,
Zagráb, Következtek ezek mellett a' *Lova-*

gok, *Rajakovits*, és *Dráskovits* alatt Zagrab, Körös, Szerem, Varasd, Verötze. Ezek megett a' Táblán a' Tartalék ágyuk helye mutattatik. Minekutánna az egész N. N. Infurrectiót a' Királyi parantsolat el-ozlatta, és a' meg-érdemlett ditséret után hazafelé eresztette, a' Vitézek az ő Vármegyéikbe vissza érkezvén, vissza adták az ő Zászlójikat a' T. T. Vármegyék Rendjeinek. Elsők voltak a' Sopronyiak a' ki-kelesnek igen rövid idő alatt tellyesítettésében; mert 24-dik Septembertől fogva 11-dik Octoberig már talpon állottak; elsők voltak a' Magyar határon túl való által mafirozásban; elsők a' meg-parantsolt el-ozlásban. — 25-dik Aprilisben *Hg. Eszterházy* Miklós Elölülése alatt a' Sopron Vármegyei Gyűlése előtt el olvas tatott a' Királyi parantsolat, hogy a' Gyalogság fegyvere a' Budai fegyverházba küldessék. Másnap 9 órakor a' Sopronyi, Mosonyi, Győri Insurgens Batalionok Török musika alatt a' Soprony városi piatzra gyülekeztek: meg-jelent FML. OTT, és egy fél Kompániának késérése alatt a' Zászlót a' Vármegye házához vitette. A' Vitézek által adták az ő fegyverjeiket. — *Somorjában* a' Vármegye Gyűlésekor 29-dik Aprilisben a' Királyi ditsérő Levél' el-olvasása után, minek utánna *Tompa* László Pofonyi Custos Kánonok a' N. N. Infurrectio hallattára és magasztalására a' magas ékes pöltzon el-mondotta volna az

ő gyönyörű beszédét magyarul hangos szóval; következett a' hármás *Vivat* kiáltás: azután négy hosszú tábláknál Gróf *Balassa Ferentz*nek, és *Galgótz*i V. Ispány Urnak bőkezőségekkel fényesen elrendeltetett vendégség, 's a' mozsarak durrogása alatt, Ő Felségeknek, *Károly* Fő Hercegnék, *Palatínus* Fő Hercegnék, Gróf *Pálffy* Cancellárius Fő Ispánynak, egészségekért a' köszönetés. — A' Magyar Orszagi Kendekekhez küldetett Királyi Rescriptumnak az *Insurrectio* el-ozzlásakor, — töredéke. — Minket Atyai és szíves kívánságunk kényszerített arra, hogy minek előtte ezen fel-kelt Nemes sereg Hazájába visszsa térne, az, a' mi Királyi Felséges Személyünk előtt özsze gyülekezzen, és azt meg-visgálljuk: a' midőn a' ti derék seregetek, a' mi Atyai szívünknek szíves indulatiból, a' mi belső tellyes meg-elégedésünkéből, és a' mi kedves Népünk eránt viseltető meg-újjított, 's nevededett Bizodalomunkból, egészszen által láthatta, hogy mi akkor nem annyira a' mi Királyi ditsőségünkön, és méltóságunkon, hogy a' vitéz, és hív Magyar Nemzeten uralkodhatunk, hanem a' Ti Mihozzánk, 's a' Felséges Auszriai Házhoz újra ki-mutatott, és mindenkor meg-bizonyított változhatatlan ragaszkodástokon örömmüket nyilván ki-mutattuk. Tökéletesen meg vagyunk továbbra-is gyözödve a' felől, hogy a' Törvények és szeretet által igazgattatott

Magyar Nemzet most sem kisebb buzgó-
ságból ontotta volna ki vérét a' mi Felsé-
ges Házunk ditsőségéért és óltalmazásáért
mint hajdan a' ditsőséges és örök emlé-
kezetű Mária Theresia alatt ki-ontotta.
Ezen Ti fel kelt Nemes seregtek, melly a'
Nádor Ispány Ö. K. Fő Hertzegsége, a'
mi igen kedves Testvérünk okos intézé-
sei, és fáradhatatlan buzgóságú utánna
járása, 's a' fáradozásitok által is Rege-
mentekre, Batalionokra, Osztályokra fel-
osztatván magát annyira vitte, mint a'
Rendszerént való Katonaság, mindenek-
nek valakik azt látták, tettzéseket meg-
nyerte; a' mellett, hogy ebben nyilván
lehetett látni, a' Magyar Nemzetbe bele-
született vitézi bátorságot, ez a' jó Rend
által az elébbeni Insurrectiókat fellül ha-
ladni láttatot, 's sem Mi, sem a' több je-
len lévők nem kételkedhattünk felőle,
hogy az akkor-is, ha az ellenséggel ütkö-
zetre ment volna, leg jobb elő-menetellel
hartzolt volna. E' szerént ezen Nemes se-
reg mind a' Mi bizodalunk ditsőségét,
és fényét, mind a' Magyar név betsületét
újjolag egész Európára, és még a' mara-
dékra-is el-terjesztette. — Fogadjátok el
tehát ezen mi Királyi Rescriptumunk, A-
tyai 's Királyi bizodalunk 's háladatos
szívünknek jeléül. Nékünk kedvesb dolog
nem történhetik, mint, ha a' mi kedves
Magyar Országunk ditsőségét és hasznát
nevelhettyük, 's fenn tarthatyuk: azzal

a' reménységgel lévén, hogy mind által-lyában a' Magyar Nemzet eránt, mind ki-váltképpen azok eránt, a' kik ezen Ne-mes seregben készek lettek volna véreket ki-ontani, az elő adandó alkalmatosság-gal, a' mi Királyi Kegyelmünket valóság-gal meg-bizonyíthattuk. Ti töletek-is azt várjuk, hogy azok eránt, a' kik a' ti éret-tetek, és a' tieitekért a' veszedelemmel fenyegető ellenséggel szembe szállani ké-szek voltak, mindenkor háládatossággal fogtok viseltetni, Egyébaránt Cs. K. Ke-gyelmünkkel maradunk. 's a' t.

JUNIUS, TREMELIUS, és a' Sz. Írásnak régi rosz Fordítóji. Lásd az ASz. Egyh. Történ. 27. Könyvét. §. 19. Ott a' 313. Levélen. Ekolampád. bizonyosága az: hogy Urunk 1571-dike tájáig, hatvan hét féle más más fordítása került elé a' Sz. Bibliának, a' sok rontóji és tsábítóji által. Luthernek tsak az Új Testamentomi fordításában ezer négy száz versnél több-re találtak az igazság szerező tanúlt em-berek; azokat a' verseket Luther mind meg-hamisította; azért azt a' fordítást Ferdinánd Tsászár tüzre tétette. Maga Lu-ter azután egyedül Sz. Máté Evangyélió-mában 34 helyet fordított máskép' mint az előtt. Zzinglius' fordítását Luter át-kozta, Luterét Zvingl. Castalio Bezáét, Beza Castalioéét; 's még-is ezen tsábítá-sok tétettek magyarrá; 's Isten szava gya-nánt árultattak — *Junius' Tremelius* rosz

fordíttásának azt a' példáját adja elő *Duhamel*, mellyel **ESDRÁS** 2-dik Könyvében, 8. rész 8. versét meg-motskolák; 's ezen motskolásnak 's tsábbíttásnak a' nagy tudós *P. Despineulnak* *Le Clere* ellen irt Critikáját-is ellene állíttya. 2. **ESDRÆ.** c. 8. v. 8. *Et legerunt in Libro legis Dei distincte, et aperte ad intelligendum: et intellexerunt cum legeretur.* **DUHAMEL** hic, *Obscura quæque exponebat Esdras. Lege- runt quoque alii diversis in locis, ut satis est verosimile. — Hæc verba Nehemiæ* mirum in modum in pravum sensum detorquent Protestantes, ut persuadeant Scripturam non ex traditione Ecclesiæ, sed per Scripturam ipsam, eamque *solam* interpretari oportere. Atque in hanc sententiam *Junius & Tremellius* omnes Grammaticæ Hebraicæ apices, & Syntaxeos regulas commovent, ut alium a Vulgata, & a **LXX.** editione sensum ex Hebræo textu proposito suo idoneum extundant: sic enim de *Levitis* Vulgata habet v. 7. *Silentium faciebant in populo ad audiendam Legem: & LXX.* Interpret. *Instruentes populum in lege: & vers. sequenti iidem LXX. et ponendo intellectum intellexerunt quod legebatur: atque ut exponit Aben Ezra, adhibuerunt animum ad intelligendam lectionem. Hunc autem locum sic verterunt Junius & Tremellius. Legebant enim Levitæ librum illum, legem Dei explanate, et exponendo sensum dabant intelligentiam per scripturam. Quam inter-*

pretationem novam plane esse & falsam, nulli e veteribus in mentem venisse, & Grammatices legibus omnino contrariam pluribus probat P. *Despineul S. J.* in tertia parte suæ Critices adversus D. le *Clerc*, Trevolii edita an. 1704. Negat voce *Mikra* Scripturam universam designari; sed librum *Legis*, ut voce *sechel* verborum sensum designari; sed *adhibere intelletum*. Placuit tamen hæc Interpretatio Genevensibus, qui veteri *sua* versione rejecta nunc Junium & Tremellum sequuntur. (decepti) A' Sz. Irásról lásd a' *Meg-térő Reform. Elmélkedéseit.* edit. Tyrn. az Ó és Új *Celsus* ellen egypár K. *Trattner.* Pestini. *Responsorum ad eas hujus Temp. Object.* — *Cassov. Landerer.*

K.

KELEMEN XI-dik Római Pápa; néhai *Albáni* Ferentz. 1700-dik esztendejének 13-dik Novemberében választott: húsz esztendeig és majd négy hónapig viselte az ASz. Egyházi Fő Méltóságot: tudott görögül, egyéb nyelveken kívül: az Isteni szolgálatot méltóságos ájtatossággal szokta véghez vinni: gyóntatott: látogatá az Ispotálokat: még-mutattyák felmondott hathatós beszédjei és ki-adott Leveli az ASz. Egyházra ki-terjedett fáradhatatlan gondviselését. *Sandin* in *Clemente XI.*

Veteres imitatus Pontifices laudatissimas Homilias habuit ad populum, in quibus gravem & robustam expressit eloquentiam Magni Leonis Patroni sui. „ A' kik Qvesnellet tartottak, rút és illetlen könyvekkel sértegették fő méltóságát, száz átkot mondván mind magára mind Bullájára. Megtérték az ő idejekor a' Katholikus vallásra egynehány Fő Rendü személlyek, kiknek egynehányihoz adatott Levelei megvannak illy nevű nagy levelű könyvében: Clementis XI. P. M. *Epistolæ ad Brevia selectiora*, edit. Romæ 1724. in fol. A' Bionti Hg. Alszfzonymnak irván, örvendezett az igaz hitre lett meg-térésén, és arra ösztönözte, hogy ezen jó példáját fordítsa egyebeknek meg-térítésére-is. p. 35. *Dilectæ in Christo filia nobili mulieri Mariæ Elisabethæ Ludovicæ, Principissæ Biontinæ. Cl. P. XI. Dilecta in Christo filia, nobilis mulier, salutem. &c. Si quæ gratulationis officia vim habent abstergendi mœrorem, quo afficimur, perpendentes, demandatum esse infirmitati nostræ gravissimum Apostolicæ servitutis ministerium, ea profecto sunt, quæ a Nobilitate Tua ad nos deferuntur. Cumulabis autem meritum tuum, si eos qui adhuc sunt in invio & non in via, & in tenebris usque modo aberrant, ad lucem orthodoxæ veritatis exemplo tuo revocare curaveris. — 8. Febr. 1701. Örvendező levelet küldött a' Brunsviki megtért Hertzegi Kisalszfzonymnak-is. p. 381. Di-*

lectæ in Christo Filia Nobili Virgini Elisabethæ Ducissæ Brunsvic. & Luneburg - -
 Lætare itaque in Deo lectissima Virgo,
 & exulta, quod gratum ipsis Angelis spectaculum exhibuisti — — 2. Julii. 1707.
 — pag. 621 *Venerabili Fratri Alexandro* totius Nationis *Armenorum* Patriarchæ. Jucundum nobis fuit, ex eisdem tuis literis intelligere, quod supremam hanc sancti Petri - - Cathedram réverearis, exemplo præclari Antistitis Antecessoris tui Gregorii Illuminatoris — A' *Chaldæusok* Pátriárkáját-is meg-dítsérte, hogy a' Katholikus hitet szép előmenetellel segítette. 27. Maji 1712. *Venerabili Fratri Josepho* Patriarchæ *Chaldæorum*. *Juenin* Theologiáját kitesapta a' kezeből. 14. Januarii 1713. V. Fratri Henrico Ep. *Méldensi*. Quale nostrum de Theologicis Gasparis Juenii Institutionibus judicium fuerit, decreto, quo, ut moris est, illas olim proscribi mandavimus, satis explicatum est. XI. Kelemenről lásd a' hofszas tudósítást az ASz. Egyh. Tört. 30. k. negyedik Rész. nyomt. Kolosvárott. 1788-ban.

L.

LADERCHIUS Jakab, Néri Sz. Főlepi Oratoriumának Papja, írt az Egyházi Történeteknek Bárónius után való Folyta-

tásán kívül, Damiánus Sz. Péter életéről; Sz. Marcellínus, Sz. Crescius, Sz. Mogro-
vegi nevü Turibiusról, Limai Ersekről O-
lasz nyelven: 10 könyvből áll Sz. *Turibius*
élete le-írása: Rómában 1729-ben nyom-
tattatott. *Dignum sane opus, quod in*
omnium Fidelium lingvas convertatur.
Mich. Trinit. p. 531. Lit. I.

LÁTOMUS Jakab, Lovániumi fő ren-
dű Theologus Doctor Lúther könyveit ma-
ga könyveivel hathatóssan vizsgálta veri.
Cujus argumenta solide & copiose diluit.
Claruit circa annum 1554. Elegantissimus
Poëta fuit; Psalmosquo omnes metricè edi-
dit in *Sylvula* carniùm diversorum, quæ
Antverpiæ in 8-vo prodiit an. 1587. & 1592.
Threnos quoque Jeremiæ, & Cantica Can-
ticorum carminibus expressit, & ibidem
vulgavit. an. 1587. obiit anno 1596. Egy
idejü vólt Látomussal *Præteolus* Gábor, Pá-
risi Theologus Doctor, ki az eretnekek
életekről 's ellenek írt könyvét, melly Co-
loniában 1583-dikban, negyed rétbén ap-
ró betűkkel ki-nyomtattatott *de Humieres*
Károlynak *Bajóci* Püspöknek mutatá-bé
1568-ban, illy titulus alatt: *De vitis, Se-*
ctis, & Dogmatibus omnium Hæreticorum,
qui ab orbe condito ad nostra usque tem-
pora, & veterum & recentium Authorum
monimentis prodita sunt, Elenchus Alpha-
beticus — Per Gabrielem Prateolum Mar-
cosium, Doctorem Theologum. Epigra-
phæ: D. Hieronymus: Hæreses suam ad

originem revocasse, refutatus est. Cum Indicibus. Coloniae 1583.

LOLLINUS Püspök, 8-dik Orbán Pápa idejében. Polonus *Mártonnak* Krónikájáról. MÁRTON tudniillik, ki, úgymond Gravefon, Dominikánusból Gnesuai Érsekké lett Lengyel Országban; de az oda való utazása alatt Boóniában 1278-ban megholt; Krónikát írt, avagy időrendű Történeteket a' világ kezdetétől fogva Urunk 1250-dikig. Az *Suffrid* Péter Jelöléseivel ki-jött Antverpiai nyomtatással 1574-ben. De benne sok fabulák hevernek, úgymint de *Joanna Papissa*. Hogy ezen Fabulák Lengyel *Márton* Irásai közé másoktól kevertettek, meg-bizonyította *Lollinus* Püspök *Mártonnak* régi írott MS. könyvével, mellyben azok nintsenek. *Mich. Trin. Lit. M. p. 272.* Hæc vero omnia Martini operi assuta constat ex vetustissimo Codice, quem Episcopus *Lollinus* cum aliis libris *Urbano VIII.* legavit: de quo *Leo Allatius* uti oculatus testis scribit, antiquissimum esse omnium, qui in Bibliotheca Vaticana reperiebantur, caractere non ineleganti conscriptum, prorsusque immunem a fabulis & mendaciis, quæ in vulgatis Martini Chronicis circumferuntur. Vide etiam *Petav. Rationarium* anno 841.

LEO János, Gránátai, vagy a' mint Pági Antal írja, Afrikai, Mahometánus vallásu Afrikát Arab nyelven le-irta: azután 10-dik *Leo Pápa* idejében Romában

Kereszténnyé lett, 's az ő említett könyvét Olasz nyelvre maga fordította, 1520-ban. Az ő munkájának tartatik a' némely nevezetes Arábiai emberekről iratott könyv-is: *De viris quibusdam Arabum illustribus*: P. Sianda in Bibliotheca Polemica. Ezen Leo Jánosnak tulajdoníttya a' Keresztény Valásról írt Könyvet-is: *De Confessione Fidei ac Religionis Christianæ*. PÁGI Antalról lásd az Anya Sz. Egyház Történ. 31. k. 238. Levél. SIANDA János Királyhegyi de monte Regali Cistercita, írt, Romai 1734-dik esztendőbéli nyomtatással az eretnekek életéről, 's tévelygések ellen illy nevű könyveket: *Lexicon Polemicum*, és *Bibliotheca Polemica*. Megérdemlené ezen nevet, úgymond Mihály Trinitárius Eifingernek Spirai Cánonoknak hasonló tárgyú könyve-is; melly nem ezt a' titulust viseli ugyan, *Bibliotheca Polemica*; hanem *Catalogus testium veritatis*. edit. 1565. 1566. 1568. 's különbözik a' Lutránus Flaccius Illyricus *Testes veritatis* nevű artzátlan hazugságú könyvétől. Opus Guilielmi Eysengreinii vulgatissimum. Eysengrein Márton az Ingolstädiai Academiában Vice Cancellárius, írt néhány Prédikáziókat, mellyek 1567-diktől fogva 1575-dikig nyomtatattak, 's Bredenbachius Tilmannustól deákra fordítottak. Tilmánról csak ezt találok Mihály Trinitáriusnál p. 431. Tilmannus Bredenbachius Germanus *Collationes edidit varias*. Obiit 1591.

3-dik LEO Pápa. Urunk 795-dikétől fogva vezérlé az Anya Sz. Egyházat. Né-
 melly öszsze eskütt gonolzok, szemeit, nyel-
 vit megtsontkították; de Isteni különös tsudá-
 val mind szemei, mind nyelve meg-gyó-
 gyúltak. Ez a' Romai Pápa volt az, ki
 felséges ájtatofságtól viseltetvén, egy nap
 hétszer, kilentszer is bé-mutatta a' szent
 Mise áldozattyát. Ötet ebben mások-is kö-
 veték; de azt a' szokást 2-dik Sándor R.
 Pápa el-hagyatta: 3-dik Leo Pápa tette a'
 Romai Tsászári Koronát Nagy Károlynak
 fejére, Ur. 800-dikában. Lásd az *A. Sz.*
Történ. 2-dik szakasz. 14-dik könyv. PE-
 TAV. Rationarii Temp. L. 8. c. 8. p. 486.
 Leo tertius, qui Adriano suffectus erat an-
 no 795. factione quorundam oculis, lin-
 guaque mutilatus & indignis modis vexa-
 tus fuerat anno 799. Et quamvis *inusitato*
prodigio Deus illi oculos ac lingvan resti-
 tuisset; tamen sceleris atrocitate permotus
Carolus Romam adiit. Ubi cum innocen-
 tissimus Pontifex objecta crimina jureju-
 rando diluisset, ipso Natalis Dominici die,
 anno 800. nec opinantem invadens Caro-
 lum, Coronam capiti ejus imponit, ac Ro-
 manorum Imperatorem salutat. Cui vicem
 deinceps Carolus obsequio, & liberalitate
 rependit.

LIPPAI JÁNOS. a' Jésuiták Ren-
 diből. Testvér Öttse volt *Lippai György-*
nek Esztergami Érseknek, kinek sok ájta-
 tos méltóságú tetteiről Lásd az *A. Sz. Egyh.*

Történ. 29-dik k. 9. §. p. 87. és §. 34. p. 131. (*Lippai* János Jesuita öttse volt Györgynek, 's a' **BATTYA** helyett **ÖTTSET** kelte írni §. 32. 39. k. A.Sz. Egyh. Történ.) Ez a' Jesuita *Lippai* János illy titulust viselő könyvet irt 1666. előtt, mellyben a' **Báttya** a' Trentsényi hév vízben meg-holt: **POSONYI KERT**, mellyben minden kereti munkák, **Rendelésel**, **Virágokkal**, **Veteményekkel**, **Fákkal**, **Gyümölsökkel** — **Nevek**, **Hafznok**, **Bé-tsinálások**, **bövségesen**, **Magyar nyelven nagy hafzonnal leirattatnak**, kiváltképpen azok, a' mellyek **Esztergami Érsek Urnak** *Lippai* György Hertzeg Ur kertében akkori időben találtattak. — Nyomtattatott Györött *Streibig* Gergely János által 1753-ban. mert az előbbi nyomtatás exemplárjai igen fogyatkoztak, úgymond *Streibig*. — Az a' ki *Mihály* Trinitáriust *Kis* Imréről tudósította, tudósíthatta volna *Lippainak* ezen könyvéről-is. Tsak *Kis* Imrét találom a' Magyar könyv írók közzül *Mihálynál*, 's azt is fogyatékosan illy Izókkal: *Emericus Kis* Hungarus S. J. scriptit contra heterodoxos, præsertim Calvinianos, plurima opuscula lingua materna. Videsis Bibliothecam scriptorum ejusdem Societatis. A' mi *Kis* Imrét illeti, az A.Sz. Egyh. Történetinek 29-dik könyvében §. 32. és §. 40-elé adattak könyvei, 's *Bátori Sófia* aszlzony udvarában véghez vitt jeles dolgai... *Lippai* János kertész könyve negyed rétü ter-

metben 686 Levéllapra terjed: három könyvet foglal magában. *Az első könyv*, a' virágos kertről iratott. *A' második könyv*, veteményes kert nevű. *A' harmadik könyv*, Gyümölcsös kert nevezetű. 1. k. 2. Rész. A' kertnek helyheztesítéséről, földnek tsinnya, és az égnek részéről, a' melly felé kell azt fordítani. p. 7. Négy érzékenységünk által esmérhettyük-meg kiváltképpen a' földnek tsinnyát: Látással, tapasztalással, kóstolással, szaglással. *Látással* ismérjük-meg a' mi fekete, fejer, veres, hamu színű. A' *fekete* földet leg-inkább javallyák a' kertnek: tsak ne légyen seppedékes, avagy igen nedves. *Az illetessel* meg-ismérhetni a' földet, ha kövér-e vagy sovány; tömött-e vagy ritka, lágy és könnyű. Kövér lészén, ha mikor az újjaidal öszve nyomod, azokra ragad mint a' tsoport; és ha a' földre tsapod, el nem öszol egymástól: ha a' szántóvasra, kapára, ásóra, gereblyére göröngyögölsen ragad. *Kóstolással* meg-ismérhetni, ha keserű-e, sós-e, timsós-e, kénköves-e? mert mind ezeket a' kerthez igen alkalmatlannak itéli Virgilius. Ezeket pedig az izeket bogy fel-talállyad, illyen mesterséggel ély: jó darab földet vízben olvaszsz, és egy étszaka ásztasd-meg: hogy el vállyék egymástól, azután a' vizet egy vászon vagy papiros által szürd-le, 's meg mutattya az a' víz, ha a' föld keserű-é, sós-é, timsós-é, vagy kénköves-é? ha a' vizet ki-gözőlte-

ted, fel-találod az edénnek fenekén az érzetet, a' kivel a' föld őszsze volt elegyítve. A' *szaglással*. Minekutánna eső efik, kedves illatot botsát magátúl, mint a' jó szagú kenetek, avagy mikor az erdőt irtyák, és a' fákat le-vágják. (Lásd a' jó földről *Mkház* XII-dik szakasz. titulo *Cicero, Cato, Plinius* p. 64.) Mivel azért a' fekete föld leg-alkalmatossabb a' kertnek, ebben-is külömbség vagyon: mert némelly sovány és vékony föld, némelly tömött és kövér. — Kövér és nedves földet kíván minden féle káposzta és egyéb konyhára való vetemények, saláta, endivia, tzekla, répa, retek, veres hagyma, párhagyma, mogyoró hagyma, pásternák, zeller, ártitsóka, spárga, spinátz, törökbab és búza. — 's a' t. p. 8. 9. 10. hoszszasan. 3-dik *Rész*. A' kertnek kerítéséről — 4. *Rész*. A' kert részeiről, lugafokról, és útakról. 5. *R.* A' virágos kertnek tábláiról, és azokban lévő tzifra formáknak rendeléséről. 9. *Rész*. A' gömbölyü &c. virágokról *) p. 61. *Fejér Liliom*. A' levelei hoszszak, mint a' pallos, a' kórója övedzőig, és magassabbban-is fel-nő. Annak tetején a' fejer hó színű virágok harang formára tündöklenek — a'

*) *Mitterpacher* György Ur, *Mitterpacher* Lajos Urnak testvéréből unokája; fok növények nevét, tövét, szarát, a' mint maga szedte, 's Battyainak tudós igazgatások alatt el-rendelte, egy nékem ajándékozott nagy leveleskönyvben. ajándékozta 1784-ben. Melly könyv meg-vagyon nálam most is 1801-ben sub titulo: *Collectio Botanica*.

gyökere kerekded, de nem tömött, hanem szeletenként öszsze nőnek, fejérek-is. Szaga a' fejr liliomnak nagy vagyon, és hathatós, tsak az, hogy az ember fejének nem igen egészséges. Ha magúl vetik, igen kevés hafzna vagyon, mert ez igen ritka, fok esztendeig-is kellene várni, még virágoznék. Ha a' leveleit virágjának fa olajba teszik, igen jó a' sebek gyógyítására: a' gyökerét pedig, ha kecske tejbe megfőzik, és meg-íszfák, igen jó, és gyengén purgál. Vannak a' Pofonyi kertben fejr liliomok, kiknek két száz, 's több virágjai-is vagynak. Constantinápoli, kit a' Törökök Zultán Zambacsnak neveznek. Vannak azon kívül tellyesek-is, kiknek egynehány ezer levelei vannak. p. 62. *Lilium cruentum*, sárga vagy narancs színű vérrel tsepegett Liliom. - - - *Martagon*, az az, vilza fordúlt virágú Liliom. - *Gladiolus*, fegyver Liliom. *Cyclamen*, kit a' Németek dísznó kenyérek neveznek, magyarul *Porcs fü*, vagy virág, kinek nagy gömbölyű a' gyökere, de a' virágja kitsiny, és alaton; hátra fordúlt piros levelei vannak, az illattya igen kedves, de igen ártalmas a' nehézkes Afzfzonyoknak. 's a' t. *Anemone*, kit tudatlanul nevez *Pipatsnak* Molnár a' Dictionáriumban. Hadjuk az idegen *Anemone* nevet rajta. Le-irja tulajdonit Lippai p. 66. *Ranunculus* p. 70. *Narcissus* p. 72. *Ornithogalum*. Görög szó, annyit téfzen, mint tyúk, avagy madár

téj: fok apró virágja nő egy fingni szálon, tornyosan, hegyesen fel. — A' gyökere gömbölyű, Májusban virágzik. Magyar Országban a' tókhöz közel lészen, és a' szántó földeken-is: azért híják *Pannonicum-nak*. Sárga-is találhatik; kinek gyökerét parás hamuban meg-sütvén, etzettel olajjal meg-eszik a' parasztok. — — X-dik Rész. Némelly virágokról, kiket jobb gyökéren ültetni, hogy nem mint magúl vetni. *Aquilegia*, harang virág. — *Aster Atticus*, Görög tsillag virág veresses kék, apró leveles szálatkákon: minden esztedőben el kell földig mettszeni minekutána el-virágzott. *)

Althæa. Vad málva. 's a' t. 11. Rész. A' ganéjos ágyról. Itt azt tanullyuk: hogy *Lippai János* a' *Majorságról*-is irt *Kalendarium* nevű könyvet: abból le-írja ex folio 18. n. 93. a' meleg ágy tsinálása módját. p. 79. illy szókkal: „Ássanak a' kertben egy hofzszú négy szegletű vermet, kinek hofzszasága légyen két ölnyi: szélessége öt lábnyi, harmadfél lábnyi mélysége. közel a' falhoz avagy sövényhez, a' ki háttal észak felé légyen, hogy a' ke-

*) A' füvekről, fákról 's a' t. *Szabó Dávid* Kassai Professornak szép versekbe foglalt Magyar *Vanier*-jében, 2. *Mitterpacher* Lajos Professor Urnak illy titulusú drága könyveiben: *Elementa Rei Rusticæ* Parte I. et II. 3. Illy nevű könyvemben: *Phytologicon*, Budæ edit. 1780. Sok tudósítás foglaltatik.

mény szétől meg-oltalmazza; viszontag a' reggeli és déli napfény szabadon szolgálynon reája. Ebben a' ki-áfott veremben (Januáriusban, a' mint az idő engedi, 's ki mint szorgalmatos akar lenni) hányon jó meleg éretlen ló-ganéjt, tiporja ölsze a' mint lehet, és néha vízzel-is öntözze-meg addig míg meg-telik a' verem. De eléb' deszkákkal jól meg-támogassa az oldalát, hogy bé ne döllyön a' föld. Azután töltsön egy arasznyira *reves* fának odvában el-rot-hatt földet, tehén-ganéjjal, és más jó földet ölsze elegyítve egy arasznyi földbe. Csinállyon felibe páltzákra, vagy zupbúl, vagy nádból, vagy deszkából fedelet, kívül bé-fedhesse: leg-jobb a' szalma zupból (zsupból) tsinált, de ne légyen *teli kalászf* benne: mert az egerek reá szoknak, és a' veteményben kárt tesznek. Azután az öntöző edényből öntözzék jól meg, hogy alól a' ganéj meg-melegedgyék, és hamarabb ki-kehessen a' mag. Ezt az ágyat minden étszaka jól be kell fedni mihent a' nap el-enyészik: és reggel nem kell mindigárt fel-nyitni, hanem mikor a' nap jól szolgál; sőt mikor igen hideg vagyon, napestig sem kell meg-nyitni: mikor száraz az ágy, meg kell öntözni. E' féle ágyokat többet más holnapokban-is tsinálhatni. — — 14. Rész. A' virágzó fákról. Corali arbor, Kláris fa. — — *Rosa Sinensis*. Pappelbaum. Embermagasságira fel nõ ez a' fa: a' levele tsaknem olyan mint a'

szőlőnek. *Syringa*, Spanyol bodza. — *Baluftia*, Vad pomagránát. *Telleyes Baraczk* (igy iratik) *Telleyes Cseresnye* és *Megy.* — — *Colutea*, Lentse fa, vagy inkább *folia fenæ*, sárga virágja van, hójagotskák nőnek rajta, kiben fekete magok. Ennek mind leve, 's mind magva jó purgatio, az hideg lelés ellen, ha szilva lében főzik-meg, 's azt meg-íszszák. Több Rósát le-ír, és elé-számlál 12 félinél. p. 110. 15. *Rész.* A' virágoknak közönséges munkáiról... Az öntözésről, gyomlálásról, oltalmazásokról: téli el-tartásokrol. 16. *Rész.* A' virágoknak mesterséges neveléséről; színek el-váltatásáról, illattyok változtatásáról, p. 146 &c. — *Második Könyv.* 1. *Rész.* A' veteményes kertnek alkalmas helyhez tetéséről. 2. R. a' földnek készítéséről. 3. R. a' kertnek nagyságáról, és osztásáról. 4. R. A' mag vetés idejéről. 5. R. A' vetemény magok le-szedéséről, el-vetéséről, meg-oltalmazásáról 5. R. ültetések-ről 's a' t. 7. R. A' jószagú konyhára, vagy asztalra való füvek neméről, és tulajdonságiról. Itt p. 184. *Abfinthium*, üröm. Magyar Országban minden ember isméri - - seprüt tsinálnak belőle a' hol más nintsen; 's ürmös bort, a' ki igen tisztíttya az emberben a' sárt, és májat. Has-rágás és geleszta ellen-is jó; de kiváltképpen a' mérges gombák ellen; ha ki a' félit evett, a' póknak, és egyéb mérges állatoknak marása ellen. Ki-keletkor a' gyenge leve-

léről bort ísznak, és jó keferű, ha egy kitsinnyé meg-törik: az igen gyenge levét-is miskulántzia falátába teszik. — *Basilica*, Basilikom. nehéz szagú. Levele mint a' Majorángxnak. — — Ha rákot akarsz fogni, tsinálly egy fa nyársat, vonny darabonként bűdös húst reá, és közbe közbe basilicum füvet: botsásd a' vízbe, a' hol rákok vannak; felette igen reá gyűlnek; tégy egy szákotskát alája, bele hullanak: a' varsába-is teheted. A' fő fájó ember oltalmazza magát ennek a' szagától, mert meg-indíttya benne. — *Cyparissus*, vel, Ciperis, Cyprus. Jó kedves szagú alattson fa: kitsiny, hoszszukás ágatskái vannak, a' kik rakva apró fejer színű kerekded leveletskékkel: azoknak tetején sárga kerekded virágok nőnek, mint a' tellyes szekfű virágja - - - Az étekbe nem élnek véle: mivel ártalmas a' gyomornak; hanem a' pestis ellen igen jó, ha a' magvában egy korona arany nehezéket vészelsz, és egynehány leveletskéjét, és virágját, egy diót, fejer bort, Bolus Armenust, és meg-töröd és meg-íszod. Méreg ellen-is jó, és minden hideg nyavalya ellen: az ember tüdőjének, veséjének, mellyének: a' gelesztát-is ki-üzi: az öklelést-is el-veszi. Ha ezt a' füvet hamuval elegyítettik, *csudafa*, vagy Retek olajjal özsze keverik, a' ki-hullott haját, és szakált meg-neveli, ha vele kenik. — *Lavendula*. — — *Spica*, az az Spikinárd. Ez igen egyez természetiben a'

levendulával. A' spicinard magosabb, bokrossabb, a' levele-is szélesebb, és a' szaga erősebb. Meg-erősíti mind a' két fű az embernek lankadt agyavelejét: a' fő fájást el-üzi; sőt minden hideg nyavalyáját annak el-vezti, úgymint a' szédelgést, gutaütést, álmos betegséget, görtsöt, reszketést, contracturát, és bénaságot: a' hideg gyomrot meg-melegíti: a' szeleket elszéleszti, a' vizelletet ki-üzi: meg-nyitja a' meg-rekett máját, és lépít az embernek. Mind ezek a' nyavalyák ellen vegyen az ember *Spikanárd*, és *Levendula* fűvet virágjával együtt, főzze-meg borban, vagy vízben, és abból igyék egynehány nap egymás után. Hasonló ereje vagyon az égett vizének-is, és olajjának, a' ki ezen a' vízen fellyül leveg; kinek leg-erősebb szaga van. Ha ezen fűveket etzetbe meg-főzik, avagy olajokat a' fájó fogan tartják, el-vezzi a' fájdalmat. Ha abból tsinált égettborból, a' ki el-veztette szavát, a' szájában vészzen egy keveset, meg-jön a' szava: a' szív dobogását-is el-vezzi, ha fahéjjat, és szegfűvet tesznek hozzá, 's úgy élnek vele. Igy a' nádméz, és *Conferva*-is. — *Majoranna* közönséges fű a' Magyar Országi kertekben - - p. 189. Igen jó *misculantia* salátában, sásában, (talán szószban) étkekben, pástétomban, kolbászban, májosban, akár frissen akár szárazon. *Majoranna* vize vagy olaja, (a' ki fellyül leveg a' vizen, mikor distillál-

ják, ha azt le-szedik gyűszűvel, vagy más módon, és ivegetskében tartják) akár a' ki fatsart leve-is, ha abból ember egynehány tseppet az orrában fel-szi, igen jó a' fő fajás ellen, 's meg-tisztítja az agyvelejét (kiváltképpen ha egy kis ruhátskába törött szekfüvet kötnek, 's azt belé fűgeszti) mindennemű rútságát, folyását, nátháját a' főnek meg-tisztítja. Azont nyerne vele, ha porrá törik, és a' port szíjják az orrokban. Az a' bor, avagy víz, kiben Majoránnát főztenek, igen jó a' vízi betegség kezdetén: a' has rágás ellen: a' ki nehezen vizelhetik: a' ki nehezen vehet lélegzetet. Ha melegen vagy borban meg-főzvéen flastrom módjára az ember hasára kötik, meg-állítja fájdalmát. — *Melissa*, Méhfű. — Ha a' vizet, kiben méhfűvet főztek, mikor embernek foga fáj, melegen a' szájában tartja, el-űzi a' fogfájást. 's a' t. hofzszasan. *Mentha*, fodor menta, *Bárzing*, a' mint némellyek nevezik. — Ha a' mentának levelét édes tejben teszik, soha meg nem hadgya alunni: a' sajtot-is meg-oltalmazza a' rothadástól. Fodor mentát ha sóval őszve törik, és a' dühös ebnek marására kötik, minden veszedelem nélkül meg-gyógyítja. (Sok orvoságot számlál elé P. *Lippai*; de a' dosis mértékét ki nem teszi. ahoz tudniillik Orvos mester kívántatik, én tsak egynehányát számlálom-elé.) — — *Rosmaring*. Hofzszas a' véle bánás módjának le-írása.

p. 200. Ha a' Rosmaringot nádmézzel öszve törük, jó az ájulás ellen; (de mikép?) Ha borban vagy etzetben meg-főzik zsájával együtt, és esive meg-mossa vele ember a' száját, igen hasznos a' fogainak, és inyének. A' fájából pedig hasznos fogvájót tsinálni. Azután a' *Rutáról* a p. 20. (de még egy szót a' Rosmaringról. Rosmaringos bor jó a' fő fájás ellen. Pestisnek idején Rosmaringból füstöt tsinálni; el-üzi a' dögleletes eget.) Ha *rutát* vízben meg-főzik, és meg öntözik a' szobát vele, meg-öli a' bolhákat; azon kívül minden féle méreg ellen jó. *Sállya*. Mind étkekbe, sülttekbe, főttekbe jó. — — Használ, ha borba vagy vízbe meg-főzik, 's iszszák, minden méreg ellen, használ a' száraz köhögés ellen; meg-állítja az öklelést. — A' fogait és inyét meg-erősíti 's tisztítja embernek; ha e' féle borral mosás és döröglik. *Satureia* — Bors fű — p. 203. *Serpillum*. Kakuk fű, terem minden mezön, kösziklákon 's a' t. de a' kerti szebb, nagyobb. Két féle a' kakuk fű, egyik szélesb, a' másik keskenyebb levelű, hofszúkás. Egyiknek a' hegyén teremnek a' fejéres virágjai, avagy éppen fejérek; a' másiknak a' levelei között fok apró, vékony, kerekded szárai vannak, a' kik a' földön el-terjednek. Jó az étkekben mind a' húshoz, mind a' halhoz: az együgyű embereknél szintén annyit ér, mint petre-selem; mert a' gyomorban igen segíti az

emésztést. Ha hat vagy hét nap borba teszük, jó etzet lesz belőle. Ha fűtöt tsinálnak belőle, meg nem marad se kígyó, se más a' féle állat; a' bolhákat-is el-űzi.

8. *Rész.* Saláták - - *Anethum* kapor. *Anis* mag. *Apium* hortense, petreselyem. *Apium Lusitanicum*. Zeller; a' petreselyemnél szélesebb levelű &c. A' tzellert egynehány képpen eszik: sóval, borsal, etzettel, faolajjal; vagy főve hidegen saláta módjára; &c. a p. 216. *archicsoka*. 218. *Sparga*. 224. *Atriplex*. Laboda paréj. *Cerefolium*. Turbolya, a' dühös ebtől meg-marást a' bor (mellybe két marokkal bele főtt a' magva, 's le-szűretik) meg-gyógyítja, ha abból reggel és estve két unciát iszik, minden nap, a' sebet kétszer mossa legalább azzal napjában, vízbe-is főzze, és azzal mossa. A' *Turbolya* a' hó alatt-is meg-marad. A' salátába, akár misculantiába, akár magányosan, akár nyersen, akár főve, igen egészséges és jó izű. — A' *Cicoria* igen jó téli saláta. *Cochlearia*, kalántű. Ollyan kerekded a' levele, mint a' kalán; egy kevesé tsipös, mint a' retek. — *Sáfrán*. p. 239. *Cuminum*. 241. *Endivia* - - Lúd-láb. p. 242. *Feniculum*. Olasz kapor. 245. Hofszsas a' tudósítás mindenikről. A' *Ferjes salátáról*. 249. *Galambegy*. A' szántó földken terem. Mihent a' hó el-mégyen, mindgyárt nő; vagy-is a' hó alatt szép zölden meg-marad. Kerekded, 's egy kevesé hofszszakás levelű. Jó saláta magányos-

fan, és miskulantziaiban is. p. 252. *Nasturcium aquaticum*. Brunkres. Vízisása fü. — p. 253. *Pyrethrum*. Tárkony. 256. Igen jó az étkekben. *Sinapi*. Mustár. p. 257. *Spina-cia*. Spinát levele hegyes, négy újni széles &c. p. 259. Nem falátának való; de főve jó az étkekben, egészséges. 9. *Rész*. A' *Káposztákról*. a p. 262. 10. R. a' *Hagymákról*. 11. *Rész*. A' *Gyökerekről*. *Beta*. Czékla. 288. *Nasturcium*. Torma. *Patada*. Földialma. A' gyökere olyan, mint a' répa: magas a' szára: a' virágja mint a' napután fordulóé, de nem olly nagy. Az ételben főzik, hússal, magányosan is, mint a' *Caulirapit*. Rapa = *Répa*. 1. Fejér répa. 2. *Korontári* répa. Wasserrüben. A' földit háromszor négyszer is szántyák. 3. *Karórépa*. 4. Sárga répa. 5. *Cukorrépa*. *Raphanus* = *Retek*. — — 12. *Rész*. A' földi gyümöltsökről. Uborka, Dinnye, Tök, Bab, Borsó. Minden tulajdoni leiratnak a p. 311. *Cucurbita*. Tök. (Magam is láttam Püspökiben Nagy Várad mellett olly' nagyot, mint a' másfél akós hordó, a' szárán. Síma volt tsaknem elliptóis formájú, gömböjü hosszatskán.) A' nyakas tök edényre, víz merítésre való. 13. *Rész*. Némelly veteményeknek, Gyökereknek, Gyümöltsöknek savanyításáról, bé-sózásáról, bé-tsinálásáról. a p. 354. 14. *Rész*. A' vetemények ellenségi ellen való orvosságok. a p. 369. A' Kígyók, Varasbékák, Madarak, Hernyó, Lepentyü, vagy Lependék, Csigák, Fül-

be-mászók, Hangyák, Sáska, Szötskö, Spanyol légyek, avagy a' kőris fán termő legyek ellen. A' földi bolhák, pókhálók, szúnyogok ellen. 392. 3. *Könyv.* 1. *Rész.* A' gyümölcsös kertnek hasznos gyönyörűségéről, helyheztetéséről. 2. *Rész.* A' gyümölcsös fának magúl vetésekről, vagy ültetésekről, és a' csemetéknek fel-nevelésekről. 3. *Rész.* Az oltani való vad fákról, azoknak ki-ásásáról, plántáló helyéről, vagy oskoláról. 4. R. Az oltásról, oltani való eszközökről. Miképpen kell oltani a' fa közzé, és héja közzé? mikép' szemre oltani? supra oltani. Más féle oltás, bújtás, gyümölcs fa szaporíttás. Oltás ideje. p. 459. Némelly mesterséges oltásokról, mellyekkel a' fának gyümöltseit változtathatni *idejekben, színekben, szagokban, lzekben.* 459. p. 475... A' ki nagygyá akarja nevelni a' gyümöltsit, p. o. ha az almát még olly nagygyá akarná nevelni, a' mint magában vagyon, vegyen valami almát, a' mint az ágon függ; de le ne szakaszsa; szúrjon a' mint a' virágja vagyon fellyül egy likat belé, szintén addig míg a' magva vagyon; és abban a' likban ereszszen egynehány répa magot; így az alma igen meg-nő; tsakhogy a' maga természeté szerént való ízét el-vevzeti. 5 R. A' gyümölts fák nemzése. A' magból Mondola, Gesztenye, Baraczk &c. A' gyökerén ki-nőtt ágakból Alma fa, Körtvély — — 6. R. Melly fát mitsoda fába oltathatni. 7. R. a p. 488. Az oltáshoz való

Agyagnak és viafznak el-készítéséről, és a' a' fokféle alma, berkenye, (sorbus) naspolya (mepilus) Barkótza (sorbus torminalis) som, mondola, dio, mogyoró gesztenye, 's fok más gyümölts fák neveléséről. ad c. 12. p. 607. 12. R. *Egres*, másutt közsméte. Sz. János szőlőtskéje. Fáji sóska = vad som = berberis. *Malna*, Tótul Malina, Magyarul szederj-inn. Irtás, tisztogatás, fa érvágása, furása: kapállás, ganejózás. Gyökér nyitás, öntözés. Fák nyavalyáji, orvossági. Gyümölts szedés, tartás: mézbe tsinálás. A' 16-dik Résznek végéig 686-dik Levéllapig. — A' M. könyvháznak első kötetében meg-vagyon *Benkő* József Urnak Fűszeres könyve illy titulus alatt: *Nomenclatura Botanica*. Ezen könyvben minden fűnek fának clasisai és nevei meg-vagynak, deákúl, magyarul, németül, frantziáúl. a pag. 319 ad p. 432. A' Mkház II-dik Szakaszában meg-vannak fok a' féle nevek, a' deák és magyar nevezeteken kívül oláhúl-is, a p. 407. ad p. 432.

LUNEVILLEIEK. Mi történetekkel szolgált Luneville és Páris, tessék a' XV-dik Mkh. Szakaszában meg-tekénteni, titulo *Páris és Lunevill*. 1800. és 1801-ben. Ott a' fok vérontásokról, mellyek Szaltzburgig el-hatottak, és a' Ts. Királyi Német részü fő kvártélyt egész Béts mellyéki Schönbrunig szorították, volt hoszszas a' tudósítás, 's a' *Lunevillében KEZDET* Békesség alkuról-is. Az az alkudozás

zás így végződött 1801. 9-dik Februáriusában *Lunevillében*, a' mint az alkunak alája irt Gróf *Cobenzel Lajosnak*, és *Bonaparte* Jósefnek kezek írásaik mutattyák. „ 2-dik *Tzikkely*. A' BELGIOMI Tartományoknak a' Frantzia társaság (Resp.) birtokába való által-botsáttások, mint már a' *Campoformioi* békéllésben meg-állíttatott volt, most-is meg-újjíttodik; úgy, hogy Ő Ts. Királyi Felsége mind magára, mind az utánna következendő Uralkodókra nézve, mind a' maga, mind a' Német Birodalom nevében, a' fellyebb említett Tartományokhoz való minden jussairól, és kivánságairól le-mond, hogy ezen Tartományokat a' Fr. Köztársaság a' hozzájuk köttetet minden fekvő jószágokkal egyetemben, örökre, 's tellyes Felsőségi hatalommal, és birtokosi jussal birhassa. Nem külömben által-botsáttódnak Ő Felsőségétől a' Német Birodalomnak meg-egyezésével a' Frantzia Republikának 1. A' *Falkensteini* Grófság azokkal együtt, a' mik ahoz tartoznak (ez a' Grófság a' Rajnán túl fekszik Worms és Zweybrücken között) 2. A' *Frichthal*, 's minden Birto-
kok, mellyek a' *Rajna bal* partyán Zürzach és Basilea városi között az Ausíriai Házhoz tartoznak. (*Frichthal* Helvetziai Basileai vidék.) 3-dik *Tzikkely*. A' *Campoformioi* alkunak itt meg-erössíttése által birni fogja Ő Ts. K. Felsége tellyes hatalommal *Istriát*, *Dalmátziát*, 's az ezektől

függő *Velentzei* szigeteket az Adriai tengeren, a' *Catarrói* torkolatokat, *Velentze* városát, a' körülötte fekvő *Lágunákat* ('s szigetekkel rakott nem mélyly tengert) — Az *Ersch* (*Adige*) vizet úgy kell nézni, *) mint határ lineat; 's mivel ez a' *linea Verona* és *Portolegnano* városait által hasíttya, tehát az ezen városokban lévő hídaknak közepin fel-vonó hídak tsinálódnak, mellyek a' *határt* ki-mutassák. — 4-dik *Tzikkely*. — Ö Ts. K. Felsége a' *Modenai* Hertzegnek az Olasz Országban örökség szerént birt *Tartományai* el-vesztéséből származott kárának ki-pótolása végett köteleztessék a' maga *Brisgóviai* (*Breisgau* Sváb Országban) *tartományát* által-botsáttani, mellyet azután az említett Hertzeg éppen azokkal a' fel-tételekkel birjon, a' mellyekkel *Modenát* birta. 5-dik *Tzikkely*. A' békéllő Felek meg-egyeztek abban, hogy a' *Toskánai* Királyi nagy Hertzegsége, mind a' maga, mind az Uralkodásban utánna következőknek, 's örökőfinek képekben lemond a' *Toskánai* nagy Hertzegségről. A' *Toskánai* *Tartományok* a' *Pármai* Infáns Királyi Hertzegnek (a' *Spanyol* Király Attya' testvére' fiának) birodalmába fognak által-menni. A' *Toskánai* nagy Hertzegnek pedig az Olasz Orzági kára *Német* Országban egészszén és tökéletessen ki fog pótoltatni. Azon jószágokról tettfszése

*) A' víz közép hoszfszán képzelt *linea* szerént.

fzerént tehet rendelést a' Toskánai nagy Hertzeg, a' mellyeket úgy bír, mint magányos földes Ur, (particulier) 's a' mellyeket vagy maga szerzett, vagy néhai 2-dik *Leopold* Ts. Királyról édes Attyáról, vagy néhai *Ferentz* Tsászárról maradtak rea. — 6-dik *Tzikkely*. Ő Ts. K. Felsége mind a' maga, mind a' Német Birodalom nevében rá áll: hogy a' Fr. Köztársaság (Respublika) a' Rajna BAL partyán fekvő Tartományokat 's Fejedelmi Jóságokat, mellyek eddig a' Német Birodalomhoz tartoztak, egész Felsőségi hatalommal birja; — a' határ linea a' Rajnán el-menő út (Thalweg = az az: a' Rajná közép hossza) légyen attól a' ponttól fogva, a' hol ez a' víz a' Helvetziai földet el-hagyja, addig, a' hol a' Batáviai Tartományokba befoly. Következésképpen le-mond a' Frantziai Republica a' Rajna jobb partyán lévő minden birtokairól; és meg-egyez abban, hogy *Düsseldorf*, *Ehrenbreitstein*, *Philipsburg*, a' *Casseli* és más Erösségek, Máintzal általellenben a' Rajna JOBB partyán; úgy a' *Kkeli* és Ő *Bráysachi* várak az ő törvényes Uraiknak által adódnak, úgy hogy ezek a' Helyek 's Erösségek abban az állapotban hagyódnak-meg, mellyben talátnak akkor, mikor azokat a' Frantzia Közönséges Társaság által adja. — 7. Ő Ts. K. Felsége között, mind magának, mind a' Német Birodalomnak képében, és a' Frantzia Resp. között el-

végződött, hogy a' Ráftádi Gyűlésben már egészlzen meg-határozott végezéshez képest, köteleztessék a' Német Birodalom a' Rajna BAL partyán fekvő Birtokaikat el-vezített örökös Hertzegeknek károkat, még pedig magából a' Német Birodalom kebeléből ki-pótolni a' Szerént, a' mint ez világossabban meg fog még ez után ezen fundamentomok Szerént határoztatni. — 8. 9. 10. 11-dik Tzikkely az adósságok' ki-pótolásáról 's a' többiről. A' Batav. Helvet. Cisalpesi, és Liguriai Respublikákra nézve, az egyező Felek költsönös kezes-séget vállalnak magokra ezen Köztársaságoknak függetlenségekért; és az azokban lakó Nemzetségeknek tellyes Szabadságokra hadják, hogy ők olly Igazgatásnak formáját vegyenek-fel, a' mellyet leg-alkalmatossabbnak fognak tartani. 12. *Tzik.* Ö Ts. Királyi Felsege mind magának, mind az uralkodásban utánna következőknek képeikben le-mond mind azon *Tartományokat* illető jussairól, a' mellyeket ezen Háború előtt Olasz Országban bírt; de a' mellyek már most a' Cisalpesi Köztársaságnak (Respubl.) egy részét teszik. 13. 14. *Tzikkely.* Liguriáról; *Éts* vizéről. Ezen folyó vizen hajókázni mind a' két félnek olly szabad lesz, hogy egyik a' másikon semmi hajó-bért ne vehessen; sem valami fel-fegyverkezett hadi hajót ne tartasson. 15. *Tzikk.* A' két Félnél lévő minden hadi rabok, vagy a' háború alatt akár-

mikor el-vitetett kezesek, a' kik még eddig haza nem eresztettek, ezen Békesség alku alá-írásának napjától fogva, 40 napok alatt minnyájan haza botsáttassanak.

16. Tz. A' még meg-lévő magányos jószágai *Károly K. Hertzegnek*, 's néhai *Kristina Fő Hertzeg Aszszony Örököseinek* melyek a' Fr. Resp. alá szállott Tartományokban fekszenek, ő Királyi Hertzegségének vissza adódnak úgy, hogy azokat 3 esztendő alatt el-adni köteleztessék. Igy a' Lombárdiai Gubern. *Ferdinánd K. Fő Hg.* 's a' Hitves Társa *Beatrix Modénai Hg. Leánya* 's Örököse (kik most Neustádban laknak) a' miket Cisálpiniában bírnak, azokkal úgy tselekedjékek Ezek-is azon jószágok eránt. — — 19. Tzik. Ezt a' Békesség alkut 30 nap alatt, vagy hamarább-is ha lehet, Ő Ts. K. Felsége a' Német Birodalom, és a' Fr. Resp. meg fogják erősíteni = rátificálni; kik abban-is meg-egyeztek, hogy a' két Hatalmaságoknak Német és Olasz Országban lévő seregei mostani helyeken mind addig megmaradnak, míg Ő Ts. K. Felsége a' Német Birodalom, 's a' Fr. Resp. által leendő meg-erősítését a' mostani alkunak ugyan azon üdőben a' Lunevillében tellyes hatalommal fel-ruházott Ministerek egy mástól ki nem tserélik. A' Felek abban-is meg-egyeztek, hogy az említett meg-erősítésnek ki tserélése után 10 nappal az Ő Ts. K. Felsége hadi seregei a' Ts. K. örö-

kös Tartományokba bé-szállanak; azokból a' Frantzia seregek ugyan azon üdö alatt *ki-takarodnak*, 's a' ki-tserélés után 30 nappal az egész Német Birodalombéli minden Tartományokból-is ki fognak *menni*. Költ, 's alá iratott *Lunevillében*, Február. 9-dikén. (Pluiose 20-dikán) a' Fr. Respublika 9-dik esztendejében. L. S.

Gróf COBENZEL Lajos.
BONAPARTE József.

Mihelyt Lunevilléből el-érkezett Párisba a' meg-lett békesség híre kurir által éjjel, más nap igen nagy bált adott ennek öröme a' külső Minifter, mellyen mind a' három Consul, a' Ministerium, Senátus, Tribunátus, Generálitás, Polgári Fő Tisztek, 's Aszszonyságok jelen voltak. A' békességet a' Tiróliaknak, 21-dik Februáriusban hirdette-ki a' parádéba ki-állott egész katonaságának jelen létekbén *Vandamme* Fr. Generális, örvendeztető beszéddel; Bonaparte Consulnak, Károly Fő Hertzegnek, Cobenzelnek ditséretei között *Roveredo* városában, melly Tirolisnak igen népes kereskedő helysége: a' hirtést vígan hangzó kiáltások, bálók, illumináziók követték; de az emlékezetre leg-méltóbb, a' mit másnap véghez vitt *Vendomme*. Alig virradt, zöngeni kezdetek az Ágyuk, 's hirt adtak a' következő Isteni ditséretre, *Te Deum laudamusra*. Arra a' Generális az egész Generális Stáb-

bal, az egész Magistrátussal, minnyájan olajfa ágokat hordozván kezekben, bé-já-rultak a' Templomba, az ágyuk, puskák durrogási alatt: hasonló örömmel hirdettetett-ki a' békesség Insprukban, hasonló tapsolással Frantzia Országának minden Ofztályaiban: a' Lunevillében kötött békesség alkut (a' mint annak elébb elé-adott tzikkelyei kívánták) a' *Regensburgban* öszve-gyülekezett Német Birodalmi Rendek-is meg-erősítették, 's az erről a' Rátificátzióról készítettett Leveleket Párisba el-küldötték. *Regensburgból* a' Frantziák egy mértföldnyire ki-takarodtak 3-dik Mártziusban; de a' Lunevillei békességnek *Ulmában* 20-dik Mártziusban lett ki-hirdetése után-is folytattatott az *Ulmai* vár erős bástyáinak porral tellyességgel való fel-vettetése, le-rontása: Az omladék halmai szörnyü tekintetűek: ezen tetézett ruinák' másuva hordása ki-mondhatatlan dologba fog telleni, 's némelly részét lehetetlen-is lesz el vinni; de ha tellyességgel végbe megy az el-takarítás, *Ulma* vetésre való fok ezer dülő földet nyer. *Tridentben* 24 dik Februárius előtt (a' békesség ki-hirdetése előtt-e, nem-e?) *Magdonáld* Fr. Fő Vezér Frantzia, Olasz, és Német nyelven illy hirdetést tett: Tapasztalván. hogy egynehány napoktól fogva úton és titkon gyilkosságok történtek; hogy több Fr. Katonák, 's nevezet szerént egy tábori Kurir meg-ölettek, és hogy töb'

tájokon fegyveres sereglések vannak; holott a' gyengén velek bánás a' vakmerőséget csak öregbítette; midőn a' Truppok közt azomban meg-tartatna a' leg-szorosabb fenyték 's a' t. illy rendelés tétetett: Tegyen-le minden fegyvert minden ember a' déli Tyrólisban, a' *Tridenti* Distriktusban, 's mindenütt a' hol a' Graubindeni ármádia fekszik. A' ki fegyvert ad akárkinek, a' ki nem a' Frantzia ármádiához tartozandó, annak meg-kell halni. A' fegyveren értetnek: puskák, kardok, stilettek, kések, 's olly botok, mellyek kívül vassal vannak fedve, belől ónnal vannak terhelve. A' ki illy szerzámokat hordoz, hallyon-meg. A' kösségek, és házak meg fognak vizgáltatni; 's a' kinél illy fegyver találtatik, az agyon lövetik. — Ha a' Lakosok a' kerület Commendánsának bé nem jelentik az őszve-seregléseket, azoknak fejeiket, tzimborássaikat; azoknak városaik, faluik, ki-raboltatnak, el-égettetnek, 's el-pusztítottatnak. — Akár miféle Papok tudván a' sereglést, szép szókkal azt le nem tsendesíttik, 's há' ők tzimborássaiknak meg-bizonyítottatnak lenni, minden processus nélkül agyon lövetnek. — Azon kívül, kik a' Fr. ármádia' szolgálatyára rendeltettek, nap-kelet előtt, s annak nyugta után senki a' városokon, falukon, házakon kívül, vagy az útakon meg ne jelennyen; mert más külömben agyon lövetik. — De a' katonák se men-

nyenek ki az ő kvártélyokból, ki-vévén a' Fő Tiszteket, és Ordonátzokat. A' Generálisok, Fő és egyéb Tisztek meg fogják a' jó rendet, 's hadi fenytéket tartani, 's mind a' személyeket, mind azok jószágait respectálni. A' Tartománynak belső politziáját, rendtartását csak a' Fr. Truppok fogják adminisztrálni, 's a' kózsálokat, passus nélkül járkáló idegeneket meg-fogni, 's a' városi Biráknak által-adni. Passusa légyen minden utazónak. 's a' t. — A' Békesség helyre állása után Ferentz Ts. K. el-menvén Károly Fő Hertzeggel Feldmarschallal, a' Nádor Ispánnyal, János K. Fő Hertzeggel, kit már akkor Generál Lieutinantá nevezett, egyéb testvérrivel, Albert Hertzeggel 7-dik Aprilisben el-utazott Bétsből a' Tseh és Morva Országai Insurgens Gyalog 24 Batalionnak, melly szám szerént 30 ezerre ment, meg-szemlélésére, 's mellyről az volt végezve, hogy a' meg-szemlélés után széllyel oszollyon. Azon közben a' Ts. K. Armádiák mindenfelé a' Birtokokba való költözéseket el-kezdették: a' Felsőleges Magyar Cancellária Pofonból Bétsbe vissza idéztetett: a' Fr. seregek Auszriából, Stiriából, és Bavoriából ki-takarodtak hazafelé. De ezen ki-takarodó katonák sokasága annyira rakásra tódult, és a' keresztül kasul marschirozásban olly zürzavarba jött, hogy egynehány osztályok az ő el-hagyott kvártélyaikra ismét vissza rugaszkodtak. Tu-

dósíttá *Moreau* Fr. Vezér *Károly* Fő Hertzegét nyájas levéllel ezen előre nem látott történet eránt; 's meg-igérte, hogy az Auszriai Birtokokból újra ki-takarodnak egy két nap mulva; a' mint Aprilis 7-dike előtt ki-is takarodtak. Mi sok költséget kellett tenni, mi nagy alkalmatlanságokat szenvedni a' Leobeni, Lintzi és más városoknak, míg olly sok idegen vendéget majd három hónapokig tartottak, könnyű el gondolni. Minekelötte a' Tseh és Morva táborhoz utazott volna Ferentz Ts. K. a' Nagy hétben Aprilis 2. 3. 4-dik napján a' Meg-váltónk kínszenvedésének emlékezetére tartatni szokott ájtatosságokon a' Szerdai dellesti óráktól fogva, meg-jelent a' Tsászárnéval, a' Nápolyi Királynéval együtt, 's a' Nagy és Fő Hertzegekkel: arra minden Titkos Tanácsosok, Vitéz Rendek, Kamerások, Aulæ familiárisok hivatalosok voltak. Tsötörtökön a' Ts. 12 leg-öregebb Ispitály béli Férfiaknak; a' Tsászárné 12 illyen Afzszonyoknak a' lábait meg-mosta, új köntösbe öltöztettek, meg-vendégeltettek, meg-ajándékoztattak: az ebéd felett magok Ő Felsegek szolgáltak az afztalnál. — A' mi a' meg-lett békeféséget illeti, arról az Eliziumi 1801. 27. Mártziusban így gondolkodott. Senkit sem kívánok meg-szomorítani, de ha meg-gondolom, hogy Europa békefésége két, leg-fellyebb négy egéfséges szemeken nyugszik, dann fällt mir der Ton. Hol ta-

lálkozik valóságosan az a' meg-ditsért béke-
 kesség? Frantzia Országban? de ott há-
 borúságos gondolatok forranak Anglia,
 Portugallia, és a' Porta ellen, és talán e-
 gyebek ellen-is, kik a' békelességgel meg
 nem elégszenek. Helvetziában? Ott az Uni-
 táriusok és a' Fœderalisták veszekednek az ő
 jövendő politziás lételek (existentziájok) e-
 ránt. Angliában? Ottan egész Európa ellen
 háború folytattatik. Tehát a' déli Német Or-
 szágban? Ott a' mint a' békéltető Tractátus
 mutattya, még sok változások lesznek.
 A' hasonló időknek hasonló a' munkáji:
 az osztáskor közönségesen ellent-mondá-
 sok támodnak. Az új háborúra tsak egy
 új Robertspierre kívántatik; 's oda van a'
 békelesség. Minden háború magvat vetett az
 újra. Még egy coactio, egyesülés se volt
 tartós erejű. A' LUNEVILLEI meg-lett
 Békelesség után, nagy örömmel és pompá-
 val tartatott annak az ünnepe Páris váro-
 sában. 22-dik Mártziusban Sz. Miklós Tem-
 plomában el-énekeltetett a' *Te Deum lau-*
damus. A' Német földekről rendre haza fe-
 lé takarodtak a' Frantziák: *Saltzburgot* 7-
 dik Aprilisben hagyták-el végképpen; *In-*
golstádot 29-dik Mártziusban; a' hová az-
 után a' Bávárus katonaság le-irhatatlan
 örömmel fogadtatott; *Kuffstein* várát 2-dik
 Aprilisben adták vissza a' Frantziák a'
 Tsászárnak; *Insprukkot* Aprilis végén hagy-
 ta-el *Delmonte* Fr. Generális; előb' estő-
 dőn Uri módra ki-világosította azt a' pa-

lotát, a' mellyben ott lakott, 's illy irást függesztette-ki a' világos ablakokon: Egés-ség! Tisztelet! Betsület a' Nemes, Vitéz Tyrolifiaknak! Aprilis 24-dike előtt Augušta városát — Augsburgot végképpen oda hagyták a' Frantziák minekután-na egy huzomban ott 11 hónapokat töltöttek volna. Nintsenek a' hadnak, az egy oftromlást ki-vévén, olyan terhei, a' mellyet Augušta városa egy elztendőnek forgása alatt ne kéntelenítettett volna hordozni. A' fok hadi adó kívül, a' mellynek szeri száma nem volt, meg-esett néha, hogy 6 — 8 's 10 ezer ember-is feküdt hét számra-is a' városban. Az egész 9 elztendős háboru alatt leg-alább hét száz ezer ember fordult meg Augsburgban, és öt száz ezer ló. Haza indult majd tellyefség-gel az a' Frantzia rész-is, melly az Exvelentzei földeken táborozott. Aprilis 5-dik napján (Husvét elsőjén) mentek-bé Páduába a' Ts. Királyiak, a' Frantziák ki-takarodások után, *Bellegarde* Fő Generálisnak Velentzére, Paduára, 's Ts. K. Olasz egyéb helyekre ki-terjedett vezérsége alatt.

LUTZENBURGUS Bernárd. Luther Márton életében Sz. Irás magyarázó Tanítottó lévén írta-meg az eretnekek életeket: irt Luther ellen-is. RR. *Pray* LL. rar. p 68. *Catalogus hæreticorum omnium pene, qui ad hæc usque tempora passim literarum monumentis proditi sunt: illorum nomina, errores, & tempora quibus vixe-*

runt, ostendens, quem *Fr. Bernardus Lutzenburgus*, Artium & S. Litterarum Professor Ordinis Prædicatorii conscripsit. Editio tertia. *Coloniæ* 1527. — Ordine alphabet. Liber 4-tus est 2-di & 3-tii supplementum: 5-tus de Lutheri erroribus agit, quorum jam prius sub Litera L. compendio meminit.

LYNCEUSOK. Igy nevezi magát az a' Romai Tudósok Társasága, melly 1600-diktól fogva virágzott, 's a' végre állított, hogy a' Historiákhoz tartozandó tudományt nevellye; 's éles szemmel vizsgállya. Az Olasz Országi *Arcades* nevű Társaság a' szép nevű Tudományoknak 's főkép' az Olasz Poësisnek virágoztatására fordíttya az ő igyekezetét; az-is Romában kezdődött, és egész Olasz Országban elterjedett; sőt Társakat gyűjtöttek másuttis; nevezet szerént Magyar Országban. Romában a' *képétők*, és építők Academiája-is nagy nevű. Florentziában a' *Dela Crusca* nevű Académia az Olasz Toskánai nyelvnek pallérozására tart. A' nevek ez: *Academici Florentini patriæ lingvæ nitori operam dantes*. Sok más más nevű és tárgyú Academiák virágzanak Európának városiban. A' Göttingei, és a' Petersburgi le vagyon hofszásan irva a' Mkház 2-dik Szakaszában a' 39-dik Könyvben tit. *Novi Commentarii Societatis Regiæ Scientiarum Göttingensis*, a p. 43. a' 42-dik Könyv, és a' 43-dik a' Petervári Academiáról tudósított illy titulus alatt: *Commentarii Aca-*

demiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae.
 a p. 63. ad 75. A' *Berlini* sok tudomány'
 terjesztésére állított Iskoláknak rendi
 módjáról szól bőven a' Mkház 186-dik
 Könyve a' 3-dik Szakaszban a' 441-dik Le-
 véltől fogva. Le vagy on ottan irva a' ne-
 vendék, a' művek, avagy *Mechanica*,
Tudákolság, *Földírás*, *Természeti*, *Keres-*
kedő, házi gazdagság, 's egyéb tudomá-
 nyok Iskolája. Az a' művek Iskolájában
 nevezetes: hogy ott minden mesterségnek
 kis remekje meg-mutattatik; sőt el-vezet-
 tetnek a' tanítványok a' műhelyekbe a'
 mesteremberekhez, szemek és kezek elej-
 be tétetik minden szerzám, meg-mutatta-
 tik, miképpen megy egyik mesterember ke-
 zéből a' másikéba ez és ama' munka, mi
 szerzámokkal látnak a' dologhoz: tarto-
 zik azzal azonkivül minden mesterember,
 hogy remek munkáját ezen iskolába küld-
 je, hogy meg-íteltessék. 's a' t. — A' Ma-
 gyar Országai Iskolák tulajdonit elé-adja
 ezen titulust viselő könyv: *Schematismus*
Litterarius, sive *Nomina eorum, qui rem*
scholasticam per Regnum Hungariæ & Pro-
vincias eidem adnexas procurant an. 1801.

M.

MAGYAR Országai Kereskedők. E-
 zekről láthatni a' M. Könyvháznak ezen

XVI-dik Szakaszát tit. *Dolgos*. a' *D.* betű alatt.

MÁRK ELIUS. Lásd Mkh. XVI. Szak. tit. *Antal Márk* az *A.* betű alatt.

MARTINUS Polonus. Lásd Mkh. XVI. Szak. tit. *Lollinus*. az *L.* betű alatt.

MURAT Fr. Gen. Mkh. XVI. Szak. tit. *Rómaiak*.

MURATORIUS Lajos Antal, a' Sz. Ambrus nevű Collegium Doctora, a' Mutinai Hg. Könyvházának Elöl-járója. Kit Mihály Trinit. tellyességgel ditsér. Lit. M. p. 325. *Optimi vir iudicii, elegantis ingenii, ac selectæ multiplicis eruditionis, Criticus pius ac sobrius; nisi quod in scholasticos non raro vehementius invehitur, quorum stylum uti barbarum & de qualibet re disputandi pruriginem ferme detestatur. Egregia ejus opera nobis nota, sunt* 1. *Anecdota*, quæ ex Ambrosianæ Bibliothecæ Codicibus primus eruit, Notisque ac Dissertationibus auxit. In hac pretiosa collectione continentur 4 *S. Paulini Nolani Episcopi Poëmata &c.* 2-do. *Alterum Anecdotorum Volumen...* 3-tium. *Muratorii opus*, a nobis semel & iterum non sine utili voluptate perlectum differit *de bono gustu in scientiis et artibus quærendo*. Sub ficto nomine *Laminii Pritanii*. Venet. 1708. cui accessit pars altera 1723. 4. *Muratorii opus nitida Latinitate exaratum De Paradiso, Regnique cælestis gloria, non expectata corporum resurrectione Justis a Deo col-*

lata. 5. *Muratorii* opus Italice conscriptum. Venet. 1724. aureum continet Tractatum de *Christiana Charitate*, quatenus est amor proximi. 6. Et omnium præclarissimum *Muratorii* opus est *Collectio* vere maxima Scriptorum rerum Italicarum, quæ *Muratorii* potissimum opera & industria digesta & ordinata est, typisque Mediolani edita in fol. cum figuris. Cujus Collectionis plus quam 30 volumina usque in hanc diem (ante an. 1742-dum) sunt pervulgatâ. Lásd *Muratorius* -ról az ASz. Egyház Történetinek 3-dik Részét 30-dik Könyvét §. 37. és ott az All-Jegyezést p. 213. 1724-dik esztendőben.

MYRITI JÁNOS. Irt Földirású könyvet *opus Geographicum* - - per Joann. Myritium Ord. Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani Commendatorem. Ingolstadtii 1590. Edidit librum author rogatu Philippi *Riedesel* a Kamberg, Commendatoris in Erlingen.. Notare mihi libet (RR. *Pray* LL. rar. tom. 2. p. 136.) familiam *Riedesel* origine Hungaram esse, quæ cum Diva *Elisabetha* Belæ IV. Filia in Thuringiam abiit, quod non modo scutum gentilitium cum *Szamarócziis* in Hungaria, sed documenta etiam literaria firmare videntur.

N.

NÁPOLYIAK. 1801-ben. Lásd először a' Nápolyiakról ezen XVI-dik Szakalzban a' Romaiakról irt titulust; a' hol a' Nápolyiakról tudósítás vagyon; azután ezen békéltető tzikkelyeket, mellyek 1801. Mártziusának 28-dikán irattak, vedd el-med elejbe a' fok előbbi Történetek után, mellyek fel vannak jegyezve a' Mkház 12. 13. 14-dik Szakalzfzaiban. Az említet békelséges Alku' tzikkelyei *Florentziában* tettek, 's így vannak. A' Frantzia Republikának első Consulja (*Bonaparte*) a' Fr. Nemzet' nevében, és a' Nápolyi Király Ö Felsege egyenlő kívánsággal óhajtván a' két Ország között való hadakozásnak véget vetni, — a' következő pontok alatt léptek békelségre. 1. Békelség, barátság, — fog a' két Ország között uralkodni — — — 2. Ha olyan szövetség kötések, esetek — akár mellyik békellő részről ez ideig, a' mellyek a' jelen való Békelesség alkuval elenkeznének, azok egyszerre megszünyenek, és ollyba tartasának, mintha nem-is lettek volna. 3. Nápoly Országának, és Szitziliának minden ki-kötő helyei bé lesznek zárva az Anglus és Török hadi és kereskedő hajók előtt, valameddig a' Fr. és Angl. között a' Békelesség helyre nem áll; 's míg az Éjszaki

Hatalmajságok, főképp az Orosz Birodalom és Anglia között a' háborúságok le nem tsendesítetnek. Ellenben pedig azon ki-kötő helyek minden Fr. Országgal szövetségben lévő Udvarok előtt, az Éjszaki Hatalmajságok, az Orosz Birodalmi hadi és kereskedő hajóik előtt mindenkor nyitva lesznek. Ha pedig az a' következése lenne ezen kötésnek, hogy a' Nápolyi Felség az Anglus vagy Török hajók és seregek által meg-támadtatna, arra kötelezi magát a' Fr. Republica, hogy Ő Felsége kívánsága szerént annyi sereget küld-bé Nápoly Országba, a' mennyi segítő sereg fog az Orosz Ts. Ő Felsége által is küldettetni. 4. Ő Nápolyi Felsége örökös-en le-mond az *Elbe* szigetében lévő *Longone* nevű ki-kötő helyéről, 's e' szigetben lévő minden birtokiról; másodsor a' *Toskánai* Hertzegségben lévő birtokairól, 's azokat a' *Piombino* Hertzegséggel együtt a' Fr. Kormány széknek tetttségére által-adja. 5. A' Fr. és Náp. K. a' melly Jóságokat, Jövedelmeket 's több a' félit, egyik vagy másik hadba elegyedett Hatalmajságok polgárjaiktól le-tartóztattak, vagy elvettek, azokat most ismét visszajadják. 6. Kész Fr. Ország (az előbb történeteket) mind el-felejteti. Ő Felsége pedig a' Náp. Király, mivel Országában a' békételenségek által sok szerentsétlenségek történtek, ennek jóváhozására fizet a' Fr. Köztársaságnak 5 száz ezer Livrát — a' melly

summa pénz azon Fr. Agensek, és Polgárok között fog ki-oltsódni, a' kik a' *Viterboi* 's más helyü rendtelenségekben megkárosodtak. 7. Igéri Ő Felsége a' Nápolyi K. hogy azok a' lakosok, a' kik Jobbágyai közzül azért üldöztettek, vagy számkivetettek, mivel a' Nápolyban volt Frantziákhoz hajlottak, szabadon vizsgálhatók, és jószágokat vizsgálják; a' kik pedig politikai vélekedésekért tartattak fogságban, mindgyárt szabadon bocsátatnak. 8. Ő Náp. Felsége vizsgálja a' Fr. Köztársaságnak mind azokat a' faragott képeket, festéseket, és mesterséges műveket, melyeket a' Nápolyi seregek Rómából elvittek. 9. A' Jelenvaló békeség kötés kiterjed a' Bátáviai, Cisalpinai, és Liguriai Köztársaságokra. 10. Ezen békeség alkut leg-felnyebb-is 30 napok alatt a' két egyező Felek által meg-erősítessen, és kiterjesszen. Költ, 's alá-írodott *Florentziában* Mártzius 28-dikán 1801-ben. *Alquier* Fr. Nemzet tellyes hatalmú követtye. *Micheroux* Náp. K. tellyes hatalmú követtye.

Ezen békéllésnek 7-dik Tzikkelye szerint hamar oltsán a' szabadon bocsátatott foglyok száma öt ezerre ment. *Murat* Fr. Fő Vezértől *Moncey* Gen. Lieutenant tudósítatván, így irt a' Cisalpinusokhoz: „A' békeség Nápoly Országgal helyre állott. Ennek a' következése az, hogy a' Déli vigyázó armádiának 12 ezer emberei

a' *Tarentói* fél szigetnek el-foglalására útnak indultak: más egy 4 ezer emberből álló sereg *Pescárát* (Abruzo Tartományában) foglallya-el; és azon túl a' tenger partokat egész a' *Sangro* vizéig. Mikor a' *Frantziák* Neápoly Országának Napkeleti partyaiba bé-helyheztték magokat, akkor az *Orosz* katonák Nápoly városába seregelesen öfzsze-tsoportoztak.

Nihus Bartold. Sem a' B. sem az N. betű alatt fel nem találom a' nevét Mihály Trinitáriusnál (nints-is más Bibliográfia most a' kezem alatt) Fő Tiszt. *Práy* Canonok Apátur így ír felöle Lit. N. p. 150. 151. Libri nuncupati: *Index Rariorum Librorum Bibliothecæ Universitatis Regiæ Budensis* (melly 1784-ben Pestre által szállítattott; a' Theológiát illendő részére pedig a' Pofony Vári Semináriumba) Pars II. Budæ. 1781. NIHUSII Bartoldi ad Leonis Allatii Dissertationem epistolicam annotatione de Communione Græcorum sub una specie contra Georg. Calixtum. Accedit testimonium *Abrahami Echelensis* Maronitæ summptionem solius panis Eucharistici usitatam itidem esse Christianis Orientalibus ceteris. *Moguntia* edita 1644. in 8. Más könyveit is emlitti az említett felséges tudományú Író, mint már igen ritkákat; úgymint: *Anticriticus* de Fabrica Crucis Dominicæ in certam Georgii Calixti Critici Helmstentensis opinionem esse indicans. *Colonia* 1644. Item, *de Cruce* epistola ad Thomam

Bartholinum. Est anticritici an. 1644. Vulgati prosequutio. Coloniae 1647. &c.

O.

OROSZ Birodalmiak. 1801-ben. Januárius 23-dik napján *Mittau* városát oda kellett hagyni 18-dik *Lajosnak* úgy nevezett Frantzia Királynak: és az Angoulemi Királyi Hertzeznének 16-dik *Lajos* Fr. K. leányának. De a' meg-ígért, 's eddig-is esztendőnként ki-járt két száz ezer Rubelt továbbra se fogja meg-tagadni ezen szerentsétlen Királyi Familiától Pál *Orosz* Tsászár. 18-dik *Lajos* engedelmet nyert a' *Pruszsiai* Királytól, hogy magának *Königsberg* városa szomszédságában jószágot vehessen, a' mellyben ennekutánna szándékozik lakni. *) — *Pál* Ts. *Bondének* *Pruszsiai* Astronomusnak nagy betsü briliánt gyűrűt küldött ajándékba azért az égi *abrosz* le-rajzolásáért, mellyel Ő Felségének udvarolt. Küldött *Pál* Ts. a' *Korfui* Tanáts idejig való Elölülőjének, úgy nem különben a' hét szövetséges szigetek új Respublikája volt *Követtyeinek* de *Sylla*, és *Laskokillo* Uraknak egy egy *Jerusálemi*

*) De a' PRUSZSZUS Kiarály meg-hagyta hogy magányos életet éllyen, és semmi Ordo tzi-mert ne visellyen.

Sz. János Rendje Keresztét, mutatván megelégedését fáradságokkal, mellyeket ők el-követtek az említett hét szigetek függetlenségben való maradásokért. (Lásd Mkh. 15. Szak. és ezen 16-dik Szakaszban tit. *Lunevilleiek.*) Az Orosz földön a' Revolutzió bujtogatóji meg nem szüntek. Meg-fogattak annak a' végre tsinált énekekkel-is lázzítottói hárman Petersburgban: *Mermes Pedemontziumi*, *Beccari Minorikai*, 's egy hol Leningen, hol Reintfel nevű spion, ki Ruszfiába *passus* nélkül tsúszott-bé. Meg-korbátsoltattak, 's a' Sibériai bánya dologra még az nap el-vitettek. — A' Petersburgi Újság 5-dik Febr. 1801-ben ki-hirdette, hogy *Georgia*, Oroszúl *Grusinia*, más nevén *Gurgistánia* Országá magát az Orosz Birodalom alá eresztette. Fekszik a' Caspium és Fekete tenger között. Eddig tulajdon Fejedelmei voltak, kik a' *Persiai* Ts. oltalma alatt éltek; de már 29 esztendő-től fogva inkább az Oroszokhoz, mint sem a' Persákhoz szítottak: mert a' Lakosok jobbára Görög Egyházi Rendtartásuak: az Orosz ezt az Országot régen el-készítte a' holdolásra; 's az már valóban bé-is tellyesedett. Georgia bévelkedvén lovakkal, el-tartá azokkal mind Persia, mind nagy Mogol Lovagjalt. Hihető a' Persának ez a' holdolás nem fog tetszeni. Ez a' változás meg fogja a' Törököt-is ijeszteni: így a' Fekete-tengert az Orosz meszszebbre környékezi. Talán ez a' dolog előző kurirja

azon Történeteknek, mellyek az Európai Törökségben minden órán véghez menendének. *Pál* Ts. nagy Mestersége ellen, megizentettetett Angliai minden Követeknek és Consuloknak a' közföldi tengerre, hogy *Málta* szigetét mind Anglia Tartományi Részt kell szemlélni minden elő forduló Traktátufokban. Ez a' Frantzia tselekedetnek követése, melly hatalom Belgiumot Frantzia Országhoz egyesítette. — *Pál* Orosz Tsászárnak édes Leánya *Alexandra Paulovna* Nádorispányné, Mártzius 7-dikén el-szülte ugyan az ő Hertzegi leánykáját, de ez egy óra mulva meg-halálozott. Akkor *Alexandra* minden veszedelmen kívül volt, de a' halottatskának pompás eltemettetése után, (Budán) a' gyermek elszüléséből következett fájdalomban Mártzius 16-dikán maga-is ki-múlt a' világból. Az nap *Jósef* Fő Hg. Palatinus kedves élete párjának beteg ágyánál volt reggeli öt óráig; a' midőn a' körül állóknak sok zokogási között ki-adta a' lelkét. Nádor Ispányunk szívét szaggató fájdalom néhány órák után sem enyhült, 10 óra tájban dél előtt oda hagyta Budai Királyi palotáját, a' mellynek boltozattjai minden felé zengettek a' sírók' zokogásaitól: Bétsben sem enyhültek fájdalmai; azért Laxemburgba utazott-el onnét. Egyik Komornyikja pedig Sz. Petersburgba küldődött Bétsből a' Budai szomorú történetnek hírével; az Üdvar hat hétig gyászollya. A' meg-holtnak

teste fel-bontatván, bé-balsamoztatott, és minekutánna ezüst ruhással nézésre ki-tétetett, 's az ő Vallásabéli Papoktól minek utánna imádságok tartattak felötte, a' Palatinális kertnek Tétény felé álló egy épülettyébe helyheztettetett: őrizetére katonák-is osztán rendeltettek: ott a' gyóntató Orosz Papja Liturgiákat mondott. 24-dik Mártziusban KONDE Nagy Váradi Püspök a' Budai öreg Templomban, melly fekete posztóval egészszén be volt vonva, 's a' *Castrum doloris* nevű alkotvánnyal jeleskedett, el-mondotta a' halottas nagy Misét szomorító Musika alatt. A' seregeszen egybe gyült *Nemes Nemzetes* Fő Rendek jobbára könyveztek. — VÁRNÁBAN egy igen kemény verekedés volt némelly Törökök és *Oroszok* között, mellyben az utólsók közzül sokan el vesztették életüket. Már Mártzius táján erőssen gyülekeztek őszsze az *Orosz* seregek a' Török széleken, a' hová egyéb hatalmasságok seregeit-is, kik velek egy kézre dolgozni készültek, elé-várták. Fel-készült egy *Orosz*, *Svéd*, és *Dánus* hajókból álló rettenetes tengeri sereg-is; hogy magát *Texel*-nél a' *Batavus* hadi sereggel egygyesítse, 's ezzel a' hajós ármádiával *Angliába* vagy *Hiberniába* bé-üssön: *Krim* Országból-is nagy *Orosz* sereg intéztetett hajókon *Egyiptom* felé az *Anglusok* ellen; kik a' Török társaikkal együtt el-gyengültek a' *Siriai* Törökök közt lévő egyenetlenség és

pestis miatt. A' mi a' zenebonát illeti, így esett: Siriában a' nagy Vezér 5 ezer zatskó pénzt kívánt a' Portától a' katonáknak ki-fizetésére és egyéb szükségeire; de a' Diván csak 5 százat küldött az öt ezer helyett. Alig érkezett a' pénz, egy sereg katonaság széllyel űzte a' késérőket, és a' pénzt el-foglalta: a' Nagy Vezér ezen zenebonához érkezvén, a' darabokra való fel kontzoltatástól alig menthette-meg magát; 's Damaskusba futott mintegy folyamat helyre. A' Jaffai Táborból Febr. eleje táján Konstantinápolyba érkezett levelek azt hirdették: hogy a' hadi sereg igen meg-kissebbedett a' gyakorta való szökések, és a' pestis által, a' mel'y a' Jaffai táborban szörnyű pusztítást vitt már véghez: Anglus Generális *Köhler* feleségestől együtt, a' Tolmáts, és a' nagy Vezérnek Orvos Doktora, több más személlyekkel, a' dühösködő pestisnek prédáivá lettek; féltek a' Konstantinápolyiak, ne talán azon közösülés által, mellyet a' Jaffai tábor, és az Anglus hadi sereg között kellett fel-állítaniok, az az ártalmas nyavalya tovább ne terjedjen. Lásd ezen XVI-dik Szakaszban tit. *Törökök*. Az Orosz Ts. Mártzius táján a' Pruszsus Királynénak a' Sz. Katalin Rendje tziimerével kedveskedett: egyetemben a' Prusz. Minifiernek-is *Haugvitznak* el-küldötte a' Sz. András Rendje keresztyét. Azon közben két Orosz kereskedő hajót tsiptek-el az Anglusok az Archipelagus nevű, és kis Ásia alatt

mozgó tengeren. — A' most említett 1801. Mártziussának 23. és 24-dik között lévő éjszakáján I. PÁL Orosz Tsászárnak hirtelen halállal ki-múlt a' világból. Utánna a' Fia *Sándor* ki-hirdette magát örökség szerént következő Tsászárnak 12-dik Mártziusban az ó Kalendárium szerént, az új szerént 24-dik Mártziusban azonnal holta után. Az *Okáse* nevű Hirdetménye így szól: „Mi Sándor, Isten kegyelméből minden Orosz-ságnak Tsászára, és Autokrátora (egyedül Uralkodója.) — Tettszett a' böls Gondviselésnek drága Atyánk *Petrovits Pál* Ts. életét hirtelen, a' guta-ütés által el-vegezni. — Az Orosz Tsászári trónusra tehát örökség szerént Mi hágunk-fel, 's egyetemben fel-vállallyuk az Istentől Reánk bízott népnek vezérlését, az Istenben elnyúgodott nagy Anyánknak nagy Katalin Tsászárnénak — törvénye szerént, kinek emlékezete nálunk, 's az egész Hazában örökké emlékezetes fog lenni. Hogy annak felségesen böls szabásait kövessük, szent köteleességünk lész az, hogy Rusz-sziát a' ditsőségnek tetejére emellyük, és alatt valóinknak állandó boldogságot szerezzünk. Azt parantsollyuk tehát minden hív alattunk valóknak, hogy az ő hívségekről és engedelmisségekről az Isten színe előtt le-teendő esküvésekkel bizonyosokká tegyenek Minket, és Isten Ő Szent Felségét kérjük, hogy nekünk erőt adjon a' reánk tetézett terhnek viselésére. Sz.

Pétervárott 12. = 24. Mártz. 1801. — A' meg-holt Pál Orosz Ts. Konfántzinápolyi Követének *Tamarának* meg-újított kérésére reá állott a' *Török Ts.* hogy minden *Frantzia* fogjok szabadon botsáttassanak. Ezen parantsolat szerént a' Fekete tenger mellyéki Fr. fogjok hajókra rakattak Fr. Ország felé. — Az új Orosz Ts. pedig I. *Sándor* az Orosz Birodalom és Gallitzia közzé egy és fél esztendőök előtt vettetett zárt, azonnal hogy Tsászárrá lett, elvettette. A' kik I. SÁNDOR Tsászártól a' fogságból ki-botsáttattak, azoknak száma 156-ra ment. A' külső portékákra nézve azt parantsolta, hogy a' portzellán edényeknek, üvegeknek, atzél műhszerek, selyem és pamuk matériáknak, gyoltsnak, és más töb' portékák bé-vitelének tilalmazása mingyárt el-töröltesse. A' *Málthai* Jerusálemi Sz. János Rendjét pártfogása alá vévén, meg-igérte, hogy tellyes igyekezettel azon lesz', hogy annak Jussai, és Birtokai visszadadjanak, és más hatalmasságokat is reá bir arra, hogy ezen Rendnek *Nagy Mestere* választhatson. Azolta, hogy I. SÁNDOR Ts. az Oroszoknak meg-engedte a' szabad ki 's be-járást Gallitzia felé, a' kereskedők mindennap seregessen járnak vevésre, 's árulásra: az Orosz földiek igen fel-szedik a' fűszerzszámát, azonkivül a' tzitront és narantsot; hoznak ellenben mindenféle gabonát, úgy: hogy ennek az arra Gallitziában látszatósan aláb' szálott.

— Vizsza eresztettek a' hadi szolgálatra az Orosz Tsászártól, az attól el-butsuzott ezen Tisztek; Apraxin Generális, Gallitzin Hertzeg, Talüfin, Adaduron, Safs, Grof Lambert, Sirai, Gróf Kamenszky. *Constantinus* a' Ts. Ötse Czesarevics Paulovics Ts. Fő Hertzeg Ukrajnában, és az egész Gyalog 's Lovas seregnél Fő és Generális Inspectorrá neveztetett. Utban voltak hazafelé (a' tavaszkor) és már Colónia városán által költöztek, a' kik a' háborúban Frantzia fogságba estek. Ezen haza takarodó Oroszok között volt egy közelegény, a' ki a' Helvétziában történt ütközetekben 32 sebet kapott. Midőn a' Fr. fogságból haza utazó Orosz katonaság utolsó tsapattya Kolonián keresztül utazott volna, belé kapott valamelly Orosz katona egy Fr. katonába, 's hirtelen úgy megdőfte ezt hasba, hogy hanyatt esett. Ezért az Orosz katona másnap a' parádépiatzon 8 páltza ütést, és annyi kemény pofontsapást kapott büntetésül. — Más Orosz Birodalmi Történetek ezen 16-dik Szakaszának a' Nápolyról, és Törökről iratott titulusok alatt foglaltatnak; az előbbi esztendőkhöz tartozandó Orosz háborúk, személlyek 's a' t. a' Mkh. XII. Szakaszában feljegyeztettek a p. 229; a' XIII. Szakaszban a p. 218. tit. Oroszok 1798-ban; a' XIV-ben a p. 211. tit. Orosz Birodalmiak.

P.

PERSIAI versezők. Le-irtam a' Mkház 2-dik Szakaszában a' 37-dik Könyvben a' Káspium tenger mellyéki *Persák* sok szokást, tudományát, vitézségét. p. 36. (A' régi Nagy Sándor idejekori Persákról tudósítás adatott Mkház X. Szakasz p. 125. azoknak előbbi Királyaikról, ugyan azon Szakaszban a p. 120. Méltó emlékezni a' Persiai *versezőkről*-is. Strábo idejében híres Persa volt az, a' ki az ő verseivel csak az egy *Pálmának* 360 hasznait irta-le. PHYTOLOGICON IBM. Pars 2. a p. 36. Budæ edit. 1780.

Si qua fides Persis metro celebrantibus usum
 Palmarum; e Planta hæc tercentis commoda plura.
 Proveniunt. Fabris carbonem nucleus imo
 De fructu exceptus vivacem præbet: eundem
 Rusticus adfusa postquam emolliverat unda,
 Cornutum pecus utiliter certoque saginat.
 Ædibus inde trabes, augustæque inde columnæ
 Surgunt Assyriis: vinum: mell: panis: acetan:
 Textile quid quid vis, e palma accersitur una.
 Est igitur minime mirum, stata tempora Persas
 Observasse die quovis e more vetusto,
 Queis Palmam instituant, reliquasque ex ordine
 Plantas. *)

*) STRABO Geographiæ L. 16. p. 1073. φησι.
 dicunt esse carmen quoddam Persicum, in quo
 360. Palmæ utilitates numerentur. Idem L. 16. p.
 1073. et L. 15. p. 1067. A' sokféle *Pálmákról* lásd
 Mkház VI. Szakasz *Veigl* p. 130.

PILÁTUS Pontzius. Tiberius Tsászár idejében keresztt fára ítélte az Ur Jést. Mivel pedig a' Tartományok Vezérjei meg szokták irni a' Tsászárokhoz a' Történt dolgokat, *Acta*, meg-irta Tiberiushoz Pilátus-is a' fel-feszített Jéusról-is, a' miket vele maga el-követett, és a' miket felöle hiteles tanuktól hallott, hogy tsudákat tett, és fel támadott halottaiból. Ezen *Akták* olvasásához igazittá mind Sz. Justinus *Apologia* 1. mind Tertullianus *Apologetici* c. 5. a' pogányokat, hogy hidgyék-el a' Krisztus tsudájit. Ezen *Akták* valóságos igazságát meg-ismérte még Tillemon-tzius-is, és minnyájan (az egy Dupinust ki-vévén) a' Katholikus és nem Katholikus részüek. Porro quæ in *Orthodograph.* etiamnum hodie impressa reperiuntur, communiter genuina judicantur, vel a severioribus Criticis, cum Catholicis, tum hæreticis. *Mich. Trin.* p. 503. A' melly Pilátusi *Aktákat* Sz. Epiphán. hæresi 50. emleget, azok már toldalékos meg-velztegetései voltak az igaz *Aktáknak*, és így megvetendők. *Maximinus* Ts. Pilátus neve alatt az Ur Jéus ellen némelly *Aktákat* adatott az iskolái gyermekek kezeikbe, hogy azokat meg-tanúllyák, 's tanullyanak káromkodni a' keresztyénség ellen. Lásd Tertullianus és Sz. Jusztin. igéjét az igaz *Aktákról*, és Pilátus ki-vestéröl. az *ASz. Egyh. Történetinek* I. könyvét. p. 17. edit. Tyrn. 1769. Tourneminét midön Pilátus *Aktáiról*

Izóll, Mihály Trinit. meg-tzáfollya Lit. R. p. 65. Tom. 4. Bibliogr.

PITT, és más ANGLUSOK. PITT 1861-ben 16-dik Februáriusig, 17 esztendeig viselte az Angliai Ministerséget, 's ettől el-butsuzván (olly móddal ha az Irlandiai Katholikusok eránt tett méltó állítása foganatos nem lezend) életének elérte 40-dik esztendejét; az említett napi Gyűlésben nyilván meg-modotta; hogy addig bé nem lép a' Ministeriumba, valamíg a' Hiberniai (Irlándiai) Katholikusoknak Vallásbéli Szabadságok meg nem adódik; melly akkor ígértetett, mikor Hibernia egyesítettett Nagy Britanniával. *Pitt* Minister Szándékának bé-tellyesedése nagy akadékot talált egynehány Anglus Püspökben és Ministerekben, kik a' Királynak lelki isméretére kötötték, hogy ez az engedelem általlyában ellenkezze azzal az esküvéssel, mellyet Ő Felsege le-tett, a' mikor meg-koronázták. *Pitt* helyébe a' Ministerségre *Adington* választódott ugyantsak *Pittnek* mésterkedései által; *Pittnek*, *Adington* ifjúságától fogva jó baráttya volt; *Pitt* szerzette-bé *Adingtont* a' Parlamentomba, az ő Ministerségekor, és az alsó Háznak Szószóllójává tette; melly hivatalt mindenek meg-elégedésére folytatta egész Ministerségéig. Hogy Lord *Kornvállis* a' Hyberniai Vice Király a' Hiberniai Katholikusokat vigasztallya, egy nyomtatott Hirdetményt adott-ki Mártzius eleje

táján, mellyben a' Katholikusokat kéri, hogy tsendes szívvel legyenek: mert mind Vallásbéli, mind Polgári szabadságokat, mellyet az előbbeni Londoni Ministerek tökéletességre nem vihettek, igen hihető képpen nem sokára meg fogják nyerni. Azon időközben a' Ministerium ellenzői erőssen meg-támadták *Pitt* Ministert, hogy ő a' Ministerséget régen le-tette; 's még-is azt a' Király meg-gyógyulásáig, vagy meddig (mivel hogy hol egy, hol más okot mond) folytatni akarja; noha már ötet hivatalának le-tététől fogva nem lehet másképpen nézni, hanem csak mint magányos embert: azt pedig a' Törvény egy magányos embernek sem engedi-meg, hogy nem ötet illető valamelly hivatalbéli hatalmat gyakorollyon. De *Pitt* ezekre nem hajtván, csak folytatta azután-is a' Ministerséget; és a' Korona-Hg.-is meg-határozta, hogy azt le ne tegye mind addig, míg a' mostani nehéz környülállásoknak végek nem lesz'. *Pitt* Ministernek 4 órákig folytatott beszédéről, melly a' háború folytatását illeté, lásd Mkház XIV. Szak. 36-dik Levél. és a' R. Tsáfszárnak meg-ígért sterlingeokról való beszédét XIV. Szak. 221. Levélen említettik Báró *Thugut* Ts. Királyi Minister Traktátusa-is. (a' Ministerségtől *Thugut* Aprilisben el-butsuzott, és Pósonyba ment lakni.) Minekutánna meg-gyógyúlt az Angliai Király, által adta *Pitt* néki a' hivatalához tartozandó kútsokat,

kat, és a' petsétet; mellyeket a' Király Andigtonnak mindgyárt által adott. Pitt délután már nem ült a' Ministerekkel, hanem a' Gyűlésnek alsó házában el-foglalta a' harmadik rangú helyet. Az Aprilisi Üléskor a' Parlamentom elejbe Pitt illy Plánomot terjesztett, a' Hiberniai békeség vizsgálására: Építtesenek a' Catholicusok számára több Templomok, rendeltessenek azokba Papok, a' kiknek a' Kormányzék fizessen, valamíg azok magokat illendően fogják viselni: állíttassanak a' szegényebb rendű köznép számára szabad iskolák. Ezek meg-lévén, választani fog a' Kormányzék egy Catholicus Püspököt, ki született Hiberniai légyen, 's ennek illendő fizetése járjon-ki: hogy Rómára nézve-is minden nehézségek el-háríttassanak, meg fogja kérni a' Kormányzék Pápa ő Szentségét, hogy a' Hiberniai Püspöknek adja által valamíg az él, az oda való Catholicusokra nézve a' tellyes hatalmat. Nem fog a' Catholicus Papoknak meg-engedtetni, hogy a' különböző Vallások ellen való predikátziókat mondjanak. Engedődjön-meg két Apátza Kalafromoknak bizonyos határozások alatt fel-állíttása; de semmi féle Barátok Klafroma meg ne engedtesse. Ha a' Hybernusok ezek mellett a' közönséges Hivatalok' viselésétől úgy ki-rekesztve lesznek, valamint most vannak; mindazonáltal ezen Plánumnak; ha azt a' Parlamentum hely-

be hadja, áldott következései lehetnének. (*Londonban* mi nagy a' Katholikus személyek', és azoknak Templomjok' száma lásd *Mkh.* 14-dik Szak. p. 120.)

PERESZLÉNYI nagy Aponyi Balás, deák versekkel meg-fejtette a' Zsoltárokat; 's Bétsben ki-nyomtattatta. 1624. F. T. *Práy* Apátur Cano. LL. rar. p. 66. így említi. **APPONYI BLASII** de Nagy Apony, Domini in Pereszlin et Korlatkõ; in Divini & regii Prophetæ David triadem quinquagenariam, seu Psalterium Interpretatio Poetica. Viennæ Austriæ Typis Matthæi Formicæ in aula Coloniensi. 1624. Liber in ipsa etiam Hungaria rarus. Carminis genus varium est, nec inelegans.

PLATINUS Platus, ki Galeatzius Sfortzia vezértől fanyarú tömlötzbe vetetett, és a' Loréti tiszteletű B. Sz. Máriától ki szabadtatott, azt így említi versei közt, apud R. R. *Práy.* L. rar. p. 216.

*Hanc tibi cælorum posuit Regina TABELLAM
Testaturque tuam Virgo! Platinus opem,
Quem specus afflixit, cui triste Moguntia nomen
Dat, quam longa fuit Luna quaterna quater.*

Ezek, 's más versei Argentoratban nyomtattattak. 1513.

PRUSZSZUSOK. DÁNUSOK 1801-ben. Minekutánna a' Pruszsziai Udvar ki-hirdettette, hogy az Angliai Királynak Német Országban lévő birtokait el-foglallya; *Hannoverából* Aprilis 5-dikén ezek irattak: „Mi minden ellentállás nélkül bé-

botsáttuk a' *Pruszszus* seregeket, 's magunkat ezután a' *Berlini* Udvar parancsolattjaihoz alkalmaztattuk: a' *Hannoverai* katonaság nagyobb részént el-botsáttódik. El-is foglalták a' *Pruszszusok Hannoverát*, de annak *Constitutzióit* 's személybéli 's birtokosi jussait nem bántották. — *Brémát*, *Sehlanden* *Pruszszus* Generális foglalta-el *Aprilis* 12-dikében 837 katonából álló seregével; 's azokat ott kvártélyokra osztotta; meg-igérvén: hogy több katona bé nem fog oda szállani; hanem mintegy hat ezer ember fog azon által *marschérozni*. A' *Göttingaiaknak* meg-igérték a' *Pruszszusok*, hogy hozzájuk katonákat nem szállítanak. — Már az előtt tudniillik *Mártziusban*, midőn attól rettegnének a' *Hamburgiak*, hogy az ő *Birtokjoknak* némelly részét a' *Pruszszus* Király el-foglallya, azomban magát *Hamburgot* foglalták-el a' *Dániai* seregek *Haszsziai* Károly Hg. vezérlése alatt; jóllehet igen szép biztatások mellett. *Lübeckből* 5-dik *Aprilisben* ezek irattak: Tegnap érkezvén hozzánk három ezer *Dániai* katonaság, 's *Oberster Visch* mingyárt fel-kérvén a' várost *Ő Dániai Felsege* nevében, ma reggel el-is foglalták minden bástyáinkat és kapuinkat; de igen szép ígérek alatt, mint *Hamburgban*, Itt azomban minnyájan tsendességben vagyunk, és szokott dolgainkat minden akadály nélkül folytattuk: a' katonák teljes bethületességgel viselik magokat. —

Míg a' *Dánusok* másutt városokat foglaltak el; othon Copenhágnál fokot vésztettek. Az Anglus Hajók tudniillik, *Parker* és Nelson Admirálisok alatt a' *Sundi* tenger-nyiláson által-mentek Copenhágen felé. Azt meg-hallván a' Dániai Udvar, mind a' Királyi Kisaszfzonyok el-mentek Copenhágból Rosenburgba; de a' Korona örököse meg-maradván, 30-dik Mártziussában így buzdította a' katonaságot. A' *Parola*: Ifien! a' *Hadkiáltás*: Jó állapot. Most a' Dániai betsületet illeti a' dolog. Katonák vagyunk, és Dánus emberek! Ez ösztönöz engemet arra, hogy az én derék fegyveres barátimat mindenekre fel-kívánnyam. *Fridrik* a' Korona Hertzége. Aprilis 2-dik napján kezdődött az ütközet: Az Anglus hajos sereg fél Hold formán helyeztette magát Copenhág elejbe egy mértföldnyire. Buzgott erre a' tekintetre a' Dánusokban a' Haza védelmezésére elszánt lélek. A' Dániai hajók mind vasmatskákon állottak, mint meg annyi kis várak, 's olly szorosán foglaltak el minden helyet a' tengeren, hogy *Nelson* tellyességgel hátok megé nem mehetett: szembe ment tehát nekik; noha már ágyúzott reá az ellenség: közel a' Dánusokhoz ő-is vasmatskákat hányatott, ágyúztatta a' Dánus hajókat; és az Admirális hajókat felvettette: hat más hajókat el-fogott, a' többbit öszsze rontotta. Végtére alkudni kezdettek a' Dánusok, minekutánna két ezer

négy száz embert vesztettek volna. Így Lord *Mintóh* Bétsben Angliai Követhoz az a' Kurir, ki hozzá Coppenhágból érkezett. Más egy tudósítás pedig: minekutánna négy óráig tartott volna a' nagy vitézséggel, 's mind a' két félnek hajói, és emberei temérdek vesztével az ütközet, az Anglusok fehér zászlókat tűztek ki; 's Nelson Vice Admirális egy parlamentáris hajót küldött a' Dánusokhoz, (a' parlamentáris hajó az, melly alkura fel 's alá szabadon járhat) 's levele által azt kérte: 1. Hogy Dánia álljon-el az Éjszaki szövetségtől. 2. Hogy az Anglusok az ő romlott hajóikat a' Dániai hajós művű épületekben jobbíthassák-meg. 3. Az ő sebesseiknek adódjon hely a' Dánus Ispitályokban gyógyításra. A' levél titulussa: A' vitéz Anglusok az ő attyokfiaihoz, a' vitéz Dánusokhoz. A' válasz ez lett: A' két első tizikelyt viszsa vetették a Dánusok, mondván: hogy mind erejek, mind bátorságok még elég vagyon a' magok védelmezésére; a' harmadikra azt felelték: soha Dánia meg nem szűnik az emberségnek gyakorlásától még ellenségi eránt-is. A' fegyver nyugvás meg-lett 24 órára először, azután 14 hetekre: mert harmadik Aprilisben személlye szerént bé-ment Nelson Coppenhágba; kire midön a' nép e' képpen kiáltana: nem kell békesség, nem kell; *Lindolhoz* Dánus Generálishez így szóllott Nelson: Derék katonák a' Frantziák; de

ők még-is csak egy óráig tudják azt ki-állani, a' mit a' Dánusok négy egész óráig ki-állanak: száz öt ütközetben voltam már a' miolta élek; és mind azok közt ez a' mostani volt a' leg-rettenetesebb. *Nelson* a' városban a' Korona Hertzegtől nagy tisztelettel fogadtatott, 's gazdagon meg-vendégeltetett. Nálla vendégeskedett utóbb másodszor-is; 9-dik Aprilisben egész napot töltött Copenhágban a' fegyver nyugvás ágazatiról tanátskozván. 10-dikben a' Fő Admirálistól *Parkertől* helybe hagyatott árticulusokkal ismét a' városban volt; azokban határoztatott-meg 14 hetekre a' fegyver nyugvás. 12-dik Aprilisben a' Copenhági ki-kötő hely előtt állott hajós sereg el-öszlott; 14 hajó a' *Sundi* szoros tenger felé vette uttyát, öt pedig még a' partnál maradt; a' többi hajók, nevezet szerint azok, a' mellyek az Aprilis 2-dikán történt ütközetben részt nem vettek, a' *napkeleti* tengerre bé-eveztek; mi szándékkal? de nem vittek magokkal ágyuzó szalupokat. Már az előtt *Nelson* mind meggyújtatatta azokat a' meg-rongált hajókat, mellyeket a' Dánusoktól nyert-el. Az így el-égetett hajók száma 14 re megy; négye Anglus hajó volt. Aprilis' 25-dike előtt a' *Parker* Admirális hajós serege vizsza érkezett a' Napkeleti tengerről, *Carlsrona* városának ki-kötő helye előtt meg-állott olly mezfzeseségre, hogy puszta szemmel is meg-lehetett a' nagy hajók számát ol-

vasni. *Carlsron*, Caroli corona, Svétziának erős, ki-kötő partú, várral, királyi flottával meg-erősített városa, Svétzia' Bleking nevű Tartományában. *Parker* a' Carlskróni Kormányfőkhöz tüstént levelet botsátván, azt kívánta, hogy jelentésék-meg neki, ha a' Svétziai Király akar-e állani nem-e, az Orosz Udvarral kötött, és Anglia veszedelmére tzelozó szövetségtől? hogy 48 óra múlva tudja az Admirális mihez tartani magát? A' levélre a' Carlskróni Commendirozó Vice Admirális Királyi választ ígért *Parkernek*, a' Király Apr. 23 dikán így feleltetett: Fel-tette Ő Felsege a' *Svétziai Király* magában, hogy a' szövetségeseivel tett kötések hiven és igazán meg-tartsa. — Egyetemben pedig a' villongások le-tsendesítése végett a' Britanniai Felsőnek ki rendelt Követyei által az egyesült hatalmasságok elejbe terjesztendő fel-tételeit meg halgatni, fel tett szándéka. A' Koppenhágaiak 25-dik Aprilisben azt hirdették, hogy *Parker* éppen *Carlskróna* előtt állott már, midőn azt a' jelentést vette, mellyet egy Tiszt Koppenhága alól vitt meg nékie egy sebesen járó *kutter* nevű kis hajón: hogy az *Orosz Tsászár* szép móddal akarja igazítani az Angliai Királlyal azokat a' dolgokat, mellyek a' háborúságra okot adtak.

R.

RADBOT. Habsburg a' Helvetziai Bernai határon régi, és magas vár. Azt a' Strasburgi *Verner* nevű Püspök 1027. ezer huszon hetedikében építette. Azt a' várt *Verner* Püspök az ő *Radbot* nevű testvérének adta. *Radbot* pedig az ő *Verner* nevű fiára marasztotta. Ez a' *Verner*, a' mint fajtítatik, írta magát leg-először Habsburgi Grófnak. *Büsching* 4. Rész. p. 346. Ebből eredett *Rudolf* az Auszriai Ház eleje. Pártfogójának fogadta Helvetzia a' Közfogyatékos Uralkodásnak, avagy az Interregnumnak idejében az Habsburgi Grófot, ki 5-dik *Rudolf* nevű volt, és Tsászárrá lett 1273-dikban. A' Helvetziai választása 1257-ben esett. A' Fia *Albert* nagy hatalomra kezdett ottan terjedni. Három Helységnek fő-embereit, t. i. *Schweitz* *Werner*, *Uri* *Walter*, *Unterwaldi* *Mechtal* egy *Schweitz* nevű kútnál frigyet kötöttek, és Auszriát le-rázták magokról. A' *Schweitz* kuttól eredett az egész Helvet nép' *Schweitzer* neve. Urunk 1315-dik esztendejében, és attól fogva egyéb Helvet népek-is frigyre állottak amazokkal. *Büsching* p. 254. — 2-dik *Fridrik* után, kívül 4-dik *Béla* M. O. Királlya és a' *Tatárokkal* sokat vesződött, 's a' kinek utánna a' Birodalmi hofzas *Interregnum* követ-

kezett, Nagy *Károly* után 26-dik R. Tsászar I. *Rudolf* Habsburgi Gróf volt. Ez az ő Szerentséjét az Oltári Szentség tisztelésének tulajdonította. Vadászván látá, hogy a' Pap a' Szentséget a' beteghez sáros úton vitte. Lovát neki adá, és azt maga gyalog késéré. Tsászárrá választatván, és Aquisgránban 1273-ban meg-koronáztatván, holt elő nem akadt a' Királyi páltza, midőn az Urak eskünnének, fogá a' Feszületet mondván: ezzel a' Királyi páltzával tesztek igaságot; 's a' Birodalom el-lenségeit meg-győzöm. *Rudolf* győzte-meg *Ottokarust-is* a' Tsehek Királyát, Austriát viszsa vette tőle; 's tulajdon Fianak *Albertnek* által - adta, hogy birja azt feudumi jussal. És így vetett fundamentomot az Auszriai Háznak. Azon Házból következett Tsászárokról lásd a' Mkh. 3-dik Szakaszát 80. Könyv. a p. 14.

RÁKÓTZIAK. Meg-vannak a' Mkház' 3-dik Szakaszában, a p. 292. a' 118-dik-könyvben. Gróf Eszterházy Miklós-nak Levelei, mellyeket 1643-dikától fogva magyarul irt az Erdélyi Fejedelemhez *Rákótz*i Györgyhez. Azok a' Levelek 1645-ben Bétsben nyomtattattak. Az első *Rákótz*i Ferentznek, *Rákótz*i Ferentz Fiáról, és annak háborúságiról lásd az A.Sz. Egyház Történetinek 30-dik Könyvét a §. 31. p. 187. A' mi *Lintz*i nevű alkuja volt 3-dik *Ferdinánd* Tsászárnak M. O. Királyának *Rákótz*i Györgyvel, 1645-ben, arról lásd

Fő T. Práy György Cónonok Apátur új könyvét a p. 248. *Historia Regum Hungariae Stirpis Austriacæ*. Budæ. 1799. A' Rákótzii Ferentznek háborgásiról, I. Jósef Tsászárral való alkudozásiról-is láthatni szint azon nagy érdemű Irónak említett könyvét 1710-dik és 1711-dik esztendőben p. 359 — 365. (Morte Josephi in vulgus nondum dedita) in hæc pacta utrinque conventum: amnestia in primis universe omnibus concessa, Rákóczio tres hebdomadæ indultæ, intra quas, si exauctorata militia, & redditis arcibus ad obedientiam redierit, libertas, dignitas, & fortunæ restituentur, arces tamen suæ ditionis, Regium præsidium sumtu regio alendum infidebit; sin nollet, libera ei sit cum reddendis filiis in Poloniam, sed onere *Vasalli* obstricto migrandi facultas: idem militibus Callis, Svecis, & Polonis, quos sub signis habebat, exceptis transfugis concessum. Leges, immunitates, & religionum in Comitibus statuta libertas, salvæ, integræque persistent et rel. Hæc ad 29. Aprilis (1711-mo) gesta, & ab Eleonora Augusta defuncti matre, quæ vicario nomine rebus præerat, 26. Maii confirmata sunt. Tum primum mors Cæsaris in vulgus didita, paulumque post Cassovia Munkácsinum, & reliquæ Rákóczii arces deditæ, regnoque, quod sesqui seculo domesticis dissidiis, & cædibus exagitatum, scædatumque erat, quies Pálfió & Karolio auctoribus tandem resti-

tuta fuit. (Ex Lamberti. Kolinovics, Literis item Palfianis, Karolianis, Rakoczianis &c.) Rákóczius, postquam conciliationem inturbare nequicquam conatus fuisset, seque ab omnibus videret desereri, cum Bercsénio, & aliquot illustriorum natalium sociis Dantiscum, inde primum in Angliam, tum in *Galliam* se recepit, vitam illic extorris, & nisi jam ante thesauros eo præmisisset, fere præcario ducturus, quam in Patria, si ambitioni suæ moderari posset, in summo honore, opumque affluentia exigere poterat, sero, quibus increfcere solebat, artes Galliæ expertus, quæ æs suum nuspiam fortasse utilius scœnori exposuerat, quam in intestinos Hungariæ motus, quos jam a Ferdinandi primi temporibus clam concitare, fovereque eousque solebat, donec aucta ex alienis provinciis sua ditione, motuum actores & consortes fortunæ suæ aliorumque arbitrio relinquens, tristitia nobis in regno ambitionis suæ vestigia relinqueret.

ROMAIAK, 's némelly más Olaszok, 1801-ben. Mhirmondó Febr. 27-dikén. 276. Levéllap. Egy esmerős Prelátusnak Romából hozzánk utasított leveléből szánokodva olvassuk, melly nagy szükségre jutottak ottan még a' tehetösebb Urak-is. Maga ezen Prelátus Ur-is tsak két tál ételre tehet már szert napjában. A' Szentséges Pápa-is nagyon érzi a' közönséges drágaságot; a' mellyben, mint

szinte más dolgokban-is különös erős lel-
kűséget mutat: Ő Szentsége terített afzta-
lán se lát most az ember négy öt tál étel-
nél többet: drága itt mindenek felett a' fa-
olaj, melly az ide való nép leg-kedvesseb'
zsirozója. Ennek szük voltára nézve ki-hir-
dette ő Szentsége, hogy minden ember-
nek szabad légyen húst enni a' böjti napo-
kon-is. Minekutánna *Toskánából* a' Fran-
tziák a' Nápolyi sereget ki-nyomták, irt
Murat Fr. Generális mind *Dámásnak* Ná-
polyi Generálisnak (ki akkor *Viterbóban*
feküdt) Florentziából 25-dik Januáriusban;
azt arra őszönözvén: hogy takarodjon-ki
egész seregével a' Pápa földjéről; mind ő
Szentségének első Kárdinális Minifiteréhez
illy foglalattal, Florentziából 24-dik Ja-
nuáriusban: *) Szerentsémnek tartom,
hogy az Ur Kárdinális Urnak előre tudtá-
ra adhatom kettős okát seregem ő *Szentsé-
ge Birtokaiba* való bé-menetelének. *Első*
az: hogy Ankonát el-foglallyuk, melly
a' Frantzia ármádiának engedődött a' Ter-
visóban (Ján. 16-dikán Cs. K. Gen. *Belle-
gard* és Fr. Gen. *Brune* között) kötött fegy-
ver nyugvás ereje szerént. *Másodszor*:
hogy ő Szentségének *bátorságos meg-mara-
dást* szerezzek a' maga Birtokaiban; kén-
szerítvén a' Nápolyi sereget a' (Römai)
Angyalvárból, és az egész Romai Birtok-

*) MURÁT Generálisról lásd Mkh. XIV. Szak.
tit. *Bonaparte* pag. 18.

ból való ki-takarodásra. Jól tudom én, hogy ő Szentsége fokszor, de mind haszontalanul sürgette a' Nápolyi seregeknek a' maga birtokaiból való ki-menéseket; de reménylem, hogy majd a' Frantziák el-közelgetésekor inkább fognak ők figyelmezeni az igasságra. Nagyon óhajtom, hogy a' Nápolyiak önnön Országokba mennél hamarab' való vizfsza térésekkel meg-mentsék ő Szentségét azon kedvetlenségtől, mellyel szemlélnie kellene lakó városának (Romának) a' háboru tárgyává való lételét. Minden esetre az az én Igazgatójim parantsolattya, hogy tovább ne mennek Citta, vagy Civita Castellána városánál, ha tsak ő Szentsége bellyebb nem hív Országába. Elegendő jel ez annak meg-bizonyíttására, melly nagyra betsüllye ő Szentségét az első Consul (*Bonaparte*) Légyen meg-győződve a' Cárdi-nális, személlyéhez viseltető tekéntetem-ről. I. MURAT. — A' kihez *Muratnak* ezen Levele szóllott, *Cardinális Consalvi*, a' Státus Titoknokja, így fele vizfsza: „Kegyelmes Generális! Mivel az a' két Frantzia Tiszt Ur, kit Excellenciád bizonyos Irással a' Sz. Atyához küldött, Flo-rentzia felé tér vizsa, gondolom, hogy kötelességemet mulatnám-el, ha én Excellentiádnak Levelet, mint azon nagy emberségnek bizonyosságául nem küldenék, mellyel Excellentiád el járt a' reá bizott dolgokban. 'S a' Sz. Atyának is ez az aka-

rattya, hogy a' mi tellyes meg-elégedésünkről Excellentziádat tudósítsam. Egy tegnap *Anconából* jött Kurir azt hozta hírül, a' mi Kormányfzékünknek: hogy *Paulet* Fr. Generális Ur bizonyossá tette arról az említett várost, hogy a' Fr. katonaságnak oda való bé-menetele semmi változást sem fog tsinálni a' Pápai eddig volt igazgatásban; és így hogy az oda küldött Prælátus Ur minden akadály nélkül követheti a' maga hivatalát. Én ezért a' parantsolatért Excellentziádnak tartozó köszönetet teszek; ő Szentsége pedig új bizonyosságot lelt ebben a' Fr. Kormányfzék szívés hajlandóságának maga eránt, mellynek betség egész mértékben-is érzi. Igyekezik ő Szentsége mindenképpen megfelelni ezen szívességnek, azon buzgó indulatok által, mellyekkel egészben bé van tellyesedve az első Consul eránt, a' kinn épül most a' Vallásnak békessége, 's Európának szerentséje. Igen nagy gyönyörűséggel hallotta ő Szentsége a' Generál *Paulet*nek *Ankonában* tett rendeléseit a' Vallásnak és a' Papságnak tiszteletben való tartása eránt; 's bizonyossan a' Vallásnak szolgálói-is úgy fogják magokat viselni, hogy ezt a' pártfogást mindég jobban jobban meg-érdemellyék. Meg-parantsolta ő Szentsége az *Ankonába* küldött Prælátusnak, hogy az említett városba szállott Fr. Katonaság semmi fogyatkozást ne szenvedjen a' jól tartásban. De remény-

li ő Szentsége, hogy bár valamikor tsonkulás történne-is, azt a' katonaság nem a' nem akarásnak fogná tulajdonítani; ha nem annak az igen szerentsétlen környülállásnak, mellyben vagynak mostan ő Szentségének minden tartományi. — *Nápolyi* Generális *Dámással* igyekeztük elhiteitni, hogy Excellentiád ő Szentségének meg-irta, hogy a' maga seregével kéntelen lesz bé-nyomúlni a' Sz. Atya Birtokai-ba, ha a' *Nápolyi* katonaság onnan tüsténki nem takarodik. Abban talált nehézséget (*Dámás*) hogy Excellentiád azt éppen nem említi, ha vallyon nem fog-e néki ugy-is utánna menni seregével, ha ő a' magáét a' Sz. Atya földjéről vissza huzza. A' beszéd nagy tüzességgel folytatódott. — Olly reménységgel van azomban a' Sz. Atya, hogy az ő Szentsége igen nagy nyomoruságban nyögő Tartományai nem tétetődtenek még sokkal nyomorultabbakká egész Armádiának rajtok keresztül való marsirozása által. Kérem Excellentiádat, engedje-meg nékem, hadd részesüllyek azon jóságában, hogy ezt az ide zárt pakétot *Spina* Urnak Párisba elküldeni méltóztassa. — Mind ezek után szerentsémnek tartom, hogy a' legnagyobb' mértékben meg-különböztetett tisztelettel maradhatok Excellentiádnak igaz szolgája Cardinális *Consalvi*. Ankonát említté ezen Levél, arra nézve tudni kell, hogy (Febr. 7-dikén költözött-ki a' MÁN-

TUAI várból a' Ts. K. Örző katonaság) az Ankónai erősségbe pedig az előtt egy héttel 28-dik Januáriusban szállottak-be a' Frantziák, a' hol 153 ágyut találtak. A' Nápolyi seregek Febr. elején nyakra főre takarodtak haza felé a' Pápa Birtokaiból. A' Frantziák nem ugyan úgy mint ellenségek (úgymond) de tsak ugyan a' R. Pápa Birtokainak nagyobb részébe be-ültek. Mutasogatták magokat *Loretumban-is*; azért Fő Hertzegné Máriána ebből az ő eddig nyugodalmas helyéből *Romába* költözött. Pál Ts. meg-parantsolta, hogy a' R. Pápanak fiztessenek-le mind azon költségek, melyeket annak Birtokaiban az Oroszok tettek, midőn ottan táboroztak. A' Nápolyiak' ki-takarodások után a' R. Pápa katonái költözte-bé Sz. Angyal várába. Hanem a' Nápolyi Lovasság az ő Generálisával Romában maradt akkor-is. Máltából-is el-küldötték az Anglusok a' Neapolitánusokat; 's Szitziliának *Messána* nevű városába-is bé-hordozóskodtak. A' R. Pápanak katonasága' száma, melly rész szerént Angyal várában, rész szerént más helyeken áll, nem megyen többre két ezernél. Fr. Vezér *Murat* Február 22-dikén, minden katonaság nélkül tsak egynehány Generálisoknak és Adjutánsoknak késérő társaságában Romában meg-jelent: nem egyszer volt Pápa ő Szentségénél; 's ötet-is Romának minden Nagygyai meg-látogatták. Oit mulatásakor érkezett hoz-

Éa a' Lunevillei békességről kurir által a' Levelekbe foglaltatott hirmondás, mellyet azonnal közlött a' Romai Státus Cancelláriával, az idegen Hatalmasságok követivel; ezen hírre az egész városban felette nagy öröm támadott. *Murat* 26-dik Februáriusban visszsa utazot Romából tellyes meg-elégedéssel a' maga seregéhez: a' *Pápa-is*, a' ki ötet egy drága pixissel megajándékozta, valamint Kárd. *Ruffo* egy derek paripával, tökéletessen meg-volt elégedve az ő ottani maga viselésével. Anconában sem bolygaták a' Pápa Delegátussát a' Frantziák. Az Ankónai parthoz Mártius elején érkezett 4 hajóknak, mellyek Tsászári zászlókkal ékesedtek, egyikén *Mattci* Kárdinális ült Monsinyor *Grávinával*. Ezen Urakat, kik szombat nap estve ő Szentsége Delegátusánál vatsoráltak 's más nap onnét *Fabriáno* fele utaztak, meg-betsülték; ellenben az Anglus hajót, melly ama' négygyel érkezett; nem tudván, hogy ott már nem a' Tsászáriak, hanem a' Frantziák parantsolnak, Capitulatio után elfoglalták. (*Murat* Generálisról lásd Mkh. 14. Szak. tit. Bonaparte 18-dik Levél.) Ez a' Generális *Murat* 45 ezerből álló ármádiájával Mártzius 24-dike előtt meg-indult Nápoly Ország felé, hogy a' Nápolyi Udvarral való meg-egyezés szerént Nápoly-nak, és Siciliának ki-kötő helyeit Frantzia örizzettel meg-rakja a' közönséges békesség helyre állásáig. Már az előtt egyne

hány héttel *Beaumont*, Murát Adjutánsa mi-
helyt Nápolyba érkezett, egyfzeribe mind
ott, mind Sitziliában le-tartóztatódtak min-
den Angliai hajók. A'Nápolyi *Anglus* keres-
kedők olly úti Levelet instáltak G. Murat-
tól, hogy Európának száraz Tartományain
keresztül mehessenek haza. — A' boldogsá-
gos Szüz Máriának Lorétomi képét, melly
a' Fr. Directorságkor Párisba vitetődött,
Mártzius 20-dika táján *Bonaparte* Consul
parantsolatlyából Loretomba vissza vit-
ték. *Ruffót* az ő Bétsi Nunciussát VII-dik
PIUS Pápa, és Hg. *Albánit*, ki Bétsben
mulatott két három esztendőktől fogva,
Cárdinálisságra emelte; amazt Papira,
emezt Diákonusira. Mind a' ketten az Ud-
varhoz mentek pompás hat lovas hintók-
ban 26-dik Aprilisben Vasárnap. Az Isteni
szolgálat után *Ferentz* Ts. K. székbe űlt
fel-tett kalappal, 's a' szokott tzeremó-
niák között mind a' két Cárdinális fejébe
a' veres Biretumot = négy szegű veres kis
süveget fel-tette; mellyek Romából kül-
dettek.

RIPNIÁNUS Ádány. Mátyásnak
Austriai Fő Hertzegnek örvendező köny-
vet mutatott-bé, midőn a' M. O. Országos
Gyűlésbe menne. Igaz neve *Nagy Repényi*
Wolphi Ádány. *Ripniani Adami εὐφημιαί*.
Serenissimo, et Illustrissimo Principi ac
Domino, D. Matthiæ Archid. Austr. &c.
Posonium ad Legitima Comitata Statuum et
Ordinum inclyti Regni Hungariæ feliciter

descendenti, summæ gratulationis ergo ob-
 latae. Vien. 1607. RP. Pray LL. rar. p. 277.
 Liber admodum rarus in ipsa etiam Hun-
 garia. Author in dedicatione genuino no-
 mine se subscribit: *Adamus Wolphi e Nagy*
Répen: hinc ortum Ripnianus.

S.

SZEPESFÖLDI KÖNYVIRÓK
 1801-ben. Láttam 20 egynehán árkusban
 Lötsei Pothoránszky K. nyomtató által ki-
 adott elejét illy titulust viselő könyvek:
Analectorum Scepusiensium Supplementa. A'
 Textus készítője T. Schmauk Mihály Má-
 théfalvi Plebánus Ur; a' Nóták Autora T.
 Bardosy János Ur a' Lötsei Iskolák Dire-
 ctora, Szepes Vármegyei Tábla Assess. —
 Fuchs Urnak a' Lötsei Augusta Vallású
 Gymnasiumba Philosophia Professorának,
 Posonyi Schwaiger Urtól illy könyve hir-
 dettetett *Institutiones Logicæ usibus scho-
 lasticæ Juventutis accommodatæ.* — Füsku-
 ti Landerer Mihály Ur Szepességben irt
 más egy könyvet illy szókkal hirdetett A-
 prilisben: Ankündigung auf Subscription
 der Geschichte der Königl. Freystadt *Kés-*
marck mit Absicht auf die allgemeine Ge-
 schichte von Zips, und das angränzende
 Carpathische Gebürge, von Christian *Ge-*
nersich, Prediger. Die Theile desselben

find 1. Nachricht von den alten Völkern, die jemals Zips bewohnt, oder beherrscht haben, nebst ihren Religionen. 2. Von den Zipser-Sachsen, ihrem Anbau, wie auch von der ungarischen, slovakischen, und deutschen Sprache. 3. Alte Geschichte. 4. Geschichte von 1401. bis 1500. 5. Geschichte von 1500. bis 1600. 6. Geschichte von 1600 bis 1700. 7. Geschichte von 1700. bis 1800. Zweyter Theil. 8. Berühmte Männer der Stadt. 9. Kirchen Geschichte. 10. Carpatische Gebürge, und Natur Begebenheiten. 11. Vollständige Geschichte des General-Feldzeügmeisters *Krey*, aus Original Documenten bearbeitet. Subscription wird angenommen in Kasschau, Pest, Presburg bey Franz, und Michael v. Landerer.

STAPLETONUS Tamás Lovániumban Sz. Péter Templomi Kánonok, és Sz. Irást magyarázó Királyi Profelsor, a' Katholikus hitet fok drága Irásaival védelmezé. *De magnitudine Romanæ Ecclesiæ* LL. duo. Antverp. 1599. *Principiorum fidei doctrinalium demonstratio* LL. duodecim. Paris. 1579. *Ejusdem Operis editio* 2-da ab authore locupletata. Paris. 1582. Olvasván Stapletonnak egynehány könyveit, 's azokat bölts hathatóssággal tellyeseknek találván lenni; illy verseket irtam felöle.

Docta Stapletoni si forte volumina possis
 Seu prece, seu pretio conciliare tibi;
 Perlege! nocturnaue manu, et versare diurna
 O! nunquam, quæso, desine mi juvenis.

Angliai eredetű volt *Stapleton* Tamás, Lovániumban adá-fel a' lelkét 12. Octoberb. 1598-ban. Négy Tomusba foglallya a' Párisi 1620-dik esztendei nyomtatás a' Lutránusok és Kálvinisták ellen iratott könyveit.

SPANYOLOK. Lusitánusok. Frantziák 1801-ben. A' Spanyol a' Lusitánusnak hadat izent; 's reá ment a' Frantzia Társaságban. A' melly Fr. ármádia tudniillik *Burdó* környékén feküdt, már Martz. 20-dika táján Spanyol Ország felé marschirozott. Által látta a' Portugalliai (Lusitán) kormányfőek már az előtt, hogy mivel Fr. Ország' kívánságai felettébb valók voltak, a' hadat el nem lehet kerülni. A' Frantzia azt kívánta: 1. Bráziiliának nagy része adafson által az ő Respublikájoknak. 2. Rekesztessenek-ki az Anglusok minden Portugalliai Révekből. 3. Frantzia őrizet mennyen a' Lisbonai és Oportói ki-kötő helyekbe. 4. Fizessen Portugallia 20 millió Livrát. Lehetetlen volt ezekre állani. A' hirtelen lett had-izenés után hamar meghallották a' Lusitánusok, hogy a' Spanyol és Frantzia már az egygyességre léptek; és hogy ezen egyezés szerént Portugalliát a' Fr. a' Spanyol Királynak szánta; a' Király pedig ezért Biskája és Catalónia Tartományait a' Fr. Respublikának által adja. A' Portugállusok ellen menő Frantzia Girondi Armádia *Bayonnén* Spanyol határ szélen fekvő városán marschi-

rozott kereftül, a' hová az egész seregnek öfzve kell vala gyülni April. 10-dik napjára: Ohajták a' Frantziák, hogy bártsak ott taláílnák azt az 25 ezer emberből álló Anglus sereget, a' melyet a' Lisbónai Udvar kér vala Angliából. A' Spanyol Király minden szükséges rendeléseket megtett, hogy az egyesült Frantzia és Spanyol seregek semmiben szükséget ne láísanak. Azomban Aprilis 14-dike előtt, Portugalia és Spanyol Ország között 4 hónapig tartandó fegyver nyugvás köttetett. A' Fegyver nyugvás fel-tételeiben vagy on az ís, hogy a' kereskedés a' két Ország között a' fegyver nyugvás alatt szinte olly szabadon folyhat, mint a' hadizenés előtt. A' *Lisbonai* Udvar késznek mutatá magát arra, hogy a' Fr. Respublikának nagy summa pénzt fizessen a' Békefég helyre állásáért, de semmi Tartományinak általadására sem birhatták az alkudozások alatt. — A' *Spanyol* Követről, ki Konstantzinápolyba küldetett, Szebenből ezek irattak 22-dik Aprilisben: Ma indul-el innen Konstantzinápolyba a' Spanyol Követ *Corallo* Ur, minekutánna itt két napig mulatott: az Oláh Országi Vajda egészfzen az Erdély Országi határ szélekg küldötte elejbe a' kalauzzát, a' ki ötet Bukerestig fogja vezetni. Midön a' Szebenyi Vendégfogadás tudakozta *Corallo* Urtól, hogy hány szobát parantsol, ezt felelte: tizen hetet. A' *Corallo* Ur Követségénél lévö egy

jó baráttyát Mádrítból tudósíttá egy Spanyol, hogy azon Tudósoknak, kik a' Spanyol Királytól külföldre küldetnek a' tudomány nevelésére, egyike fel-találta *Mároccóban* az egész LIVIUST *Arabs* nyelven, melly deákúl fogyatékos. Az Arabs nemzet mi fok deák könyveket fordított által lásd *Mkház* 5-dik Szak. 17. Levél tit. *Arab.*

T.

TATÁROK. a' mint azokat Gmelin János találta, az ifjabbik, t. i. *Gmelin Samuel* Gotlieb az ő Persiai utazását irta-le, a' mint a' *Mkház* első Szakaszának 18-dik könyvében hozszszasan meg-vagyon a p. 140. az öregebbik Tubingai Tanított *Gmelin János* az ő Siberiai utazását irta-le, melly 1733-ban, 's attól fogva 1743-dikig tartott. nyomt. *Götting.* 1751-ben: társai ezek voltak: Müller, Gellert, De l' Isle, de la Croyere. A' napokat az ó kalendárium szerént számlállya. — Ki-menvén, úgymond Petersburgból 1733-ban, Augustus 8-dik napján silány helyeken jártunk: Augustus 10-dikén *Tsudova* nevű faluhoz érkeztünk: 's ezen az uton *Keres* vizén kétszer kellett által mennünk, más nap háromszor. Nagy *Novogródnál* a' *Jurgen* nevű *Kalastromot* meg-látogattuk: betsület-

tel fogadtattunk a' barátoktól: mindeniknek más más Szobátskája vagy on: az ebédlő Szobájokban szüntelen vetve vagy on az asztal; kiki akkor eszik, a' mikor tetszik; de az étel csak veteményből áll, soha se szabad vajjal, vagy téjjel élniek; ott Mises is szolgáltatik. 18. Octob. Kásán városába jutottunk, és egyéb társaink-is oda érkeztek hozzánk. pag. 12. A' Tiszteknél betfületet tapasztaltunk, vendégségre hívattunk, ittunk Frantzia Országi és Astrakáni bort: a' punts hitvány volt. Jelen voltam az ájtatoskodó járáson, mellyen a' Szűz Mária képe a' Templomba vitetett az Apátza szüzek kalásromából: hallottuk a' Prédikátiót és a' Liturgiát. Vagy on a' Tsuvási, Tseremiszi, Morduini kalmuk és Tatár gyermekek' számára iskola, de az nem derekas: abban az orosz és deák nyelv tanítatik a' keresztény tudománnyal együtt. Voltam a' Mahomet rendű Tatár metsedben. A' pajok Abyss nevű. Láttam mint esketteti a' Tiszt a' Mahomet-szerű *Tatárt*. Még az esküvés szavai oroszúl olvastatnak, 's Tatárúl az Abyss-által meg-fejtetnek, a' *Tatár* térdepel; 's az Abyss a' Korant vele meg-tsókoltattya. A' *Vogyák* ember midőn esküvésre vetetik elejbe tartatik keresztül-tett meztelen két pallos, és sóba mártatott négy szegletű kenyér-szelet a' palosokon-által a' térdeplő Vojtyáknak nyújtatik. Az azt el nyeli, 's azzal azt jelenti, hogy meg kíván fulladni annak nye-

lésében, ha az esküvését igazán meg nem akarja tartani. pag. 81. *Kasan* városa *Kasanka* vizénél fekszik közel oda, a' hol a' *Volga* vizébe ereszkedik. Vagyon *Komendása*, kő vára, és abban áll a' *Sobor*, a' vagy a' fő Templom; a' mint másutt is az orosz várookban: vagyon a' városban, áros bólt, patika; de a' jóra-valókkal fel nem tehet: vagyon posztó-méttő műhely. A' *Tatár* nép emberséges, Szobájok tiszta, azt belől fűttik, a' végre a' szenelő kető; de az egyike a' főzélre szolgál. (a' *Tatár* szokásokról lásd a' *Magyarkház* 3-dik Szakaszában 202-dik könyvet titulo *Kleeman*;) Akár melly *Tatár* gazdához szállottunk, mindenütt ajándékot találtunk, melly a' mi Számunkra az asztalon ki vólt téve; az egy meg-mellestett lúdból és sült kenyérből. De a' *Tobolszki* *Tatárok* különböznek a' kásániaktól: amazok a' marhájjal-együtt-egy azon *Szobában* laknak. Meg-jártuk *Katarinburgot* *Tobolszkot*. Itt 1734-dikben a' *Martziusi* böjti napokban el-fogta az egész helységet a' tsendesség, böjt, imádság: *Mártz*. harmadik napján az *Érsek* az ő egyéb tzeremoniáji között átkot olvasott a' *Luteránus Református*, 's a' Szakadás okozói-ellen, kiken a' *Rómaiakat* érté (de azok az okozók *Fótzius* és *Tzerulárius* 's egyebek voltak, a' mint az *Asz. Egyház Történetiben* meg-írák) *Tobolszk* egész *Sibíriának* fő Városa *Irtisch* vize-mellett az 58-dik

és 12-dik alatt, a' szélelőre néz ve. Vagyon vára, Érseke' vásárra-valója, Fő-Tisztye, Kalasztroma. Teli van tehénnel: nagy a' népe, mellynek negyed része Tatór; a' többi pedig Orosz. pag. 159. Ezen büntetés fejébe küldettek ide; vagy ezekből eredtek. Nagy a' bőség, és így restek az emberek, bottal hajtának a' dologra, tíz rubellel el-élhet az ember esztendeig, A' város Fő Tisztye minden udvari ünnepet meg-szokott ülleni: hozzá az Érsek, az Archimándriták, Tisztek, kereskedők ebédre hivattatnak hozzá; az étkek orosz moduak; az ital drága; bőven adatik fel a' Rajnai, és Moskatal-bor. Ebéd-után, a' böjti napot ki-vévén, tántz következik. Sok Tobolszkban és másutt-is a' vendégség; de az a' gazdának nem kerül sok költségébe: mert minden kereskedő fél vagy egész rubelt nála hágy a' vendégség-után, 's egyik a' másikat fellül haladgya bőkezűséggel. Annak a' táján *Tatórok* laknak; más faluban nyáron, másban télen, ez ott közönséges szokás. — *Aul* a' Tatóroknál falut jelent. (olvashatni ól.) *Aju aul*, annyimint *Aju* falu, *Uttus aul*, *uttus* falu. (talán jó falu, uti falu; az oroszok minden falut *Jurtinak* neveznek; noha *Jur-ti* Tatór szó, 's másti nem hanem házat jelent. — — *Toms* vize - mellett *Kufnetz* városában vagyon orosz Tiszt, a' Lakosok is oroszok, Templommal-is ékes. A. szomszéd falunak Tatór Lakosfai 40.

esztendő-k-előtt vették-fel a' keresztiséget: keresztet viselnek, azzal meg-jedzik magokat, képeket tartanak: az orosz Templómba híven el-járnak. 1734-dikének October havában *Usaicha* vizénél *Tomsk* városában forgottunk. Ez volt az-előtt *Tobkolsz*-után Sibíriának fő városa; már hátráb esett. Két ezer házból áll; vagyon vára, 14. ágyúja, Püspöki és Plébániai Templo-ma; harangos, órás tornya; kereskedő bolt-ya egynehány. Ott minden féle bellés talál-tatik a' ruhára de minden bellés tsak filit falat míg öszsze nem varattatik. A' kalmuk tartományból és khinából Orosz Ország-fe-lé a' Karavának a' vagy a' kereskedő tár-saságok ezen városnak szoktak venni az uttyokat. A' miolta meg-tiltatott az oro-szoknak a' Szakáll-viselés, három öreg gazda meg-tarta ezen városban a' szakál-lát, 's le tették az 50. rubelt, hogy azt azután-is viselhesék. — Simovjébe érkez-vén és thée italt akarván készíttetni, bü-dösnek találtuk lenni a' vizet: havat ol-vasztottunk tehát; de eleven szénen: mert az égő fa-füstét a' hóviz magához szívja. Seliginks táján a' fejer Személlyek hol varrással, hol dohányozással töltik-el ide-jeket, a' Kitájka varrásában tzérna-he-lyett ló-szörrel élnek. A' *Khinai* Biroda-lom' szélén Kiachta, avagy a' Kiaktinskoi megye határa az orosz Biradalomnak. It-ten meg-látogattam a' Khinaiakat, 1735-dikben. Nálók első Februárius az eszten-

dőnek eleje. A' Kotsiokban a' kerekekkel-együtt forog a' tengely-is. p. 450. *Gmelin Pallás* - előtt járta-meg Sibiriát. Pallásnak Sibiriai, 's más Orosz Birodalmi utazásai meg-vannak a' Mkháznak 2-dik Szakaszában a' 45-dik és 46-dik könyvben. Sok a' Tatárokról a' tudósítás a' Mkház egyéb szakaszaiban is. Mi veszedelmére volt Morfzágnak a' Tatár járás, meg-vagyon a' Mkh. 7-dik Szakaszában a' 380-dik Levéltől-fogva tit. *Spalatumi Tamás*, Rogérius Írásból-is; a' 4-dik Szakaszban a' Török Történetek közöt-is vagyon rolok emlékezet 310. könyv. p. 370.

TRABER Zachariás S. J. írt a' Látás tulajdoniról. *Tractatum in 3. LL. Opticam, catoptricam, dioptricam complexos, distributum. Viennæ 1675. in fol. Cum figuris. RR. Pray. LL. rar, p. 407. Bauerus in Supplem. editionem Viennensem 1690. rarissimis accenset. Author opus hoc dedicavit Georgio Selepchenyio Archiepiscopo Strigoniensi.*

TÖRÖK BIRODALMIK 1801-ben. Az egyenetlenség, engedetlenség, a' Felsősgtől; való függetlenség a' Török Birodalomban nagy erőt vett. Az-előtt a' Baschak meghajtották magokat a' Sultánnak Fermánnya, avagy parántsoló Levele - előtt; már egy-időtől-fogva ha a' *Kápischi*, más Baschának feje vesztésére meg-jelenik, elüttetik a' követ fejét, 's azt Konstantzinápolyba küldik. A' zenebona és pestis Síri-

riában mint fogyasztotta a' Törököket láthatni az oroszokról írt titulus-alatt. Híre ment annak-is, hogy ott *Dgezzár Basa* a' *Libánusi* Lakosokkal a' Frantzia részre hajlott. A' Frantziáról azt meghalván, hogy katonasággal meg-rakott egynehány szállító hajóval egyenesen Matzedóniának tartanak, a' Matzedóniában fekvő *Salonichi* ki-kötő helyekbe nyakra före hordották az ágyúkat a' Törökök: Egyiptomban is a' Frantzia parantsolt azon időközben; noha az *Anglusokat* egyesülve a' Törökökkel Mártzius elején, 's középén nagyon meg-alázták az Egyiptusi új Vendégeket. Tudniillik *Abercombie* Anglus Generális Mártzius 8-dikán ki-szállott az Egyiptomi partokra egész Seregével együtt jöllehet a' Frantziák minden módon igyekeztek a' ki-szállást meg-gátolni. Mártzius 18-dikán az *Abukirbéli* Frantzia őrizet fel-adta az oda való Erőséget az Anglusoknak. Ezen történetekről Lord *Mintóhoz* Bétsben lévő Angliai Követhez egy egy érkező kurír azt a' hírt hozta: hogy szerentsésen ki-szálván az Anglusok egyesülve a' Törökökkel az Egyiptusi partokra, *Abukirt*, és *Rosetta* városát el-vették a' Frantziáktól. Más egy kurír *Mintóhoz* Aprílis végén érkezvén Bétsbe Konstantinápolyon keresztül azt a' Szomorú hírt hoz ta, hogy *Abercombie*, azon mintegy 14. ezer Anglus Seregnek vezére, melly Mártzius 8-dikán szállott-ki az

Egiptomi partokra, meg-halálozott a' véres ütközetkor kapott sebjeiben. Az ütközet-után Alexandria Városába vették magokat a' Frantziák a' mellýet Mártzius végén-is kerítve tartottak az Anglusok. Az az ütközet így volt, úgymond a' Bétsi Udvari Ujság: Mártzius 13-dikán megtámadták a' Frantziák Alexandriától mintegy 5. Anglus mértföldnyire az Anglusokat; de ezektől veszteséggel visszaverettek. Mártzius 21-dikén a' *Menou* Fő Vezér Cairóból előre nyomúlt Armádiájá ütközött-meg *Abercombie* seregével mintegy 3. mértföldnyire Alexandriától, ezen vereségben maga *Menou* - is jelen volt; de ő-is visszaverettetett; el-vesztvén holtakban és sebeseiben 2-ezer Embert, öt százan fogságba estek: az Anglusok vesztesége 5. száz Emberből állott. (az utóbbi kurir a' Frantiák vesztét többre számlálta négy ezernél:) Akkoriban *Gentheaume* Fr. Admirális a' *Tuloni* Partról tengernek eredt Egiptom-felé, 's vitt magával szárazra- való 4. ezer katonaságok; de a' tengeri ör-álló Anglusoktól Tulon felé visszazüzetett. — *Algír* a' Sultánnak mint védelmező Urának, magát hatalma- alá eresztette ismét; négy millio piafíert küldött néki, négy száz rabot szabadságára eresztett. Ezen példát hogy *Tunis* és *Tripolis* követni fogja, hírre tétetett. — Az *Aberkombeiek* ' Egiptusi Győzedelmekről az íratott Aprílis végén Smirnából, hogy

Alexandriát az Anglusok el-foglalták. Az orosz Birodalommal meg-békült a' villongás-után a' Porta. A' kik Konstantzinápolyban az oroszokat meg-bántották, elég-tételt ígért azok-eránt a' Sultán, hogy a' vétkezek főjtassanak-meg. Reá állott az Orosz arra; és így egy meg-öletett Oroszért, két bűnös Török főjtatott-meg. Azután élet vesztés-alatt meg-parantsolatott a' Divántól minden Töröknek, hogy egy Kpolyban tartoszkodó Oroszt s. merjenek meg-bántani.

TÖRÖK EREDETEK Irtam azokról a' Mkház 4-dik Szakasznak 308-dik könyvében a' 321-dik leveltől-fogva. F. T. Pray LL. rar. p. 413 azon eredetekről illy ritkán találandó könyvet emleget: De origine Turcorum Imperii, eorumque administratione, et disciplina, brevia quædam capita notationis loco collecta. Cui libellus de Turcorum moribus collectus a Bartholomæo Georgjevicz adjectus est Wittebergæ. 1560. in 8. — Pars altera, quæ Georgjeviczii est, ob disputationem, quam de S. S. Trinitate cum Turca Varadini, præfente Georgio Martino Episcopo habuit, digna lectu est.

TÖRÖKBIRODALMI követsége Grof Káprárának. Le-irá azt olaszúl Bencaglia a' követ' Titoknója; németül ily titulust visel: Ausfürliche Reißbeschreibung - - - Frankfurt. 1687-ben. — Leopold Tsászártól, 1682-dikben küldetett a' Sultánhoz kö-

vetül Gróf Káprára, a' bekeffég' ki-nyerése kedvéért. A' követ az ő társaival-együtt Török ruhába öltözött, és hajon, Györnek 's Komáromnak, tartott. Szöny akkor, úgy mond *Benkaglia*: mind a' Tsászárnak' mind a' Töröknek adózott, hogy bántása ne legyen. pag. 16. Belgrádról szekereken folytatták az utat. A' Követ az ő okosságának, istenes életének ' és ajtatosságának mindenütt szép jeleit adta. A' 40-dik Levéltől-fogva le-iratik Adrianopolis. Konstantzinápolyban be-eresztetett a' Követ mind a' Vezérhez, mind a' Tsászárhoz; de ez tsak ezeket felelte néki: *bene bene*, és nem többet. Nagy volt a' Török kivánság, és készület, melly háborura tartott. Ditsérte egykor a' Vezér a' Magyar Országi gyümölsöt, Káprára azt felelte: Igen jók, de a' ki sokat eszik benne, orvosolhatatlan nyavalyába esik. Érté a' Vezér, mosolygott; de rövid nap-alatt eszébe juthatott az igazmondás. — A' Török Ts. nagy pompával Adriánopolyba utazott; utánna Káprára-is. A' Ts. előtt vitetett Mahomednek valóságos Zászlója (annak tarták lenni) az előtt egy Török ember fenn Szóval imádkozott a' Ts. után Adrianopolyba gyülekezett pompás Sátorok-alá, szép rendtartással, Káprára követnek mindenütt a' táborral kellett utazni: a' rendtartásnak jele az-is hogy helyén el-rendeltetett minden a' követ' számára törökül írt tzedula-is adatott néki

ki, hogy tudjon mit mikor kérni, várni, és rendelni. Midőn a' Sultán Belgrád-felé utazna a' táborral-együtt, az utak mellyé-kére fel-hányt dombok mutogatták, merre? a' falukról a' tábor elejbe Szalma, Széna, Árpa, Fa, Sátor-tzövek, enni való minden bőven hordatott: juhok, ketykék, ürök felesen hajtattak elé; 's temérek számmal vágattak le az útfélen. 16. ezer okkánál-töbrent naponkent a, legényekre ki-olztatott sok hus. egy oká több Német Országi két fontnál. Néha szükséget-is tapasztalt a' tábor de a' miatt fel nem bontatott a' rendtartás, és tsendesség. A' táborban a' játéknak, bornak, aszszonyoknak híre se volt. Minden estve a' *Halla Halla* kiáltásra jel adódott. *uh uh uh* volt a' végfő kiáltás, és arra minnyájan le-tsendesettek. Elé talált káprára Ts. K. Követ keresztény katolikus rabokat Magyar Országból, kiket a' Törökök a' Konstantinápolyi vásárra hajtottak: a' követ a' társaival-együtt keresztény könnyörületestől víveltetvén, azok-közül egynehányat ki-váltott, és fel-szabadított. p. 114. Elé-jöttek Belegrádban a' Tökölinek követtyei-is a' Török Tsászár tiszteletére; Belgrád alatt el-érkezett Káprára követhez is egyetemben az a' jó hír: hogy XI-dik Innotzentzius Pápának atyai szorgalmatos igyekezete öfzsze-szövetkeztette a' Keresztény Fejedelmeket a' pogány-ellen. Nem akarta azt a' Török el-hinni 's nem-

is törődött vele; az egész kereszténységnek neve a' Töröknél *gauri*, kinek öszvesküdt fokaságát-is meg-vetette. Nagy a' fel-fuvalkodása, szereti a' pompáskodást, az erő és tzipfrázat mutogatását: nagy volt akkor-is a' pompa, midőn a' Mahomet valóságos zászlóját a' Sultán a' Nagy Vezérnek kezébe nyújtotta. A' katonák minden estve elé-jövének az ő imádságok' végzésére: éjjel az őrállók ilyeneket kurjongattak: *Varda o larga*, 's azt a' keresztényektől tanulták (Talán a' *varda*, annyi mint *werda*, és *o larga*, annyi mint *lurga*? az az: nem de rosz (ember) a' *lurco* ebből erredhetett.) 28-dik Májusban Eszék-re érkezünk, úgymond a' Követtség' írója: a' Sultán el-maradt. Ott Káprára egy sátorot kivánt, a' sátorának ki-terjesztésére: felele az Aga. a' Követ jó barátunk, és vendégünk, válaszfzon helyet magatettzése szerént. Azomban a' Vezér egy Német katonát, ki Budáról küldetett, és azt beszéllé, bátran, hogy a' mieink a' Török hatalomtól nem félnek, leváगतott: először a' Mahomet vallására ösztönözték a' Törökök: de ő erre azt felelte, hogy ő betsületes ember, 's inkább meg-hal, hogy sem Mahometet kövesse. Jéfuft kiáltott; 's a' feje le-ötletett; de az artzája a' föld felé fordíttatott, hogy, úgymond, halott tekéntetével se lássa a' Menyországat. Köz katona volt, úgy tett-szik, Mansfeld seregéből; de a' nevét meg

nem tudhattuk. Eszék táján *Tököly* a' Vezér táborához érkezett az ő seregével pompással, Magyar ruhája világos piros színű volt. Káprára el-eresztetett, 's már Mohátsig utazott haza felé; de ott érte az új parantsolat, hogy várja-meg a' tábort: azomban csak a' lett a' vége, hogy a' Töröktől rendeltetett társai és kalauzi meg-változtattak, ezekkel szerentséfen Budára érkezett; noha félt a' Tatároktól, kik mindenütt mindent pusztítottak. Budán a' várban az öreg Templom mellett egy nyomorúlt hajlékba igazítottatott: Budáról Tatának tája felé vezetett a' Követ, ismét rabokat váltott Isten nevében: Sz. Mártont, Gyöört, Ó várt meg-halladván, mindent tűzben vérbent talált, holt testekkel rakva voltak az utak. Béts alatt járván, látták a' rettenetes készületet, betsülettel bé-igazítottak végtére Tulnára a' Tsászáriakhoz, onnétezeketől végtére *Lintzbe* ő Felségéhez. Mikor a' Sultán vagy a' Nagy Vezér valakinek különös betsületet akar tenni, azt káftán nevű hofszú ruhával meg-ajándékozza; az pedig különös tisztelet' jele, ha a' káftán tzbollal vagyon meg-béllölve. Illy ruhát nyertek *Tököly*, a' Moldvai, és Oláh Fejedelem, másokkal egygyütt. RR. *Práy in Hist. Regum Hung. Stirpis Austriacæ. ad an. 1682. p. 288.* „Decreta quoque Constantinopolim legatio est. Cura hæc Alberto Capraræ adjuncto ex Hungaris *Pavesich*, qui Internuncii nomine illic resisterete Tö-

kölii etiam conciliandi periculum factum. Missus ad hunc est Baro *Saponara*. — — Nec meliorem quam *Saponaræ* exitum *Capraræ* Legatio habuit. Sultano pauca proloquuto, dimissus est (*Caprara*) ut cum *Ve-zirio* transigat. Is primum per ambages, postea aperte respondit: Sultanum vicinales inducias ratas habiturum, si *Cæsar* decies centenis aureorum millibus has velit redimere, et quæ cis *Tybiscum*, *Ujvarinum*, & *Trenchinium* sunt, cesserit, præterea *Leopoldopolim* ad *Vagum* solo æque. — Id *Caprara* pro tactica belli denuncia-tione accepit, & *Cæsari* perscripsit. — *Tökölius*, spe diplomatis quo cum sibi ad-hærentibus in Sultani clientelam recipiatur erectus, cum multi sponte, plures metu (ad ejus signa) confluerent, his ille auctus *Sathmarino*, *Onodino*, & *Tocaino* interceptis, *Cassoviam* profectus, urbem dedi-tione accepit, tum occupata *Leucsovia*, *Scepufium* in potestatem redegit. (Sequitur *Viennensis* obsidio, victoria de *Turcis* relata, laus *Lotharingi*, *Rudigeri*, *Starem-bergii*, *Joannis Poloniæ Regis*. p. 292. an. 1683. *Victoriæ* fructus pene supra fidem: præter *LXX*. millia, quæ hostis amiserat, supellex omnis castrorum occupata, & in hac trecenta variæ formæ tormenta, cen-tum tenteriorum, boum decem, & quinque camelorum millia, orizæ, frumenti, & fa-bæ turcicæ vis tanta, ut inde potus hic exoticus credatur per *Germaniam* inva-luisse.

Z.

ZÁPOLYA Imre; nagy tudományi érdemiért más neven Literátus, vagy *Deák* Imre, Hunyadi János', M. O. Gubernátorának Sekretáriussa, Mátyás Király' első elztendejében a' Nagybányai aranyos Bányák' Fő Tiszte, Cammergráfiussa volt: hamar azután a' felső Magyar Ország' Kapitányává tétetvén, a' Tseh Országból bé-ütött latrokat meg-rakontzázta: Horváth Orsz. Bán, és Nádor Ispány lévén, birta a' Szepesi virágzó várt,'s ott a' Castellanus hivatalban Kazinkai Lászlót tartotta, birta Késmárkot, a' honnét a' Bártfaiakhoz 1466-ban illy al-írású Levelet küldött: Datum in Civitate nostra Kesmark. die Dominico proximo ante festum BB. Fabiani & Sebastiani Martyr. Anno Domini 1466.

Emericus de Zápolya

Com. Perpetuus Terræ Scepus. &c.

Ezt a' Szepesi Grófi méltóságot Mátyás Király' idejében nyerte 1465-dikben. El-élt 1487-dikig. A' Sz. Egyházakhoz, és azoknak belső embereihez igen adakozó szívvel viseltetett. VAGNER in Genealogia Familiæ de Zápolya. pag. 17. Pofon. Landerer. 1778. „Emericus quoad vixit, in res sacras prorsus munificus fuit; cujus liberalitatis complura monumenta per Scepusium extant. Partes Ordinis D. Pauli I.

Eremitæ oppido Thokay, quod suum jam ante fecerat anno 1476. intulit. — ZÁPOLYA ISTVÁN Zápolya Imrének Testvére-is a' Felső Magyar Ország Kapitánnya, az ott garázdálkodó Hufsziták győzödelmes zabolázója volt Mátyás Király idejében; annak 1490-ben esett holtakor Bétsben, Bétsi Kommendáns volt. Fridrik Tsászár Fia *Maximilián* Bétsre ütött, a' Magyarokat ki-kergette. Akkor már ott nem volt Zápolya István; hanem Tseh *Uladislónak*, ki *Mátyás K.* után következett a' M. Korona alá, Fehérvári koronáztatásán jelen volt: mind *Maximiliánnak*, ki sok Magyar helységeket el-foglalt, mind Lengyel *Albertnek* vizsgál- verettetésére sokat tett 1491. — Datum Cassoviæ 1491. Vagner Famil. Zápolya p. 24. ex *Pray*. Stephanus *Albertum* summa vi aggressus, cruento prælio fudit, fugavitque, ac subinde mænibus Eperjesini inclusum ad necessarias potius, quam honestas pacis condiciones adigit. Palatínusá lett. — Datum Rosenberg. 1496. Stephanus de Zápolya Comes perpetuus terræ Scepus. & Regni Hungariæ Palatinus. Meg-holt Pápán 1499-ben. Első Feleségének Drugeth Simon Leányának holta után második házas társa volt a' Tefsini Hertzeg házból *Hedvigis*, ki Sz. életének nagy hírét hagyta maga után, Trencsénben 1521-ben. Holt teste Sz. Márton Templomába vitetett az Ura mellé Szepességbe. Fuit matrona sui ævi decus,

non sine sanctimoniam fama obiit. A' Szepes Káptolonbéli Sz. Márton roppant Templomának délre tekéntő oldala hofzszán álló méltóságos Templom, melly négy szegű kövekből gyönyörű mesterséggel építettett, Zápolya István Palatinusnak a' munkája; mellyet Hedvigis Krisztus Sz. Testének tiszteletére szép jövedelemmel meg-gadagított. Autor *Topographiæ Ungariæ* p. 449. de Ven. Capitulo Scepus. Templi S. Martini occidentali (meridionali) lateri ædificata est ædes concinnissima a Stephano Prorege Zápolya, in qua tam affabre coagmentati sunt, inque varias formas fastigiati secti in quadrum lapides, vix ut notetur calx, qua nectuntur. Zápolya *Istvánnak Borbálya* nevű Leánya Lengyel Királyné-vá; *János* nevű Fia, ki a' *Zekely* György vezérsége alatt, a' Nemefekre fegyveresen dühösködő Parasztokat meg-győzte, Magyar Királlyá lett. *Topogr.* 450. Pars quædam Hedvigianæ in Ecclesiis Dei munificentiam est sacellum Basilicæ Martinianæ annexum. Ut enim perennem memoriam faceret concessi a Numine Joanni (Zápolya) filio suo favoris, sacellum a marito constructum, insigni beneficio Sacratissimi Corporis Christi cultui dicato auxit, Ferunt (ait *Istvánfi* L. 6. Hist.) Joannem post delictos agrestes, & fuscum innoxium plurimorum sanguinem, Eucharistiam, dum ea, a sacrificante Sacerdote adstantibus populis ostenditur, mirum dictu! toto biennio

videre non potuisse, denique Ipsum, Hedvigem, aliasque religioſissimas fœminas erogato in egenos, ac Monachos, & sacratarum Virginum Collegia magno auri p^on- dere obtinuisse, assiduis & piorum preci^on- bus, jejuniisque, ut sacrosancti ejus myst^{er}ii pristinusei conspectus redderetur. „Prod^{ig}ii hujus tota Hungaria ætate Joannis vulgatiſsimi, hodiedum in plebe quoque receⁿs est memoria, majorum fide ad nos ded^ucta. — Zápolya János a' parasztok győzö- je, Erdélyi Vajda, azután Király, némel- lyek szerént Posonban, vagy Dévénben Poson mellett, Bélius szerént a' Szepesi néha napján dütsösséges várban született. Királyi Tötteit Lásd F. T. Práy új köny- vében: *Historia Regum Hungariæ stirpis Austriacæ*. Budæ 1799. Sub tit. *Ferdinan- dus I. ab an. 1527. — ad 1564.*

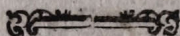
A'

ZSIDÓ SZÓKNAK

A' Magyar és egyéb nemzetű szókban találó hasonlutoságának

XVI-dik FOLYTATÁSA.

קבל = Kibbel. accepit. recepit *Ka-cabala*. receptio; annak a' mi adatik, la. által-vétele. *maszora* = traditio, által-adás: a' kabala az által-adott régi tudósításnak által-vétele (a' Zsidóknál) BONFRER. Præloqu. in Scripturam. Cabala apud Hebræos, in genere, definiri potest, arcanorum & reconditorum Sacræ Scripturæ mysteriorum per manus tradita, receptaque notitia. Distingvenda est triplex *cabala*: una proba & proprie dicta antiquorum Judæorum ante Christum; altera minus proba, sed secundum se indif-

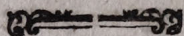
ferens, Hebræorum recentiorum; *)
tertia improba, quæ ad præcedentes adjecit magicas & vanas observationes. Ita Bonfr. c. 21. sect. 1. pag. 55. Idem sectione 2. de secundo genere Cabalæ. pag. 57. Hujus Cabalæ secundus modus est, cum litera ponitur pro litera (retrograde pro prima seu א, ultima, seu ת: pro 2-da, seu ב, penultima ש. et sic porro.) Hujus rei exemplum habemus in JEREMIÆ c. 25. v. 26. quo in loco cum de Rege Babylo- nis infausta prænunciaret, quod ibi securum non esset Babylonem exprimere, Propheta pro Babel, בבל, substituit ששש = sesach. Et rex, inquit, Sesac bibet post eos. Hoc arcana tegendi artificium pulchre ad illum Prophetæ locum explicat Hieronymus, cuius hic attexam verba: „ Quomodo, inquit, Babylon, quæ Hebraicæ dicitur Babel, בבל, intelligatur ששש, non magnopere laborabit, qui Hebrææ lingvæ parvam saltem habuerit scientiam. Sicut apud nos [Græcum Alphabetum usque ad novissimam litteram per ordinem legitur, hoc est α. β. et cetera usque ad ω, rursusque propter memoriam

*) Reprehensas quasdam Judæorum Traditiones a Christo, vide MARCI c. 7. &c.

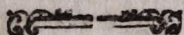
*parvulorum solemus lectionis ordinem
 vertere, et primis extrema miscere,
 ut dicamus: α. ω. β. ψ. sic et apud
 Hebræos primum est א, secundum ב,
 tertium ג. usque ad vicesimam secun-
 dam et extremam litteram ה, cui
 penultima est ו. Legimus itaque א. ו. ב.
 ה. ה. (vagy talán így א. ה. ב. ו.) cum-
 que venerimus ad medium, ל litteræ oc-
 currit ב, et ut si recte legatur, legimus
 Babel, ita ordine commutato legimus
 sesach.*

הכר = HOBBER. augur, astro-
 logus. Hasonló az Otaheiti *Oberea* oberea.
 nevü Királyné neve. Mkház 3-dik
 Szak. 121. könyv. pag. 337. r. *ha-
 bar* = *contemplatus est*; observa-
 vit. ISAIÆ 47. 13. *Defecisti in mul-
 titudine consiliorum tuorum: Nileith*
*be rob atzamaithka. Stent et sal-
 vent te AUGURES cæli.* Jahamdu
 nah ve joschihuka HOBREI scha-
 maim, *qui contemplantur sidera.* ha-
 chozim ba cocabim. olvashatni
eszim a' chozimot. hasonló ész. eszim.

שלם = SCHALAM. *perfectus,*
perfectus est, retribuit, pacem co-
luit. *Salmon* = *pacificus.* PROV.
 11. 31. *Si justus in terra recipit,* je
schullam, quanto magis impius et
peccator? A' schalam-ból ered a'
SELIM, Chald. perfectus, absolu-
tus, tellyes, tekélletes. *Selim* - us
selim, a' Török Tsászárok közt egyne-

- salom. hánynak a' neve. A' *shalom* anny i,
mint, békeiség. *Duham.* in versum :
Si justus — Pænam, qua ob leves
culpas meretur, quanto magis im-
pius & peccator recipit; *jeschullam.*
- הָמָא = GHAMAK. profundus
hama- fuit, ghamak, vagy hamak, pro-
ca. fundus, *mélly.* Talán ebből eredett
az Amerikai *hamak* = ágy neve,
melly zsinegekből állván, mélyeb-
Emöke re eresztődhetik. *hemek,* vallis,
völgy, *homek,* profunditas, mély-
ség. PROVERB. 9. v. 16. (Mere-
trix) & *vecordi locuta est:* va cha-
szar — leb ve amrah lo: v. 17. *A-*
méz. *quæ furtivæ dulciores sunt,* maiim ge-
nubim iim metachu, *et panis ab-*
sconditus svavior, ve lechem szeta-
rim inham. v. 18. *Et ignoravit,*
quod ibi sint gigantes, ve lo jadah
ki rephaim scham, *et in PROFUN-*
DIS inferni convivæ ejus. be GHIM-
KEI schæol kruæjha. — *chaszar,*
cheszer, choszer, fogyatkozást sze-
génységet jelentő szó. *Chaszar-leb.*
- cassus. *vecors.* abból eredhetett a' *cassus.*
Cassus labor, házfantalán munka,
cassus lumine, vak. *virgo dote cas-*
sa, szegény leány, kivel semmit
nem adnak. — *inham, ex דַּן =*
naham, vagy *nagham,* amœnus,
Jóde- *svavis.* — *Ve lo jadah, et ignora-*
ah, vit. Menoch. hic; scilicet insipiens:

nam ad mulierem non posse referri, Hebræa docent, cum sit verbum (jadah) masculinum. *rephaim*, gigantes, demones, spectra, *Duham*. *rephaim*.
Et in profundis inferni, be ghimkei schæol, *convivæ ejus*. Convivæ meretricis certissimæ morti obnoxii sunt, & victimæ inferni. *Menoch*.
 A' pokol mélysége, *ghimkei schæol*, a' 85. vagy Zsidóul 86-dik Zsoltárban, *schæol tachthia* nevü. a' *ghimkei*, mélység a' ghamak-ból, mélységet jelentő szóból ered; r közbevetéssel hasonló ghomrok, gyomrok. *gyomrok*.
ghimkei schæol gyomra, mélysége, *mor*.
 belsejének allya a' pokolnak. ve hi *pok-*
 tzalta naphschi mi schæol tachthia. *ÓL*.
 PS. 85. heb. 86 v. 13. *et eruisti animam meam ex inferno inferiori*. a' naham vagy *noem* szót vizsgálva olvasván, az a betü eleibe vetésével *amoenus*. *amoen*.
 sá válik. A' *Rhephaim*ról lásd 6-dik Folyt. Mkh. XII. Szak. 133. Lev. *Duh*.
 in *Prov.* 9. 18. Vox hebræa, *gigantes*, & *demones*, imo & *mertuos*, & *spectra* significat ex Grotio.

דפד = MAGHAMAKKIM.
 profunda. PS. 129. *Hebr.* 130. *De PROFUNDIS clamavi ad te Domine*: mi *maghamakkim* kratika Jehova. *Duh*. hic: ex intimo cordis, vel ex summa calamitate quam *pamam*.
 tior. Ki-mondhatni: *mahmak-im*, *chius*.

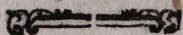

Némelly nevezetes Romai szerzetes Mamachus nevü volt. A' *kratika*, olvastathatik, *kraszika*, hasonló *κράζω*, *clamo*. — JONÆ. 2. 2. *Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum de ventre piscis.* mi-MEHAI ha - dagan *מגה* = MEHAI, vagy meghi. venter (constructive) hasonmejj. ló méjj pro *mélly*. hasonló *melly*, vagy mejj: hasonló méh, vagy *méméhe*. *he*. — *Domine exaudi vocem meam.* Don. v. 2. Ps. citati. Adonai schimha be esedkoli. *Ibid.* v. 7. Ki him-Jehova hazezni. *cheszed: Quia apud Dominum misericordia: ve harebbeh himmo phedö.* duth. (vagy phedusz) *et copiosa apud eum redemptio.* v. 8. ve huiphedö. deh eth - israel mi kol havenotaiv, caven - vagy, ghavenothaiv. *Et ipse redidam.* *met Israel, ex omnibus iniquitatibus ejus.* S. AUG. „propter peccata non es dignus, sed multa apud eum redemptio.“ argumentum Psalmo præmissum: Hic Psalmus simul & pœsir. nitalis est, & gradualis (schir hamahaloth.) — futuram redemptionem promittit.

מגה = THAGHA, eduxit, seduxit, erravit. GEN. 20. 13. *Postquam autem EDUXIT me Deus.* Vajhi caascher HITGHU othi Elohite - him a' *hitghu* - hoz hasonló *hitegetget.* ni. Lásd MKh. XIV. Szakasza' Zsi-

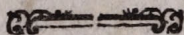
dó szók Hasonlításának XI-dik Folytatását. pag. 365. 366. 367. *Friedenheim.*

PROFUNDA inferni, ghimkei schæol, a' pokol mélysége a' régi pogány görögöknél és deákoknál Tartar nevű volt; 's a' halottak büne ab-
tető hely neve-is az onnét ki-sza-forbeat badulhatókért az esedező Misében eas Tartarus. Zsidó eredetű szó תרת = Tarta-
TARACH, vagy tare. fáradtságot, rus. dolgot, nyomoruságot jelentő szó, ταρασ-
jelent kívánságot-is. JOB. 37. 11. σω =
Fru mentum DESIDERAT nubes, tur-
aphberi JATRIACH ghob, et nubes bo. as.
spargunt lumen suum. japhitz ghanan nub es.
aoro. A' beri frumentum-helyett auro-
mások *serenitast* tettek, fényessen ra.
tündöklő tisztát; mert a' beri hason-
ló a' bar-hoz. A' szótár a' bar szót
frumentumra, gabonára deákosít-
tya; a' beri szót serenitásra. DU-
HAM. ex Hebr. *etiam serenitas pre-*
mit nubem, ut rorem emittat. ME-
NOCH in illud: *et nubes spargunt*
lumen suum, coruscationes, fulgura,
quæ nubium lumina sunt. A' tarah
szót a' Vulgáta *kivánság* erejű szó-
nak ítéle lenni az említett helyen;
mások *Duhamelnél* nyomást, szorít-
tást, nyomoruságot jelentő szóvá
tették. Azon tarach, tareh, vagy
torah szóban ha Mongoli médra az

r, l betűre változtatik, hasonló a' tollya. Magyar *tola*, vagy *tolya*, vagy *toja*. Ebből a' kelesves fáradságot, nyomoruságot jelentő *tarah* szóból eredett először a' *Tar*, azután ketőztetve, hogy superlativus jelentésék, a' *tartar*. CLERIC. in Norus. *tis ad Hesiodi Theogoniam. p. 28. ad v. 19.*

τάρταρα τ' ἠερόεντα μυχῶ ἄστρος, εὐρυδοείης. Tartaraque tenebricosa in recessu terræ spaciosæ. TARAHH-TARAHH a radice Hebraica et Arabica תרט, TARAHH, quæ significat, molestiam creavit, et longe amovit, ac repetitio quidem radicalium, in Hebraica lingua, est superlativi loco, quæ optime conveniunt Tartaro, ut simul molestissimo, & a cælis remotissimo loco. Az említett tartar szót a' kaput jelentő tarha = תרתח chaldeai szóból is ki lehetne vezetni, tarha, vagy targha, vagy idővel, tartara = porta, janua. ahoz hasonló a' tárva tárva. (lévő) MATTH. 16. v. 18. portæ inferni non prævalebunt adversus eum. MENOCH. Sathanæ vires. A' porta, kapu erőt, hatalmat jelent az Otomannika portában-is. tárva nyitva méjj. van az a' tartar kapu éjjel nappal; gyo- és fokakat bé-ereszt a' méjjibe, és mor. a' ghimkeibe, gyomraiba. ÆNEI-

DOS VI. a v. 125. Sibylla ad Æ-
neam: — — Sate sanguine divum,
Tros Anchisiada, facilis descensus A-
verni,

Noctes atque dies patet atri JANUA
Ditis;

Sed revocare gradum, superasque eva-
dere ad auras,

Hoc opus, hic labor est, paucis, quos
æquus amavit

Jupiter, aut ardens evexit ad æthera
virtus,

Dis geniti potuere. — —

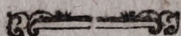
Quodsi tantus amor menti, si tanta
cupido est

Bis Stygios innare lacus, bis nigra
videre

TARTARA, et infano jurat indulge-
re labori;

Accipe, quæ peragenda prius.

IN = AOZEN, auris, fül. olvas-
hatni aufen, vagy ousen. hasonló
a' fület jelentő görög οἰς, ωτός. au- οἰς.
ris. σπυλάω *spolio*, (rapio) ez a' gö- σπυλάω.
rög szó-is a' zsidó *naszal*-ból for-
rott hi-*szal*-ta, vagy hi-*szilta* szó-
ból eredhetett. A' száltához hason-
ló a' Magyar szállítás-is. PSAL. 85. szállítt.
Hebr. 86. v. 1. *Inclina Domine AU-* hajtsd-
REM TUAM, hatte Jehova OZ- meg.
NEKA, (vagy talán *ausneka*, v. 13. ki-*szál-*
ET ERUISTI animam meam ex in- lít.

ferno inferiori. ve HISZALTA naph-
schi mi schæol tachtaja.

חַסְזָא = CHASZA, confugit. *ma-*
chasze. refugium: folyamat-sze-
mély; hely, a' hová valaki folya-
modik, hasonló a' casa, ház, kas,
méh- méhkas. *) צָרָה = TZARAH, vagy
kas. szorah, tribulatio, angustia. be-
szoroth, olvashatni, *szorosz. hason-*
szoros. ló szoros. PSAL. 45. *Heb. 46. v. 2.*
Elohim lanu = *Deus noster refu-*
gium, = machasze (olvashatni:
mehasza) et virtus וַיִּגְוֹז = va-ghoz
gyöz. (olv. gyoz, hasonló GYÖZ) *in tri-*
bulationibus בְּצָרָה = be-SZOROSZ.
fel-se- *miszegab. susceptor, sublimitas, arx.*
gítő. IBID. v. 12. hasonló *segítő.*

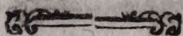
דָּרָגָה = *darag, gradatim ascen-*
dit, gráditsról gráditsra ment. Ará-
biai gyökér szónak mondatik len-
ni. Olvashatni drág, hasonló a' drá-
drága. *ga. valami árrának nagyra fel-me-*
netelét jelentő szó.

טוּחַ = TUACH, obducere, oc-
dugni. *cultare. hasonló dugni, el-dugni.*
bu tuchot, in abstruso, a' mi rejtve
Satur- *vagyon. סָתַח = szatam, obstruxit,*
nus. *occlufit, abscondit. hasonló סָתַר =*
myfte- *szatár, abscondit, latuit. ebből my-*
rium. *fierion. satur-noe, Saturnus, a quo*

*) A' CHASZA reménységet-is jelent.
Lásd 12-dik Folytatás, Mkh. 14. Szak. p. 382.

terra latente deo: a' mi Noenak a'
 bárkai rejtekéből himez tetett. *mis-*
tater absconditus. PSAL. 50. Hebr.
 51. v. 8: *INCERTA ET OCCUL-*
TA sapientiæ tuæ manifestati mihi.
 BA - TUCHOT U BE SZATOM.
 manifestati mihi TODIENI. hason-

ló tudtomra adtad, meg - tudattad tudat-
 velem. Menoch. *Incerta et occulta* tad.
 &c. Nec enim ignorantia lapsus
 eum tribuere possum, cum non so-
 lum communia tua præcepta nove-
 rim, sed *interiora* etiam, et *magis*
arcana mysteria, quæ mihi revela-
 re dignatus es. És így azok a' szók:
ba tuchot, u be szatom, illy értel-
 műek: in interiori, in occulto, in
 abscondito (sita mysteria) A' tu-
 chot -ból, a' dugott, a' szatom -ból
 talán a' sutton forrott. \square hy = textit, sut-
 abscondit, ez-is rejtest jelentő szó; tony.
 de jelent hitvánt és meg-vetendőt-
 is. *vile.* 's holott olvashatni hamam,
 vagy *ghomam,* belőle *gyom,* a' hit- gyom.
 vány gyim - gyom eredhetett. —
 Dániel Proféta böltse sége igen ne-
 vezetes volt *Ezechiel* Proféta idejé-
 ben, ki a' Tirusi Fejedelem' fel-fu-
 valkodását dorgálá, mondván: c.
 28. v. 3. (a' versnek Duhamelnél
 lévő fejtése szerént) Böltsebb vagy-é
 te Dánielnél? vagy, ha böltsebb
 volnál-is, minden titkokat tudnál-é

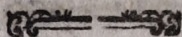
te? *Ecce sapientior tu es Daniele:*
 SEPTUAGINTA Interpr. Numquid
 tu es sapientior Daniele? Hinne
 chocam atta middaniel; *omne SE-*
CRETUM non est absconditum a te.
 col-SATUM lo hamuka. Az elő-
 adatott versekből mutattya-meg Sz.
 HIERONYMVS, hogy a' Proféták
 a' miket szölkottak, azokat értet-
 ték-is. PROOEMIO in Isaiam con-
 tra Montanum: „Si enim sapientes
 erant Profetæ, quod negare non
 possumus — et de Daniele ad Prin-
 cipem Tyri dicitur: Nunquid tu sa-
 pientior es Daniele? & David —
 incerta & occulta sapientiæ tuæ ma-
 nifestasti mihi, (PS. 50.) quomodo
 sapientes Profetæ instar brutorum
 animantium, quid dicerent ignora-
 bant? Legimus et in alio Apostoli
 loco (1. Cor. 14.) Spiritus Prophe-
 tarum Prophetis subjecti sunt.

פֶּרַח = PHARAT, modulatus
 est, cecinit. Ha — PHORETIM al-
 na- phi hannabel. AMOS 6. 5. QVI CA-
 blium. NITIS ad vocem psalterii. a' pho-
 ret, vagy poret szóból támadhatott
 ὑπερέτης a' görög ὑπερέτης, mellynek görög
 ὑπερέτης. gyökere, úgymond Schrevel: ἐρέ-
 τω, remigo, evezek, és így hyperé-
 tes, evezős, remex proprie; sed per
 synecdochen, quilibet minister,

famulus. Ha úgy a' mu'sikával szol-
gálókra-is értetődhetett. *)

חָנַךְ = CHANAK, initiavit, de-
 dicavit, hominibus placuit, egy kis
 ragasztékkal hasonló *encænia*; ha a' encæ-
 ך = e, hasonló *enac-im*, Enakim *nia*.
 nevü Oriások, gigások. Interpreta- Enak.
 tio adnexa Bibliis, *Enac*, inquit,
 Gigas. Torques. 's így talán, ena-
 kim = torquatj. פָּזַר = PHAZAR.
 disperfit; ha ph = p, hasonló *pa- pazar-*
zar-lani. PSAL. 52. Hebr. 53. 6. Quo- lás.
niam Deus DISSIPAVIT ossa eo-
rum, QVI HOMINIBUS PLA-
CENT. Ki Elohim PHIZZAR atz-
 moth CHONAK. atzmoth. ha ki-
 mondatik *osmoth* módra, hasonló
os, ofsis, vagy, a' mint Sz. Ágos-
 tonnál némellyek ki-mondák azt,
ossum. בֹּשַׁח = BOSCH, confundi, offum.
 pudefieri. he - ebischtah. VULG. el-
confusi sunt. hasonló el-bizta (ma- bizta.
 gát) 's azért szégyent érdemlő.
 IBIDEM. *CONFUSI SUNT*, quo-
niam Deus SPREVIT eos. HEE-
 BISCHTAH, ki - Elohim MEASZ -
 am. מָאָס = MAASZ sprevit, respuit.
 hasonló a' meg-vetendőnek tartatott
 tsuszó *mász-ó*. máfzó.

*) A' Musikusok az ő kótákkal meg-
 jegyzett papirossaikat *part*-eseknek hív-
 ják, HA - PORTIM, vagy, partim, ca-
 nentes.

שמת = SZAMATH, succidit, semi-disperdidit. Innét eredhetett a' seta. mita. PSAL. 53. Hebr. 54. v. 7. In veritate tua **DISPERDE** illos. Ba amitteka ha - SZEMITAM.

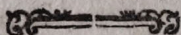
רחצ = RAHHASZ, lavit se. rahhaszah, lavacrum, mosódást, ászta-mosdót jelentő szó. hasonló rá-ásztás. tatni. 4. REG. 5. 10. *Vade, et lavare* (ve rahhaszta) *septies in Jordane.*

מצרע = MSZORAH, lepra. ha-Pfora. fonló ψώρα. scabies, asperitas cutis.

יש = JESCH, est, vagyon. est. olv. is, hasonló ist, est, 4. REG. 5. 8. Jesch nabia be Israel. *Est propheta in Israel. ibid.* Jabo-na elai, εἰδέω. ve JEDE (vagy, ide) hasonló εἰδέω, vel, εἶδμι scio, e, εἶδω, video. *Veniat ad me, jabo-na elai, et SCIAT* quia. *esse prophetam in Israel,* ve IEDE ki jesch nabia be Israel.

גלגל = GALAL, convolvit, a' gilgal-is volvit jelentésű. abból ke-glo-vés változással eredhetett a' golo-bits. bus, glo-bits. MATTH. 27. 33. *Et golgotha. GOTHA, quod est Calvariae locus.* MENOCH. in hunc versum. *Golgotha, idest Calvaria.* Syrum, seu Chal-daicum vocabulum corruptum, Hebræi gulgoleth, caput appellant, quod rotundum fit. (addo, quasi convultum rotunde)

בן - רעמים = BEN - REEMIM,
 filii unicornium. PSAL. 28. Hebr.
 29. v. 6. *Et comminuet eas* (cedros
 libani) *et dilectus quemadmodum fi-*
lius unicornium, ve schirion kemo
 ben-reemim. רקד = *raqvad*. Sub-
 filiit. in H. saltare fecit. exilire rakád.
 fecit. comminuit. IBID. *Et com-* rugott.
minuet eas, vairquidem. Menoch. ugrott.
 in hunc versum: In Hebræo ad ver-
 bum est: *et exilire faciet eas, sicut*
vitulum, radicitus evellens, et vi
 procellæ auferens, et quasi *exilire*
faciens. Idem est sensus vulgatæ.
 Comminuet cedros, et vis venti fra-
 gmenta trunci et ramorum temere
 auferet, et quasi saltare faciet mo-
 re vitulorum. Eadem fragmenta exi-
 lient ut exilit dilectus filius unicor-
 nium, pullus scilicet unicornis exul-
 tans et lasciviens. Dicitur dilectus
 (*schirion*) quia pulli unicornium
 elegantes sunt. A' 21-dik Zsoltár-
 ban-is az az Unicornifoknak a' ne-
 ve. Hebr. 22. Vulg. 21. v. 22. *Sal-*
va me ex ore LEONIS, Hofchieh-
 ni mi phi ARIEH, u mi kernei RE-
 MIM ghonitani. *et a cornibus uni-* gyon-
cornium humilitatem meam. Az arieh ni.
 szóból, melly oroszlányt jelent, a'
 kost jelentő aries eredhetett a' deá- aries.
 koknál, az egy szarvút jelentő re-
 mim szóból pedig a' németeknél

reh. *reh*, caprea, dorcas: a' Zsidó *ke-cornu. ren*, és a' deák *cornu* mind egy. Ha a' *raqad*, vagy rakad elejbe *u* tétetik, egy kis változtatással hasonugrik. ló ukrid, *ugrik. subfilit.* *) valamint a' *rem* szóhoz, melly, úgymond a' szótár, férget-is jelent, ha előre *v* vermis. betű járul, a' *verm*-is szó eredetére válhatott; a' féreg neve zsidóúl toljá-s. azomban *tolahh. PS. 21. Heb. 22. v. 7. Ego autem sum vermis, ve ano-chi tolaath.*

כַּדַּל = BADAL. in N. H. separatus est, separavit se. *bedel*, particula separata. hasonló *βδελυκτος. ικτος* abominatus. Ad TITUM 1. 16. *Cum el-sint abominati, βδελυκτοι οντες.* Havágott fonló a' *vagdalt*-is. A' görögből a' rész. *delictum* eredhetett.

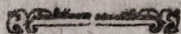
נַחַל = NAHHAL, clausit sera vel pessulo. *nahhal*, calceus. *man-hhul*, pessulus. Ebből eredhetett az annu-*annulus*, mintha *bah-nul. gyürü.* lus. újba rekesztett, vagy újját záró ékekség.

הַלַּל = HALLAL. *gloratus est.* hálá- hasonló *hálakodni*; noha ez szint kodni. azon hallál, hillel szóhoz -is hasonló, a' mennyire az *ditsérést* jelent.

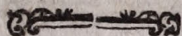
*) Minden raggatás nélkül pedig *harugd.* fonló a' *rugd*, mellyből ered a' *rügdalódzás.*

Hallelu Jah. *Laudate Dominum*. Hallelu, vagy Allelu, mind egy, mint mikor a' hordeaceus helyibe ordeaceus tétetik; a' homo helyébe omo, — *tehilla*, laudatio. Közbe vetvén az *r* betűt, hasonló a' musika' *tril-* trilla. *laja*. a' *hallál* az ő derivativumiban fényességet-is jelent, p. o. *heillel*, lucifer, stella matutina. Ki-mondhatták utóbb *hajlal* hajnal. 's így hasonló a' HAJNALI tsillag. PS. hajnal. 51. Heb. 52. 3. *Quid GLORiaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* Mah TIT HALLEL be rag-hah ha gibbor cheszed.

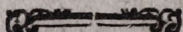
חשׁב = CHASAB. Cogitavit. PS. 51. 4. *Tota die injustitiam COGITAVIT lingua tua.* — Chavoth TACHSAB leschoneka. hasonló *χάσμη*, hiatus oris. חוה = CHAVA. chasma olvashatni *eve*, ærumna, pravitas, eves. injustitia. hasonló a' sebnek *eve*, vagy evesége, melly nyomorított genyettségből áll. LATASCH, acuit. erudivit, hasonló látás. elmével látás. meszszire látó. *tahhar* Chald módra schahhar, novacula, scalpellum. hasonló schár, olló. *Psal. cit. Sicut* schár. *novacula acuta fecisti dolum.* Ke tahhar m luttasch hofeh remijah. Remijah, és mirmah, *dolus* hasonló Mir-Mirmidones. *Ibid. v. 6. Dilexisti* my-l *omnia verba præcipitationis lingua* don.

dolosa. Ahabta kol dibrei - balah le-
 schon mirmah. BALA præcipitavit,
 falni. abforplit. hasonló *fala.* natatz, vagy
natasz. diruit, destruxit. *Ibid.* v. 7.
Propterea Deus DESTRUET te in
 tafzít- *finem.* Gam - El ITTASZEKA la
 tani. nefzak. hasonló *taszitt.* chatah, ac-
 iktat. cepit, evulsit. *iacheteh* = evellet.
 Iza- *nasach,* amovit, migrare fecit. *is-*
 kaszt. *sachaka,* emigrabit te. *Ibid.* v. 7.
 ó hely. *evellet te,* jacheteka, *et emigrabit*
 a' hely. *te de tabernaculo tuo.* ve issachaka
 me ohel. ve schereseka me æreth
 Xerxes. CHAIM; vagy XERXEX - echa,
 me ertz éjjim. 's hasonló Xerxes
 éjj. Király, és éjj pro élly, *et RADI-*
CEM tuam de terra viventium. נרן
 fadoch. = IRA, vagy iarea = timuit. RA-
 óφάω. AH = נרן vidit. *Ibid.* v. 8. *Vide-*
bunt justi, va ireu tzaddikim, *et*
timebunt ve iirau, *et super eum ride-*
bunt, ve alaiv ischaku (devez kü-
 lömbözik az *Isákot* jelentő, 's y =
 sz, vagy tz betüvel írott szótól.
 Isaac. GEN. 21. 5. *Natus est Isaac* יצחק
Ibid. v. 6. *Dixitque Sara: RISUM*
fecit mihi Deus: TZECHOK asah
 li Elohim: *quicunque audierit, COR-*
RIDEBIT mihi. col ha schomeah
 ITZACHAK - li; vagy Isaac - li).
Ps. citato v. 9. *et prævaluit in VA-*
NITATE SUA. iaoz be HAVAT-
 HO ha olvastatik, *hivszó,* hasonló

hivság. ex HAVAH, ærumna, pra- *hivság*
vitas, (ut supra v. 4. injustitia) v.
9. vanitas. v. 10. Ego autem (Da-
vid nunc exul) SICUT OLIVA
fructifera in domo Dei, KE ZAITH *zaith.*
rabhanan be beith, vagy be - besz
Elohim, speravi in misericordia Dei,
batachti be chesed Elohim, in æter- *esedez.*
num, et in sæculum sæculi, hholam
va hed. v. 11. Confitebor tibi in sæ-
culum, quia fecisti (misericordiam
mecum elapso e manu Doeg) aode- *ode.*
ka le hholam ki asithai: et expe-
ctabo nomen tuum, (favens) ve
akavveh schimkã, quoniam bonum
est in conspectu sanctorum tuorum.
Ki tob neged choszideika. = Halo *ὁσιος.*
David MISETTATTER hhimannu. miset-
titulus Psalmi 53. hebr. 54. seu v. 2. tatter.
Non ne David ABSCONDITUS est
apud nos? (Ziphæos) schemahh = sche-
exaudi. tephillati = orationem meam. mahh.
Ex פלל = PHALAL, vagy-is phil-
læl, iudicavit, oravit. Ebböl pheli-
lim, iudices, phelilah, iudicium.
hasonló fulelö, fetelö. Ebböl a' te- *felelö-*
philla, precatio. hasonló naphal, hely.
cecidit, prostravit se. Ebböl Nephi-
lim, gigások, kik mások ellen es-
tek; maphal, maphela, cadaver,
ruina. hasonló fallen. v. 4. Deus ex- *fallen.*
audi orationem meam. Elohim sche-
mah te - phillathi.

SCHEB, vagy s chev. *ülly*. hatséza. fonló *schéz* - a. vonni, vagy gyalog vinni való ülő - hely. *Portschez*. gyalog hintó.

AUDAR. Japóniai nyelven *Ge*. Audar. *nerális* (G. G. G. R.) Zsidóul *Adar*, *Eder*, nagyságost, és nagyságos ruhát-is jelent.

צמץ = TSAMA. crines, cinctsomó. cinnus. hasonló tsumó. és tsumofzló fa = le-tömő. olv. *szomaih*. coma. coma.

tsalma *Jahal*. utilitas. *ly*. H. profuit. Jele, hasonló *Jel*. hasonló *Jele*, Japoniai fa héjből munkált könnyű hajótska. G. G. G. R. *Jahhala* rupicapra.

Va je VALLEDU lo schibah banim. JOB. 1. 2. *natique sunt ei septem filii*. hasonló *Valladolid* 11 ezer házból álló Spanyol város ó Kásztiliában. *yl* = JALAD genuit, peperit. olv. *iled*. hasonló *éllyed*.

ö. *Migunethu* = possessio ejus. IBID. v. 3. *qna* = *quana*, compavit, possedit. *quoneh*, possessor. hasonló, *quinnen*. IBID. v. 3. *quingenta quaque* JUGABOUM. TZEMEDBAsamt.

KAK. olv. *szamd* vokor. ehez hasonló az ökör: amához a' *samt* = cum: *samelte*, manipulus. a' *jugum boum* - is, egy pár ökör. quasi duorum sub unum jugum conjunctio. *Jugum aquilaru* m egy pár sas. *Pá-*

rĭsp. IBID. athonoth. olv. asonos.

ASINÆ. hasonló ASINÆ. afinæ.

HUAPO. Formosa szigeti Fe-Huapo.

jedelem neve. Hasonló δ , vagy \bar{o} ,

vagy $h = \eta$ Apo. $\alpha = ab$. pater.

Abba. Apa. Ronto G. Benyovszki-

hoz 7-dik Tzikkely.

Oh! nem mindég nevet mi reánk

Apolló,

'S nem minden szigetben lakik

olly nagy Apó.

Mosolygott itt a' Gróf, szólta: nem

nagy Apónak

Hivják, kirül beszélsz, hanem

Hu Apónak.

JOB. 1. 21. *Et dixit: Nudus egres-*

sus sum de utero matris meæ, et nu-

cus revertar illuc: Vajjomer: hha-

rom jatzathi, vagy jaszati mi bethen

aimmi, ve haarom aschub schem-

ma. *Dominus dedit, Dominus abstu-*

lit: — Jehova nathan, Jehova la-

quach: ... *Sit nomen Domini bene-*

dictum. Jehi schem Jehova mebo-

rak. *hharom*, nudus, olvashatni

harm. hasonló *arm.* Jaszati. exivi. arme.

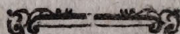
ex *Jasza*, egressus est. *hoszia*, edu-

xit. *motzá*, exitus. Lásd a' XI-dik

Zsidó Folytatást. M'ház 14-dik

Szakasz. pag. 370. ott meg-mutat-

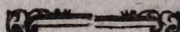
tatik, hogy a' $\alpha = \eta$ = *hoszia* áldo-

zathoz tartozandó szó = obtulit. ha-
 hofia. fonló *hostia*. hasonló hozzá a' hozz
 hozz. szó-is, valamint a' *jaszához*, a' *jössz*;
 jöszte. a' *jaszati-hoz* a' *jöszte*. NY = JA-
 SZA, és *Jatza*, *Exivit*, ki-ment. —
 motsár. a' *motzá-hoz* hasonló a' *motsár*; a'
 mennyire az *Árvíz* maradéka. A'
 beten, vagy *veten* szóhoz, betű há-
 venter. nyással hasonló *ven-ter*. A' *jaszá-*
 hoz, ki-menetelt jelentő szóhoz ha-
 Jász. sonló a' *Jász-nép*' neve; mintha
 mondanád, ki-ment, ki-költözött,
 Pannoniai Dráva tájára. *Plinius*
Hist. Nat. Libr. 3. c. 25. cui tit.
Pannonia. pag. 49. „*Quæ pars ad*
mare Adriaticum spectat, appella-
tur Dalmatia & Illyricum supra di-
ctum: Ad septentriones Pannonia
vergit, finitur inde Danubio. In ea
coloniæ, Æmona, Silcia. Amnes
clari, et navigabiles in Danubium
defluunt. Draus e Noricis violen-
tior, Saus ex Alpibus Carnicis pla-
cidior CXV. M. pass. intervallo.
Draus per Serretes, Serrapillos,
JASOS. A' Jazyges Metanastæ, Jász
nép, melly lakni máshová költö-
zött. Metavásus, peregrinus (pere-
gre profectus. JASZA = exivit)
 Jafi. *Meta-*
 nastior. *exul. pulsus patria ex μετά & váw,*
seti váw habito. μεταείσομαι. muta-
to loco vado, transeo. Schrevel.
 Mind a' *Jász*, mind a' *Metanasta*,

annyit jelent, mint *ki-ment* (lakni valahová más honnyából) A' Pliniustól említettett *Jászok*, kik az első Római Tsászárok idejében *Dráva* mellyékén laktak, különböznek azon *Jazyg*, vagy *Jász Jazyg*. néptől, mellyet a' Kárpatus hegyek vég helyeitől fogva (talán Jászszó vagy *Jász* várostól fogva) egész *Tisza* vizéig, 's *Dácia* határáig, mint ott lakókat emleget (irván Pliniusnál utóbb', úgymint Urunk 153-dika táján) *Ptoleméus* Afirónomus. Libr. 3. c. 7. *Jazyges* *Metanastæ terminantur* a septentrionibus parte *Sarmatiæ* usque ad *Carpati montes*; — — ab oriente autem *Dacia* juxta ipsum *Tibiscum fluvium*. Lásd *Mkház* 3-dik Szakasz 216-dik K. pag. 534. Ptoloméusról pedig *Mkház* 10-dik Szakasz. p. 135. A' *Magyarok*, kik oda-is bé-költöztek, a' *Jász* nevet azoktól költsönözheték; mint jövevények. *) A' *Philistæus* név talán az azon földi régi Jászoké volt egyetemben; ez az új Jászokra, *Ballistæus*, avagy, ivjat hányó, Jó Ivjas, JÁSZ név alatt, vezetettettnek látszik lenni. — Je-

*) A' MOLDOVAI nagy és sok idegenekből álló JÁSZ város-is hasonló nevű. Lásd *Mkház* 315. K. p. 440. 4-dik Szak.

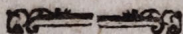
hi schem Jehova meborak. *Sit nomen Domini benedictum!* harom jaszati. nudus egressus sum.

תאנא = TEANA. füge fa, és füge gyümölts. *taana* = occasio. alkalmazhatóság. *teunah*, molestia; melom. *sititia*. Emehez hasonló az *una-lom*; *tanya*. amához a' *tanya*. ki-kötni, halászni, meg-szállani való alkalmazatos hely. Egy *Mákáumi* ki-kötésre való alkalmas hely Gr. Benyovszki-idejében, China Vármegyei Canton ellenében, *Tanaos* nevű volt. Talán *Tanyás*. G. G. G. R. p. 413. „Más nap *Tanaosa* révébe menének Három ágyu lövést itt mingyárt tevének.

Pór. BAURE. hasonló *Pór*, és a' Frantzia *Pár*. Mkh. 91. k. 3. Szak. *Eder*. p. 174. A' *Baure* nevű Nemzet egyetlen egy volt a' Peruviai Mifsiókban, mellynél meg volt a' Királynak, 's a' városi életnek valami képe. Ruhássak. A' Király neve *A'Rima* ve *Arima*. (melly szó zsidóul Felséget jelent.)

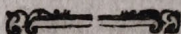
רחם = RACHAM, intime dilexit, misericors fuit, nagy szeretetet jelentő szó, jelenti az irgalmat is. *Rachum*, misericors, irgalmas. Olvashatni: *reum*. Lásd a' 9-dik Folytatást. MKHáz 13-dik Szakasz. p. 223. Betű hányással olvashatni:

a'

a' *racham* helyett *charam*, *charum*; valamint az *algumim* helyett magok a' Zsidók-is *almugimot* olvasnak e' féle betű hányással. Így eredhetett a' *char* - us. *char* - itas. *χάρις*, *χάρισμα*. malasztot jelentő görög szók. *χαριτώ*, malasztal meg-töltöm. LUCÆ 1. 28. *χαῖρε κεχαριστωμένη*. *Ave gratia plena*. MENOCH. in hunc versum. Verba in *ώω* desinentia significare solent quandam abundantiam et plenitudinem. Loquitur autem Angelus de gratia, quæ gratum Deo hominem reddit, quam virtutum omnium chorus comitatur. *ארחמך* = *aerchamka*. Diligam te. PS. 17. 2. *ארחמי* = RAITHI. VIDI. ECCL. 1. 14. *VIDI cuncta quæ fiunt sub sole, et ecce universa vanitas, et AFFLICTIO spiritus*, u REUTH ruach. *רעות* = reuth. hasonló *reu* reu. német, dolor.

מטטמ = MATATE. scopæ. hasonló *metla*, seprű. ISALÆ. 14. *metla*. 23. *et scopabo eam (Babylonem) in scopas terens, dicit Dominus exercituum. ve tatathiha be matate, vagy matata. in scopa terens. be matate ha schmed.* *משמ* = trivit, perdidit. olv. *schmid*. hasonló *schmit*. az *schmidt* ülön vasat zuzó *kováts*. Ez pedig a' *kováts*. *משמש* *caphas* szóból eredhetett, melly annyi mint *depressit*, *subegit* (egyéb

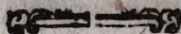

jelentései között) hodoltatva, vagy gyurva, dagasztva kényszerítette. Azomban a' *kovats* szó a' követ és tüzet jelentő szókból eredhetett קָוָה keu. = ceph. Chald. כִּפְתָּא = CEPHA, pekö. tra, mellyhez hasonló a' *kev* = kö *שֵׁן* = æsch. tűz. Chald. æscha; vagy talán a' קָה = *caph*, kezet, markot capio. &c. jelentő szó, (mellyből a' *capio* eredett) az *æsch*, vagy *alch* szóval együtt az eredete. *kaph asch* marok tűz; *kováts*, a' fogóval tüzes vasat markoló.

קִּיָּקָה = CHAQAQ statuit, condidit. *choqeqim*, statuentes, condens. *chokk*, vagy *choqeq*, condens. koch. hasonló *koch*. ISAIÆ. 10. 1. *Væ qui coquo. CONDUNT leges iniquas: Hoi ha CHOQQIM haqqei aven.*

נֹחַ = NUACH = quiescere. Noe. olv. *nue*, vagy *noe*. olvashatni *nuch*. nyug. hasonló nyugl'zom. *Menuchato*, se- szom. pulchrum ejus, quies ejus. hasonló meg nyugtató. *nesz* = נֶשֶׁךְ. hasonló neszez. *Neszezni*. ISAIÆ. 11. 10. *In die illa radix Jesse scheresch Ifai, qui stat in SIGNUM populorum, ascher h'omed le NESZ hhammim, ælaiv goim idreschu, illum gentes QVÆRENT. Így a' Zsidó. ipsum gentes deprecabuntur, et erit SEPULCHRUM ejus gloriosum. vulg. Ve-haja MENUCHATO cabod. DU-*

HAM, in hunc versum: Nemo est,
 qui versionem LXX. hoc in loco
 Apostoli autoritate firmatam non an-
 teponat textui Hebræo, qualem nunc
 habemus. A' 70. Magyarázók tud-
 nilik Sz. Pálnál az említett igéket
 így adják elő: Rom. 15. v. 12. *Erit*
radix Jesse, et QVI EXURGET
REGERE GENTES, in eum Gen-
tes SPERABUNT. v. 11. c. 11.
 ISAIÆ. *Et erit in die illa* (Christi
 siantis in signum populorum) *adji-*
ciet Dominus secundo manum suam
ad possidendum residuum populi sui.
Schenit, secundo eth shear ammo, homo,
 vagy *hhammo.* residuum populi sui.
 DÜHAM, hic. Prima vocatio fuit
 per Moysen, secunda per Christum.
 Vel, Deus collegit primo disper-
 sum populum sub Cyro, sed (se-
 cundo) Christus ex omnibus terræ
 regionibus fideles congregabit. *le*
kenoth ad possidendum. quana pos-
sedit, aquisivit. hasonló quinnen, gvin-
shear, vagy schár, residuum a' nen.
schár, sár az eső maradékából ered. sár.
 v. 12. *Et levabit SIGNUM in na-*
tionibus (signum crucis. *Duham.*)
 ve nazza NESZ la goim, ve æsaph nesz.
 NIDCHEI Israel (*dacha expulit,*
nidchei) niph expulsi, *et congrega-* nidei.
bit PROFUGOS Israel, et DIS- (nidi)
PERSOS Juda colliget a quatuor

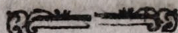
- plagis terræ. canaph. ala, plaga. NE. PHUTZIOT, disperfos. פוז = phufz fufs. dispergi. hasonló fufs.*
- קרע = KAREH, vagy, kareach. calvus. koreach, vagy kerach, gelu, glacies. patech, vagy phetach. ostium, janua, ingressus. Talán a'*
- Kar-páth.** *Karpath* ezeknek ölzve foglalásfokból és rontásfokból eredt. holott a' *Carpath* hegyek teteji jeges-kopaszok; a' merre nyiltabbak. *פתח =*
- pateo.** *phatach, aperuit, retexit, explicuit. Azon hegyek Tatra hegyeknek-is mondatnak, mert a' Tatárságnál kezdődnek. Lásd MKh. 315. K. p. 437. 4-dik Szak. és a' Karpus népről MKh. 13 dik Szakasz p. 156. Azomban a' Carphát olyan szó lehet, mint a' Tserhát. hadom a' Chaldeusnál frustum, darab; a' Zsidónál scabellum sámoly. A' hádom.*
- Hát.** *ból eredhetett a' Hát, dorsum, és hátom, dorsum meum; így a' Tserhát, tsert-vifelő domb. Carphát. a' Carpok hátok-megett-lévő-domb; mezfzire láthatandó kopasz jeges.*
- horos.** *hór. Melly szó mind zsidóul, mind görögül annyi mint hegy. Ki-mondatták némellyek har, 's erőssében char. hozzá adatván a' phatech*
- pateo** *(mellyből a' pateo eredett) elé állhatott a' Charpat = Hegy láttzatos, igen mezfzire láthatandó hegy. a'*

Horvát név is ezekből támadhatott. Hor-
 Méltó meg-fontolni, a' miket a' váth,
Theotiskus szókról elé-adtam *Denis-*
 ből MKh. 9-dik Szakasza tit. *Deák*
 és *Német régi szó Egygyeztetők* a p.
 40. 41. Ott a' *scala* = leitra. Ez a' létra.
 Szó magyarul *lajtorja*. *Capra*, *ketz.*
 magyarul *ketske*. *Colus*, *Reche*, ma- ketske.
 gyarúl *Rokka*, Rokka

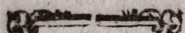
נקנ = *naqua*, vagy *NAKA*,
mundus, *purus fuit*. *NEKIA*, *insons*,
innocens. ha elejbe vettetik *a*, ha-
 sonló a *nekon*, ἀνήκον = *quod ad rem* ἀνήκον,
pertinet. Ad *PHILEMONEM*. cap.
unico v. 8. Propter quod multam fi-
duciam habens in Christo Jesu impe-
randi tibi quod ad rem pertinet: τὸ
ἀνήκον.

Chassmannim. *Optimates*, *Ma-*
gnates, *Chaschman*. *Cháldéai* szó-
 nak láttzik lenni; 's holott a' kü-
 lümbféle ki-mondás a' *ch* betű *e-re*
 a' *Chaldéus* az *w* betűt *n-re* sokszor
 változtattya, hasonló *E osman*, *Ot-* Oto-
man, *Otoman*. mán.

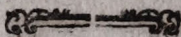
נקח = *NAKA*. *percussit*. נקח = *MA-*
CHA, *percussit*, *abolevit*, *attigit*.
 נקח *machah*, *percussit*, *delevit*, *ab-*
sterfit. *mechi*, *aries*, *machina belli-*
ca. *NAKEHU*. *percutiamus eum*.
 hasonló *nakazni*, *valakit meg-nya- nya-*
kazni, *le-nyakazni*. *JEREM. 18. v. kazni.*
 18. *venite et PERCUTIAMUS eum*

lingva, Lechu ve NAKKEHU bal-
 laschon, et non attendamus ad uni-
 versos sermones ejus. (Jeremiæ) v.
 19. Attende Domine ad me. ve al
 nakschibah = et non attendamus.
 Hakschibah Jehova ælai = *Atten-
 de Domine ad me.* A' hakschib, hags-
 hagass, halgass, ra: halgas-ra fordúlhatott gondat-
 lan ki-mondással. halgass ide = fi-
 gyelmezz. De még hasonlóbb a'
 hagashoz a' חשח = Chaschach;
 vagy is az abból eredett hechesu =
 filete = חשח. olvashatni hagasu,
 filete. (in singulari fors) hagass. 4.
 REGUM. 2. v. 5. *Et ait: Et ego
 novi: silete.* Gam-ani jadatti: he-
 tud-ni. chesu. — Ki karu schucha le naph-
 schi. JEREM. 18. 20. *quia foderunt
 foveam animæ meæ.* שוחח = schu-
 schuch. fovea, fossa, verem, üreg. ha-
 sonló a' schuch, mellynek ürege láb,
 vagy kéz nélkül hever. IBID. v. 21.
 ten. Laken ten eth-beneihem rahhab,
 ve haggirem hal - jedei - chereb.
*Propterea da filios eorum in famem,
 et deduc eos in manus gladii.* Jere-
 miás Préféta Kristus képét viselte,
 midõn a' Zsidóktól, a' velek tett
 jótéteménynek meg-köszönése he-
 lyett gyalázatos el-árulást, hamis
 tanu bizonyságokat szenvedett: 's
 mikor azért Isteni büntetést kér reá-
 jok, vagy jövendölve szól; vagy

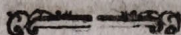
tudván, hogy az Isten meg-bünteti
 őket, magát ezen Isteni akaratra
 által éreſzti. Sz. HIERON. *In ty-*
pum quidem Salvatoris hæc a populo
Judæorum Jeremias universa perpeti-
tur. Duham. Est verbum DA pro
 dabis; vel Propheta populi pertina-
 cia convictus divinæ voluntati se
 subjecit. — Prædicat futurum; im-
 mo cognita Dei voluntate suam quo-
 que voluntatem divinæ justitiæ con-
 format — Ten, az az: Da. hason-
 ló tene, de emez tartást, amaz tene,
 adást jelent. A' da, vagy trade ira-
 tik így is: teten. Al-teteneni ne
 tradideris me. PSAL. 26. Hebr. 27.
 v. 12. Kamu-bi ghedei schequer,
insurrexerunt in me testes iniqui,
Viphacha chamaz; lula, et mentita
est iniquitas sibi. A' Vulgata a' cha-
 mas-hoz olvasván azt a mi most
 lula: így fordította a' Zsidót: ini-
 quitas sibi. Most a' lula szón a' 13-
 dik vers kezdődik így; lula hee-
 manti; nisi credidissem; a' Vulgátá-
 ban pedig az előbbi vershez hagy-
 ván a' lulát, a' 13-dik verset a' hee-
 manti szón kezdi: v. 13. Pfal. cita-
 to. *Credo videre bona Domini in ter-*
ra viventium. Heemanti li Ræoth be-
 tub Jehova be-æretz chajim, olv. élyy,
 éjim. valamint chaji olv. éjji. vita éjj.
 mea. életem. A' viphacha, ha a'

יפח = japhach, vagy *iphach* szóból
 vezetetik-ki, annyi, mint *spirans*,
 lehelve fúvó; a' *v* előtte = és: ha
 a' פוח = phuach, vagy olv. *phue*
 az eredete, annyi mint, afflare,
 conflare, sufflare, item, effari, il-
 fujni. laqueare. hasonló *fúni*, vagy fujni.
 A' *chamas* annyi mint, vis, injuria,
 kamasz hasonló a' *kamasz*. חמס. olv. *chamis*,
 hamis; 's így a' hamis forrhatott
 belőle. Vi *chamas lu la*; noha így
 lehetne fordítani: (a' hazug tanúk-
 nak) erőszakossága maga magá-
 nak lehelve fújta özsze, vagy egy-
 gyütt koholta a' keletzés hazug-
 ságot; de a' Vulgáta (talán köz-
 mondás módú ki-fejezést látván a'
 versben) rövideden így fordítá:
mentita est (testium iniquorum) ini-
quitas sibi. hazudott (a' hamis ta-
 núknak) igazságtalansága maga
 magának, hazudván ellenem, egy-
 követ fújtak. Magyar köz-mondás,
 A' *ræoth* a' ראה = *raah* szóból ered,
 melly annyi mint, látok. hasonló
 ὄραω. ὄραώ. *video*. A' *raah*, *aori*, *aira*, a'
 szapora ki-mondásban egymáshoz
 hasonlók; de az első látást jelent;
 aurora. a' másik אורי = *aori*, annyi mint
lux mea; *illuminatio mea*; a' 3-dik
aira אירא = *timebo*, félek. ex איר
 = *jara*, olv. *ira* = *timuit*. PSAL.
 26. Hebr. 27. v. 1. *Dominus IL-*

LUMINATIO mea, quem timebo?
 Jehova AORI, ve ischhhei, mim-
 mi aira? Mahhoz protector, arx,
 vires, Dominus protector vitæ meæ,
 a quo trepidabo? Jehova mahhoz
 chajai, mimmi æphchad? phachad,
 pavit, expavit, per ך, phakad per
 ך, visitavit, phachah. præses, dux,
 princeps. olvastatik phecheh. olvas-
 hatni phæe. hasonló Bey, melly az Bey.
 Africaparti Fejedelemnek neve, ha-
 sonló Fej, Ország Feje. onnét ered- Fej.
 hetett az Arab Fachi = Fejedelem, Fachi.
 præfectus. Phacah, per ך. manavit.
 effluxit, redundavit. EZECH. 48.
 2. et ecce aquæ REDUNDANTES
 a latere dextro. ve hinne maim me ehene.
PHAKKIM min ha cateph hajma-
 nith. ך = ZIZ. splendor, item fera.
 hasonló tzitz, matska név. mezuzá, tzitz.
 limen, postis. EZECHIEL. 46. 2.
 et adorabit super LIMEN portæ,
 ve hischtachavah al MIPHTAN ha
 schaar. *ibid.* supra: et stabit in LI-
 MINE portæ, ve hhamad al ME-
 ZUZATH ha schaar, ugy hogy mind
 a' mezuzah, mind a' niphtan küszö-
 böt jelentsen. a' zuza szóhoz hason-
 ló a' tsuttsa valaminek. tsuttsa.

ןנו = NUB, progerminare, fru-
 ctum proferre. item, eloqui. hason-
 ló nubo. ZACHARIÆ. 9. v. 17. ki nubo,
 mah-tubo, u mah japheio, dagan dagatt.

bachurim ve tirosch IENOBEB he-
thuloth? *Quid enim bonum ejus est,*
(nempe Dei) *et quid pulchrum ejus,*
nisi frumentum electorum, et vinum
GERMINANS virgines? יפּי olvas-
hatni ifju, 's igy a' szépet jelentő
ifju. *é? szóhoz hasonló az ifju, ifju. יפּי*
= japha. pulcher fuit. jephi, japhi,
pulchrum, pulcritudo. tirosch =
járás. mustum, vinum, ex ירּוּ = joras,
hæreditavit. DUHAM. in hunc ver-
sum: De sanctissima Eucharistia
hunc locum exponit HIERONYM.
nihil habet melius, aut pretiosius
eo, quod nobis dat in sanctissimo
altaris Sacramento. Vox *Ejus* in
Hebræo cum sit masculini generis,
ad Deum refertur, non ad terram.
Donavit sanctis suis bonum omnium
maximum, frumentum scilicet ele-
ctorum, panem cœlestem, et vinum
pretiosi sanguinis sui. *Germinans*
virgines, quod corporis et animi ca-
sitatem efficit.

מרע = MERAH. maleficus, mali-
gnus. olvashatni marhha. vagy,
marci- marcha. hasonló macra, marcidus.
dus. marceo. el-fonnyadást, el-afzást je-
lentő szók. Ex רע = rahh. malus.
rosz'. hasonló ro-sz. Más a' רעה =
marha. rahhah, pavit. מרעה = mirahha. pa-
mar- scuum. Olvashatni marha, hasonló
ehio. marha. Talán a' *Marchio*. is ebből

eredt; mintha mondanád: fok marhával bíró. gazdag gazda. Néha napján a' fok marhával bírás nagy Uraság jele volt. Lásd Ábrahám, és Job életét.

PSAL. 7. v. 7. *Exurge Domine.* kumah Jehova. *Et exurge Domine Deus meus,* ve hhura Elai. v. 8. *Et synagoga populorum circum dabit te:* ve hhadath leummim tefzobebeka. *in altum regredere.* Lammarom schubah. *schub* = reverti. *Duham.* Christi Domini resurrectionem et triumphum hæc Davidis oratio exhibet.

subi.

PSAL. 8. 4. *Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum:* ki ærehæh schameika mahhaseh æszebbehtheika. olvashatni iz-bithika. *hasonló* IZ, articulus. *izé,* quispiam. r. טזבא = TZABA, intinxit. hinc טזבא = ÆTZEBBAHH, digitus. Ad HEB. 2. *Opera manuum tuarum.*

ὄρατα.

iz.

חסר = *chaszar*, indiguit, deficit. *minuit.* *hasonló* χάζω, *privo,* recedo. *χασσάμενος,* retrocedens. PS. 8. v. 6. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis,* ve techaserehu meat me Elohim, *gloria et honore coronasti eum.* ve kahod ve hadar teatrehu. *Duham.* PAULLUS ad HEBR. 2. id Christo perfecte convenire docet, qui tempore passionis aut vitæ suæ

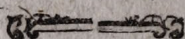
χασσάμενος.

mortalis, infra Angelos videtur constitutus, ut postea gloria et honore coronaretur post resurrectionem. v. 6. 7. 8. 9.... *Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Jesum, propter passionem mortis, gloria et honore coronatum:*

NAHUM. 2, v. 4. Hebraicæ v. 5. *In itineribus conturbati sunt* (Chaluttza. dæi præ multitudine in itinere mutolatuo se se impediens. DUH. hic.)
 kodni. ba chutzoth iithollelu, ex *hatal*,
 hálál-turbavit — laudavit. Onnét a' hálál-
 ni. *ni* eredt, és a' hitphael rendü verbumából a' *tola*-kodás. IBIDEM:
quadrigæ collisæ sunt in plateis: Ha-
 kereb isch taqueschequn ba recho-
 bot: *schagvaqv*, collidi, discursitare. 3. f. hithp. *rachab*, dilatatus est.
rechoboth. plateæ. רחב = *rechob*,
 platea. olvashatni rehv. Hasonló
 Rév. Rév. IBID. *aspectus eorum quasi*
LAMPADES, quasi fulgura discurre
mare. rentia. mareihen *ke* LAPHIDIM *ka*
 lampas beriquim jerotzetzu. *baraqv*, fulgu-
 ravit. *rutz* = currere. *ratzatz*, con-
 trivit, conquassavit. valamellyikból
 rázás. eredhetett a' rázás. Az a' hoszszu
istakesekun szó melly egybe-ütközést jelent ezen három betüből קככ
 skák. = *skák*, hasonló az ütközet módú
schkák játékhoz.

יד = JADAHH. scivit, novit.
 hasouló οἶδα, scio, novi. Mind ama' οἶδα.
 Zsidó, mind ama' görög szót igit
 lehet olvasni *ida*. MARCI. 1. v. 24.
 οἶδα σε τίς εἶ, scio qui sis Sanctus Dei.
 DUH. hic. Spiritus immundus ve-
 hementer suspicabatur Jesum esse Fi-
 lium Dei; at eum obtumescere jus-
 sit, nolens se mendacis dæmonis te-
 stimonio approbari. ISAIÆ 53. 8.
De angustia et de judicio sublatus est:
 (nempe ad crucem de judicio Pila-
 ti) me ghotzer u mi mischphat lu-
 quach: generationem ejus quis enar-
 rabit? ve eth doró mi jeschocheach.
 vagy, mi ischuchech. כוּחַ = SUCH.
 meditari, eloqui. hasouló suchen. suchen.
 numerosam ejus sobolem, postquam
 mortem subierit. *Duham.* in ACT.
 8. 33. In *Isaiæ* vero præsentem lo-
 cum: Generatio utraque Jesu est
 ineffabilis. *Menoch.* plurim PP. esse
 hanc Interpretationem. in *Isai* cit. gsezár
ibid. quia abscissus est de terra vi-
 ventium: ki nigzar me æretz chaiim:
propter scelus populi mei percussi pecca-
eum. mi pexahh ghammi negagh tum.
 Iamo. DUH. in hunc v. Hoc loco
 vulgatam versionem Hieronymi cor-
 rexerit Ecclesia: nam ex Hebræo te-
 xtu verterat: *Percussi eos.* Ecclesia
 vero judicavit textum Hebræum in-
 signiter adulteratum fuisse. LXX. sic

vertunt: *Propter iniquitates populi mei ductus est ad mortem.* Et ita legebat Eunuchus *Act. 8.* Ita Clemens Romanus in *Epist. ad Corinth.* Patres omnes, qui proximi fuerunt Apostolorum temporibus, sic legunt, & contra Judæos hoc (ut *Vulgata correctata habet*) usi sunt testimonio.

שנא = SCHANA. odio habuit. *schænai*, ofores mei. olv. xenoï. hasonló ξενος, peregrinus, hospes. idengen (izivû) a' gyülölö.

רמה = jaculatus est. fefellit. Ebböl a' *Ramah* szóból ered a' הרמה = *tarmah*. fallacia, dolus, 's talán holott olvastathatik, *torme*, és *tortorma*. *ma* módra-is, mind *tormát*, mind lövő eszközt-is jelenthetett az utób-tormen-biaknál; 's így hasonló *torme-ntum*.
tum. METAMORPH. L. 14. §. 4. p. 569. Achæmenides ad Macareum de Polyphemo:

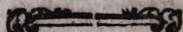
- - vidi cum monte revulsum
Immanem scopulum medias permisit
(proculmisit) in undas:
Vidi iterum veluti TORMENTI viribus acta
Vasta Gyganteo jaculantem saxa
lacerto.

חנא = CHANAT, condivit aromatibus, balsamavit. ha olvastatik kenet. chent, hasonló a' drága kenet. Eb-

ből el-tsípvén zsidóul az *n* betűt zsitó
 eredett a' *chitha* frumentum, triticum
 az *n* betűt meg-tartván a' Chaldæus a'
 gabonát *chantin*-nak nevezi. Ha a' *ch*
e módra mondatott-ki, abból az
entin, azután az *enni*, és az *enni* enni.
 való származhatott. Ollyan leg-fő-
 képpen a' gabona. Chalab. Chaleb.
 cheleb. lac. adeps, pingvedo. vala-
 mellyikből a' görög *gala*, tejet je-
 lentő szó eredhetett, γάλα, κτος. γάλα.
 lac. חָלָב = *akal*. comedit. *aochel*,
 cibus. olvashatni *aochel*. ebből
 eredhetett az *éhel*, *éhel* meg-halni. *éhel*.
 PSAL. 80. Hebr. 81. v. 17. *Et ciba-*
vit eos ex adipe frumenti. vajakilehu
 me cheleb *chitha*. S. *Augustin*. No-
 stis adipem frumenti, unde ciban-
 tur multi inimici, qui mentiti sunt
 ei; miscuit eos sacramentis suis, et
 Judæ quando dedit buccellam, ex
 adipe frumenti cibavit.

תְּרוֹן = TREN. árbotzfa. zász thro-
 ló. ha olv. *thron*, hasonló *thronus*. nus.
 hasonló *torony*. HEBR. 4. v. 16. *torony*.
Adeamus ergo cum fiducia ad thro-
num gratiæ: μετὰ παρρησίας τῷ θρό-
 νῳ τῆς χάριτος. *Thronus gratiæ* est
 tribunal pœnitentiæ. *Duham*. hic.
Thronus gratiæ est Christus sedens
 ad dexteram Patris. MENOCH. hic.

חָמַד = HAMAD stetit. tahmod.
 abstifisti, recessifisti. PSAL. secun-

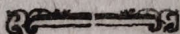
dum HEBR. 10. Vulg. 9. v. 1. Lam-
mah Jehova tahmod be rachoqv.
Ut quid Domine recessisti longe. A'
támod. tahmodhoz hasonló a' támod-ni.
Ei-támodni, ki-támodni, fel-tá-
madni.

יך = REAHH. amicus. al. Ghald.
cogitatio. ebből eredhetett mind a'
reor. *re-or*; mind a' *rei*. PSALM. 138.
rei. Hebr. 139. 3. *Intellexisti COGITA-
TIONES meas de longe.* ba netta
le REHHI me rachoqv.

זרה = ZARAH, mensuravit,
investigavit, ventilavit, sparfit. ha-
szórni. sonló szóra pro szórt, és betű há-
nyással, melly nem egyszer esik-
rázni. meg, ráza, hasonló ráza. PSAL.
139. 3. *et funiculum meum INVE-
STIGASTI*, ZARITHA. v. 9. *Canep-
hei schachar.* alæ meæ diluculo,
cana- vel alæ áuroræ. hasonló canape,
pe. mert olvashatni canepe. שחר =
SCHACHAR, diluculum, aurora.
sárga. hasonló sárga. A' nap sugárjainak
hét szénei között harmadik a' sár-
ga. A' Canape = szárnyos szék,
hoszu kar-szék.

נסק = NASAQV. ascendit. *æsak.*
éjszak. ascendam, hasonló észak. Más a'
nasak, fudit, libavit, obtexit. יט'
= JATZAHH. Descendit, substra-
vit. *ætziehahh*, descendam. hasonló
ziehen, ziehen, trahere. *in Krieg ziehen.* in
bellum

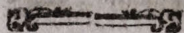
bellum proficisci: in aliam domum
 migrare, ziehen. PSALM. 138. heb.
 139. v. 7. *Quo ibo a spiritu tuo? et
 quo a facie tua fugiam? Anah ælek
 me rucheka? (im' az Isten Lelke)
 ve anah mi phaneika æbrach? (ba-
 rach = fugit.) Phaneika, szined. φάινωμαί*
 (im' az Isten Izzine.) *Ibid. v. 8. Si
 ASCENDERO in cælum, tu illic es:*
 Im ÆSAQV schamaim, scham at- észak.
 tah, *si descendero in infernum, vel
 si sternam in inferno, ades. ve atzi-
 hahh schæol, hinneka. hasonló eme-
 hez ehene te. Vegyük észre azom- ehene.
 ban ezen szókat: Attah = Te. Rucheka = a' te Lelked, a' ki Attah
 vagy: S. AUGUSTIN. epist. 137.
 p. 403. Non sic Deus dicitur imple-
 re mundum, velut aqua, velut aër,
 velut ipsa lux, ut minore sui parte
 minorem mundi impleat partem,
 & majore majorem. Novit ubique
 totus esse, & nullo contineri loco.
 — PSALM. 20. Hebr. 21. v. 7. —
*lætificabis eum in gaudio cum VUL-
 TU tuo. te chaddehu be simcha kedv.*
 eth - PHANEIKA. Ó Fő boldog- φάινωμαί
 ság! lészünk Istenhez hasonlók:
 Mert a' mint vagyon Ő, fogjuk
 szemlélni magában; Szemlélvén,
 fogjuk tellyes szeretettel ölelni. 1.
 JOAN. 3. v. 3. *Similes ei erimus:
 quoniam videbimus eum, sicuti est.**

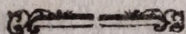
aveo. IBID. v. 3. TAVATH libbo nathatta lo: *DESIDERIUM cordis ejus tribuisti ei: va arefcheth fchephtaiv bal-managhta. et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.* מנא = MANAGH. negavit, fraudavit, mangel retinuit. hasonló mangel. ARESCHETH, pronunciatum, voluntas, ἀρέσκω. placitum. hasonló ἀρέσκω, placeo. Almanach, nem a' naghából, hanem talán a' számozást jelentő *Almanah* szóból eredett: mert az *Almanach* mind a' napokat, mind az ég tsillagos járásit bizonyos rendbe és számba szedi. *Almanach* = fő számozás' rendi. Az *al, él, felségetis* jelent.

רדא = RADAH. Dominatus est. egy *d* betűnek *θ* betűre változtatása hasonlónvá tette az ὀρθός szót, melly annyi, mint *rectus*, abból ered a' διορθώσις. correctio. HEBR. 9. 10. Et variis baptismatibus, & justitiis carnis usque ad tempus correctionis — μέχει καιρῶ διορθώσεως. MENOCH. in v. 9. & 10. Munera hostiæ, baptismata &c. quæ *juxta conscientiam*, seu interiorem hominem vel animam non poterant expiare *servientem*, λατρεύοντα; idest, eum, qui Deo servit, & eum colit non spiritu, & interna pietate mentis, sed tantum in cibus, potibus,

baptismatibus, ceterisque *parabolis* temporis instantis, *impositisque* ad tempus correctionis, sive ad tempus adventus Christi, qui vetera correcturus erat novis & melioribus institutis. IDEM. in v. 7. *Pro sua et populi ignorantia.* Omnia peccata vocat ignorantias more Scripturæ: sic PSAL. 24. 7. dicitur: *delicta juventutis meæ - et ignorantias meas ne memineris.* ignorantias. ἀγνοηματα, hebr. *pechai*, mellyböl eredhetett a' peccatum. *chataoth neurai*, u peccatum. *chataoth neurai*, u peccatum. *axai al-tizkor.* a' *zakar-böl* eredhetett a' *tzéger* emlékeztető jel. Az *elöb* emlétetett *λατρεύων*, *serviens*, szó, áldozat tevéllel imádót jelentő szó az emlétett helyen. IDEM in c. 9. v. 23. *Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium his mundari: ipsa autem cælestia melioribus hostiis quam istis.* κρείττοσι θυσίαις παρά ταύτας. *Exemplaria cælestium ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς ἔρανοῖς.* Intelligit Apostolus tabernaculum, & Judæos, & omnia, quæ in tabernaculo & testamento erant. *Ipsa autem cælestia, ἀντὰ δὲ τὰ ἐπεράνια.* Intelligit Ecclesiam Christi, quæ est quasi quoddam cælestie tabernaculum, habens cælestem victimam, scilicet Corpus Christi, & cælestem populum, cui cælum ex parte ejus trium-

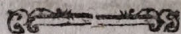
phante datum est, quod militantem partem attinet, dabitur pro æterna mansione & retributione, *Melioribus hostiis*. Dicit in plurali *melioribus hostiis*, quia hæc hostia quotidie repetitur, & a multis sacerdotibus offertur, ideoque quasi multæ hostiæ censentur. Az Ó Testamentomi Áldozatok, haszontalanok, és elégtelenek voltak arra, hogy örökre, egy bé-mutatásokkal el-töröllyenek minden vétkeket; mint a' Krisztusnak ki-öntött vérevel örökre használó Áldozattya, melly azért többször véressen bé-mutattatik. Ha az Ó Testamentomi Áldozatok így használtak volna örökre az előbbenyi, akkori, 's jövendő vétkeknek tulajdon erejéből való el-törlésére, meg-szűnt volna az egyszeri bé-mutatás után a' további bé-mutatások; valamint csak egyszer mutatta-bé Krisztus az ő véres Áldozattját. HEBR. 10. 1. *Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere: v. 2. Alioquin cessantes offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati. Cultores. λατρεύοντες.*

HEBR. 9. v. 26. *Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi.*

MENOCH. hoc est: si redemptio ejus non esset æterna, sed tantum prodesse posset iis, qui tunc vivebant, iterum mori oporteret eum pro iis, qui sequenti sæculo viverent, atque ita de aliis; non satis hominum salutis consulisset, quoniam illi, qui ante ejus incarnationem vixerant, sine ejus sanguine salvi fieri non poterant, oportebat ergo, ut in singulis generationibus ab origine mundi, pro hominibus illius temporis moreretur. I. KÉRDÉS.

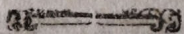
Ha elégtelenek voltak az Ó Testamentomi Áldozatok, miért mutattattak-bé új meg újdonnan? FELELET: hogy holott jövendő, és példázoló képei voltak az Új Testamentomi Áldozatnak, azt új meg új bé-mutatásokkal ismét meg ismét példázzák, még az a' tellyes és örök áldozat véget nem vet nékik, úgymint *usque ad tempus correctionis impositis*. 2. Hogy a' többszöri bé-mutatások alatt ébredgyen 's tisztúllyon a' szív az általok példázott Krisztusban való hitre, reménységre, szeretetre, töredelmességre. II. KÉRDÉS. Ha Krisztus Urunk csak egyszer járúlt-bé a' szentséges Sz. helybe tulajdon vérével,

és azzal örök váltságot talált, mi-
nek a' Mife-béli Áldozat? *Per pro-
prium sanguinem introivit semel in
sancta æterna redemptione inventa.*
FELELET: az a' haszna, hogy az
Oltári Áldozatnak bé-mutatásával
a' keresztfán véghez vitt Áldozat-
nak és végzetetlen érdemü elég-té-
telnek örökös haszna a' mi lel-
keinkhez értettség, *applicetur*, 's
nékünk tulajdoníttasék. *) Egy az
Oltári Áldozat azzal, melly a' ke-
resztfán véghez-ment; egy a' Fő
Pap, melly azt az arra fel-szentelt
Tisztjei, Ministerjei, Papjai által
bé-mutattya, 's mint Fő Pap ma-
ga-is ott bé mutattya maga magát
a' Melchisedech rendü kenyér és
bor színe alatt; egy mind a' ke-
resztfán, mind az Oltáron az Ur
teste és vére. Ez és Ez által érte-
tik lelkünkhez a' keresztfán függött
Sz. Testnek és ki-öntetett Vérnek
haszna. *Ez az én testem, ez az én
vérem; ezt tselekedjétek.* LUCÆ.

*) HEB. 13. v. 10. Vagyon Ál-
dozat-tartó Oltárunk, *θυσιαστήριον*,
mellyből nem szabad ENNI az Ó Te-
stamentomi Hajlék szolgáinak, 's tsak
mi eszünk abból: *participamus: com-
municamus.* 1. COR. 10. *communi-
catio, participatio.*

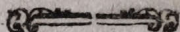
22. MATTH. 26. Mi jobb Áldozatokkal tisztítottunk, mint az Ó Testamentomi Áldozatok voltak *καλίστοις θυσίαις*, *melioribus hostiis*. HEB. 9. 23. Ezek az Oltári mindennapi Áldozatok *hostiæ θυσίαι* in plurali: a' keresztfán gyűjtött kintseknek lelkünkbe való erefztései, tulajdoníttásai, *communicatio*, *participatio*. De mind egy azon Áldozat valamennyi mind. Be-mutattjuk, úgymond S. CHRYSOSTOM. in c. 10. ad *Hebr.* Ezt az Áldozatot *minden-nap* Krisztus halálának emlékezetére bé-mutattjuk; de azért az a' halál nem két három féle, hanem csak egy azon halál: az az Áldozat, melly ma mégyen végbe, 's melly tegnap vitetett véghez, egy szóval az a' mindennapi, egy azon Áldozat azzal az Áldozattal, melly Urunknak meg-feszülése napján vitetett véghez, és semmivel sem volt *Az Ennél* tiszteletre méltóbb; se nem alább való *Ez Annál*, hanem egy azon rettenetes, üdvösséges. S. CHRYSOS. Homilia 3. contra *Judæos* p. 611. *Nihilo fuit illa venerabilior ista, neque vilior hæc, quam illa, sed una eademque pariter tremenda et salutaris.* Az Oltári Sz. Áldozatról lásd ezen könyvet: *Az Oltári Szentségről és Áldozatról a'*

Reformátusok paizsa ellen hármaskönyv. Irá M. J. Pofon. Landerer M. 1775. p. 176. Urnapi 3-dik Predikátzio A' Sz. ALDOZATROL. és a' Veszelai Cónonok 2-dik Primitziája felött el-mondott Predikátziót. Caffov. edit. 1794. p. 8. 9. 6. Ott: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* MATTH. 28. 20. Az Oltári Szentségben-is mindennap. Valahányszor eszitek e' kenyeret, és iszátok a' poharat; az Ur halálát hirdetitek, a' míg el-jö. 1. COR. 11. 26. Az Oltári Áldozat láthatandóképpen *incruentum*, véretlen Áldozat, de egy a' keresztfán véresen véghez ment Áldozattal. Egy az Áldozatbéli *Ostya*, avagy Az, a' mi bé-mutattatik, a' keresztfán függött bé-mutatóval, és bé-mutatattal. TRIDENTIN. Sess. 22. c. 2. *Una eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministeriis, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Annak bé-mutató szolgáji a' fel-szentelt Pápok: *Ministri Christi, et dispensatores mysteriorum Dei*, a' kiknek mondatott: *Hoc facite in mei commemorationem*, az én emlékezetemre ezt tselekedjétek; hirdetvén halálomat, míg el-jövédek, minden-

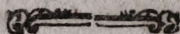
nap. Arra, hogy a' ti tselekedetek, bé-mutatástok egy légyen ezzel, parantsolatot és hatalmat adok, 2. CORINTH. 4. 1. *Qui et idoneos nos fecit ministros novi Testamenti.* LUCÆ. 22. 20. *Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Ez az Áldozat hála-adó, eteget tevő, engesztelő, botsánatot, örök boldog életet adó Áldozat, mert a' Krisztus Testében és Vérében, annak hasznában minket részesítő Áldozat; és így azt a' hasznot lelkünkhez értető, lelkünkkel magát a' Krisztus Testét és Vérét, 's annak hasznát közlő Áldozat, applicans, communicans. 1. CORINTH. 10. 16. 17. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? A' Hostia* eredetéről lásd XI. Folyt. p. 370. MKház. XIV-dik. Szakasz.

Musar Jehova beni al-timeas. PROV. 3. 11. *Disciplinam Domini fili mi, ne abjicias: ve al-taqotz betobachetto. nec deficies cum ab eo corripieris.* HEBR. 12. v. 5. *Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris.* disciplina, *παιδεία, musar. ex ἡ*

- iaszar; castigavit, erudivit. Ebből
 Mufa. eredhetett a' *Musa*. דַּמָּ = MASZ,
 spremit, abjecit. Al-timeas, *ne ab-*
ijicias, ne negligas. olvashatni: *to-*
 Tho- *mas*, vagy *thomas*, és így hasonló
 mas. *Thomas*; mintha neglector. de az
 Interpretatio Bibliis affixa, *Thomas*,
 úgymond: *abyssus*, *gemini*, tudni-
 illik a' *thom* = abyssus. olvashat-
 ni *thom*, addito *as* = Thomas.
 דַּמָּ = THAAM, gemellos peperit.
 A' *didymus* - is annyi, mint gemel-
 lus. És így Sz. Tamás *Thomas* ne-
 ve eme' *Tham*, vagy *thom*, kettőst
 jelentő Zsidó szóból forrhatott. JO-
 AN. 11. 16. *Dixit ergo Thomas, qui*
dicitur Didymus, ad condiscipulos:
Eamus et nos, ut moriamur cum eo.
 AL - TAQOTZ. non deficias, non
 fatigeris ex קוּץ = tædere, discede-
 re. תּוֹכַחַת = *tobachat*, correctio,
 arguitio, correptio. יָכָה H. *arguit*.
 Be-tobachetto = in arguitione ejus.
 tobak. hasonló a' *tobach*, az orr inatskáit
 rántzigáló por; azomban nem a'
 dohány port, hanem a' pipát neve-
 zék *Tabacónak* azon szigeteknek la-
 kosi, a' mellyekben fel-találtatott;
 ott a' dohány neve *kohiba*. Lásd
 Mkház 1. Szakasz. 1. Könyv. p. 11.
 GENES. 3. 15. *Inimicitias po-*
nam inter te et mulierem, ve acibah
aschith beineka u ben haischa, u

ben zarchaka, u ben zarhhaha:
et semen tuum, et semen illius: ceres.
 אֵיב = AIAB. inimicus fuit. olvas-
 hatni oiv, 's óv. hasonló óvás, cau- óvás.
 tela. óvom, caveo. Parisp. óvni ma-
 gát valakitől. *ipsa conteret caput*
tuum, hua ieschuphka rosch, הוּא
 שְׂרָפָה — *et tu insidiaberis calca-*
neo eius. ve attah teschuphenu hha-
 zeb. A' *tuum*, és *ejus* a' verbum-
 hoz ragasztatik, nem a' substanti-
 vumhoz így: ieschuph *ka* rosch;
 teschuphenu hhageb. שְׂרָפָה = SCHUPH
 conterere. al. lædere. hasonló, tsúf- tsúf.
fá tenni. DUHAM. *Ipsa conteret,*
 Hebr. *Ipsum*, semen nimirum mulie-
 ris, quod est verum de Christo. va-
 ticinium. LXX. *Ipsa*, quod eodem
 recidit. — Forte non nova pœna
 decernitur, sed antiqua renovatur.
 Deus enim serpenti loquitur, et per
 eum diabolo latenti in eo. Hinc
 ut optime vir doctus, quædam dicit
 quæ proprie serpenti conveniunt,
 quale est illud, *super pectus gradie-*
ris; quædam, quæ proprie diabo-
 lo competunt, quale est illud, *Ini-*
micitias ponam. — A' הוּא = *hua*
 szóhoz hasonló az ő. Némelly Zsi- ő.
 dó Bibliák a' הוּא = *hua* helyett illy
 olvasást adnak-elé: הוּא = *hivah*,
 vagy הִיא = *hia*; sőt a' הוּא hely-
 heztették sokszor a' הִיא helyébe;

az az: *ipsum*, vagy-is inkább' *ipse*
 az *hia* = ipsa helyébe, főképpen
 midőn valami vitéz és bátor férfui
 vagy más különös rendű tseleke-
 det tulajdonítottatik az alszszonynak
 (per *emphasim*) a' mint az emlí-
 tett versben az kigyó fejének ősz-
 sze zúzása. példák vannak erre.
 GEN. 3. v. 12. *Dixitque Adam:*
 MULIER *haifcha, quam dedisti mi-*
hi sociam, הוּא = hiva nathenah-
li; (a' punctum = . nélkül, melly
utóbbi munka, olvastathatik hua)
hua nathenah-li. dedit mihi de li-
gno, v. 20. Et vocavit Adam no-
men uxoris suæ Heva, eo quod mater
esset omnium viventium. ki hivah הוּוּה
 (olv. punctum-nélkül *huah col-*
 ély. *chai, vagy éj. a' dedisti mihi na-*
thenah-li hasonló az n el-hagyá-
attál sával az atta szóhoz; 's az attál-
pro hoz. Több példák vannak GEN.
 adtál. 17. v. 14. GEN. 24. 44. GEN. 38.
 21. *Nec obstat verbum masculinum*
הוּוּה = JASCHUPH, conteret: est
enim crebra enallage generis in he-
braeo; ut masculinum ponatur pro
fœminino, et contra; præsertim si
causa et mysterium sublit, sicut hic
subest. Ergo hi jashuph, ponitur
pro hi taschuph. Sic cap. 2. v. 23.
Ickare Issa יְקָרָא יִשָּׂא pro tikkare
תִּקְרָא — IPSA conteret caput tuum,

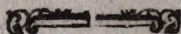
legunt Biblia Romana, et omnia pene latina. S. S. Augustinus, Chryso-
stomus, Ambros. Gregor. Beda. Alcuin. &c. V. CORNEL. a Lap.
et TIRINUM.

בלה et Chald. בלה = BALA, inveterascere, atreri vetustate. hasonló, sőt ebből eredt a' παλαιός. παλαιός. vetus, antiquus. παλαιός, antiquo, aboleo. HEBR. 8. v. 13. Dicendo autem (Jeremias c. 31.) novum (consummabo Testamentum novum) VETERAVIT PRIUS, græce πεπαλέωκε, idest vetus fecit, vetus esse declaravit.

צרר = TSARAB, adustus fuit. tzarebath, inflammatio. item crusta. hasonló tsaraba tekenyös béka. tserép. Tsarapa nevü tudniillik, Majnás Tártományában Amazon vize mellett minden Tekenyös béka; nagy- teke-
ságokról, fokaságokról, hasznok- nyös-
ról, lásd Veigl Mkház VI-dik K. béka.
p. 137. A' tekenyöktől tserép, azután tsarab nevüekké válhattak.

מגח = MAGHAT, olv. mohht, parum, parvum. egy kis ragasz- modi-
tékkal hasonló modicum. cum.

חדה = CHADAH lætatus, gavisus est. olv. chodah. ebből eredhetett először a' godih, azután a' gau-
GAUDI-um. Ebből chedva. lætitia. dium.
hasonló kedve. kedv.

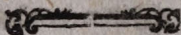
תבל = *tebel*, vagy *tevel orbis*,
 die *proprie habitabilis*. hasonló TIVVEL-
 Welt. T = *die Welt*, mundus.

השזא = HHASZA. fecit. A' ré-
 gieik, a' mint Halicárnaszusból meg-
 mutatám, örömet folytozgaták a'
 szók elejét *f*, vagy *v* betűvel. Így
 a' *hhasza* szóból eredhetett a' *faceh*.
 face. (face foco) és mivel *y* = *x* = szár-
 faxo. mazhatott *faxo pro faciam*, 's a' t.
 JOANNIS 16. v. 16. MODICUM,
 modi- *et jam non videbitis me*. MENOCH.
 cum. *hic et in sequentib*. Post modicum
 tempus me non videbitis, quia cito
 moriar, hoc est, crastino die; post
modicum me videbitis, cum scilicet
 tertio die resurgam. v. 20. Verissi-
 tebel, me futurum est quod vobis prædi-
 co, me abiturum ad Patrem; & vos
 shadeh propter mortem & absentiam meam
 ploraturus. *Mundus autem gaudebit*.
 Id est, Judæi inimici mei, mundi
 amatores. *Tristitia vestra vertetur*
in gaudium. Cum me iterum videbi-
 tis redivivum post resurrectionem.
 v. 22. *Gaudium vestrum nemo tollet*
a vobis. quasi dicat: nec timeatis in
 similem tristitiam iterum incidere;
 nam gaudium hoc erit perpetuum,
 non enim amplius ero miseris hu-
 jus corporis obnoxius. *Non me ro-
 gabitis quidquam*. Tunc, cum scili-
 cet post resurrectionem me videbi-

tis redivivum, non iterrogabitis me de discessu meo, de morte, de resurrectione &c. quia omnia ea clare cognoscetis ex eventu. v. 23. *Si quid petieritis Patrem &c.* JOAN. 14. v. 13. hæc eadem promissio habetur. Ibi sic v. 13. *Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo.* seu propter me, mea causa, ob merita mea, ut mediatoris inter vos, & Deum, *Hoc faciam.* Videbatur difaciam. cturus: hoc vobis Pater præstabit; sed quia docere volebat Apostolos, unam esse potentiam suam, & Patris, dixit, *Hoc faciam.*

Schmara naphschi, ki chafid ani. olv. *choszid* sanctus. hasonló ὁσιος, ὁσιος, sanctus. PS. 85. Heb. 86. *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum.*

חלל = CHALAL, perforatus, vulneratus, confossus est. hasonló *halal*. ebböl ered a' *chalach*, placenta, hasonló *kaláts*: ebböl a' *chalit* fistula. síp. ebböl talán a' χεῖλος, χεῖλος, eos. labium. noha ez a' *halil-ból-is*, ditsérést jelentő szóból vehette eredetét. HEBR. 13. v. 15. *Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, idest fructum labiorum confidentium nomini ejus.* τερέσι, καρπὸν χεῖλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτῆ. DUCHAMEL hic. Offeramus pro victimis (Judaicis) laudes, idest fru-

ctum labiorum confitentium nomini
 ejus, quæ laudes gloriam Deo red-
 dunt. Quod optime potest intelligi
 de corpore & sanguine Domini,
 quæ per LABIA sacerdotum conse-
 crantur. Quæ antecedunt, nos ad
 eum sensum videntur perducere.
 Addo: præcedunt hunc versum hoc
 capite, v. 10. *Habemus altare Sϋρια-
 σήσιον.* v. 12. *Propter quod et Jesus,
 ut sanctificaret per suum sanguinem
 populum, extra portam passus est.*
 13. *Exeamus igitur ad eum extra ca-
 stra, improperium ejus portantes, seu
 crucis illius participes.* LABIA, eo-
 rumque usus non requiruntur ad
 omnes & singulas Dei laudationes;
 consecratio vero sine labiorum mo-
 tu non perficitur; hæc oblatio, hæc
 confessio, laudatio, hostia laudis,
 SEMPER tamquam JUGE sacrifi-
 cium offerenda Deo, prolatis per
 LABIA sacerdotis Christi Jesu ver-
 bis perficitur, in memoriam crucis,
improperii, mortis Jesu Christi, S.
 AMBROS. L. 4. de sacramentis c.
 4. *ubi venit, ut conficiatur venera-
 bile sacramentum, jam non suis SER-
 MONIBUS (utitur) sacerdos, sed
 utitur SERMONIBUS Christi.*

ⲕⲟⲙⲓⲗⲱ = QVAMATZ collegit in
 pugillum, vel in manipulum. olv.
 ⲕⲟⲙⲓⲗⲱ. komes, komis. hafonlô: ⲕⲟⲙⲓⲗⲱ. re-
 porto.

porto, 1. PETRI cap. 1. v. 8. *Credentes autem exultabitis lætitia in-
e narrabili, et glorificata: v. 9. Re-
portantes finem κομιζόμενοι τὸ τέλος
fidei vestrae salutem animarum.*

Temutath rascha rabahh. PSAL. rosfsz.

33. hebr. 34. v. 22. *Mors peccato-
rum pessima. A' temutath gyökere*

a' muth, vagy *moth.* olvashatni *mos*

hasonló, sőt abból eredettnek lát-
szik a' MORS. *Themuthat*, bene ver-

terunt 70. *mors*, quia conjunctum
cum *rascha* est in casu regiminis.

Az utóbbi punctálók *temothat* ol-
vastak. = *Interimet.* A' jóknak halá-

la ellenben betses az Isten előtt,
kiknek minden tsontyait is, ha por-

rá omlanak is, meg-őrzi a' fel-tá-
madásra. IBID. v. 21. *Custodit Do-
minus omnia ossa eorum: unum ex*

his non conteretur. Schomer kol atz-
motaiv, echath mehenna lo nisch-
bareh. v. 23. *Redimet Dominus ani-
mas servorum suorum.* Phodeh Jeho-
va nephes abadaiv: *et non delin-
quent* (hebr. non vastabuntur, non
deficient) *omnes qui sperant in eo.*

ye lo iæschemu kol hachoszim be o.
ASCHAM deliquit, reus fuit. N. de-
solatus est aschamannim. loca de-
solata. *Asemona*, civitas in deserto
ad meridiem Judææ.

ASCHAM deliquit, reus fuit. N. de-
solatus est aschamannim. loca de-
solata. *Asemona*, civitas in deserto
ad meridiem Judææ.

ye lo iæschemu kol hachoszim be o.
ASCHAM deliquit, reus fuit. N. de-
solatus est aschamannim. loca de-
solata. *Asemona*, civitas in deserto
ad meridiem Judææ.

ye lo iæschemu kol hachoszim be o.
ASCHAM deliquit, reus fuit. N. de-
solatus est aschamannim. loca de-
solata. *Asemona*, civitas in deserto
ad meridiem Judææ.

ye lo iæschemu kol hachoszim be o.
ASCHAM deliquit, reus fuit. N. de-
solatus est aschamannim. loca de-
solata. *Asemona*, civitas in deserto
ad meridiem Judææ.

mors.

ossum.

egy

zseb-

rák.

abdah.

abdah.

o be.

scha-

men.

Ase-

mona.

mona.

MAGYAR KÖNYV-HÁZ

XVI. SZAKASZÁHOZ

T O L D A L É K.

1. **A** Mkház XVI-dik Szakasz a' *Holmi* titulus alatt elé-adta az Osfendei partron leölt amphibiumnak történetit; a' mint azt sok Újságok hirdették. Utóbb a' Brűszszeli Újság - író nyilván meg-vallotta, hogy az nem valóságos történet volt, hanem tsak egy bizonyos nemzetre mutató, himezett példa. 2-szor. Titulo *Orosz Birodalmiak*, szó volt a' Jesuitáknak Orosz földi állapottyokról. A' *Mhirm.* 1801-nek Májusi tudósíttásában e' képpen irt: „Párisból Május 9-dikén hirdettetett: hogy a' Pápa Ö Szentsége egy Breve által, mellyet az Orosz Birodalomba küldött, helybe hagyta a' Jesuita Rendnek azon Birodalomban leendő fel-állítást. — (Hanyadán voltak Katalin Ts. Uralkodásakor Miholovban? lásd *Mkház* 7-dik Szakasz, titulo *Fehér Ruszsziai Jesuiták.* a p. 104. ad 114. 3-szor. tit. *Orosz.* le-iratott a' 16-dik Szakaszban ALEXANDRA Paulovna Nádor Ispányné halottas emlékezete. Ahoz tartozandó az-is, a' mit a' Mhirmondó Májusban emlegetett illy szókkal: Budáról irtott Május 12-dikén: Tegnap dél - felé hozatott - el

T O L D A L É K.

a' boldog emlékezetű Nádorispányné O Tsászfári Hgsege holt teste a' Nádorispányi kertből. Minekutánna el-végződtek ott felötte az Orosz rendtartású tzeremóniák, által-vitetett a' test a' Budai Vízivárosba a' T. P. Kaputzinufokhoz, és a' számára készített Kriptába való bé-tételre nekik által-adatott. 4-dszer. Isméttit. Orosz. 1801-ben, hamar a' Sándor Ts. fel-magasztaltatása után, a' Petersburgi Udvar ezen három Udvaroknak ajánlotta kiváltképpen meg-változhatatlan barátságát, úgymint: a' Romai Tsászfári, a' Pruzsziái és Angliái Udvaroknak.

A' XVI dik SZAKASZ HIBÁINAK
EGYENGETÉSE.

<i>Levél.</i>	<i>Rend,</i>	<i>Hiba.</i>	<i>Olvasd.</i>
12	- - 23	Academus	- - - Academiis.
13	- - 21	- - -	- - - recentiores.
18	- - 31	salutatione	- - - saltatione.
19	- - 28	e præda	- - - a præda.
24	- - 17	- - -	- - - consecratis.
	22	- - -	- - - comprobatus.
31	- - 15	minuatim	- - - minutatim.
33	- - 2	Babillone	- - - Cabillone.
	10	quod	- - - quæ.
35	- -	- - -	- - - rendü.
40	- -	VÉGSŐ.	Erről a' himezésről lásd a' Toldalekot.

<i>Level.Rend.</i>	<i>Hiba.</i>	<i>Olvasd.</i>
65	- - - -	lingvam,
69	- - 22	kenyerek - - - - kenyérnek.
80	- - 3	mepilus - - - - mespilus.
82	- - 20	a' Tos - - - - ö Tos.
91	- - 18	coactio - - - - coalitio.
92	- - 1	írást - - - - írását.
93	- - 20	képétók - - - - képirók.
102	- - 102.	<i>Lásd MKház 17-dik Szak. titulo MERMES, ennek ki-szabadíttását.</i>
111	- - 4.	1861-ben - - - - 1801-ben.
120	- - 18.	embereit - - - - emberei.
122	- - 20.	Callis - - - - Gallis.
123	- - 4.	inturbare - - - - interturbare.
128	- - 18.	költözte - - - - költöztek.
131	- - 11.	könyvek - - - - könyvnek.
137	- - 19.	<i>tedd oda:</i> - - - - állott.
138	- - 5.	ezen - - - - ezek.
139	- - 16.	szoktak - - - - szokták.
	19.	tarta - - - - tartá.
141	- - 12.	Anglusokat - - - - Anglusok.
	25.	egy - - - - maradjon-ki.
142	- - 24.	- - - - katonaságot.
143	- - 7.	öletett - - - - öletett.
146	- - 29.	ötletett - - - - ütletett.
147	- - végén	resisterete - - - - resisteret.
148	- - 13	tactica - - - - tacita.
151	- - 23.	Basiliae - - - - Basilicae.
161	- - 13.	jurat - - - - juvat.
170	- - 13.	æreth - - - - æretz.
172	- - 24.	compavit - - - - comparavit.
172	- - 28.	BAKAK - - - - BAKAR.
196	- - 15	bé - - - - BE-NEM. NB.
<i>Ibidem.</i>	30	cessantes - - - - cessassent.
200	- - 30	in mei - - - - in meam.
207	- - 15	Schmara - - - - Schamra.
177	- - 26	scopas - - - - Scopa.
188	- - 11	impediens - - - - impediens.
6	- - 21	1778 - - - - 1787.